

—
Верховний
Суд

ОГЛЯД
практики застосування
Верховним Судом
Закону України "Про виконавче
провадження"
у господарських справах

Рішення, внесені до ЄДРСР
за червень – грудень 2020 року

Зміст

1. Окремі питання юрисдикції спорів щодо оскарження рішень, дій або бездіяльності державного виконавця чи іншої посадової особи органу державної виконавчої служби або приватного виконавця, а також справ щодо зняття арешту	4
2. Окремі питання, щодо накладення/зняття арешту майна боржника	11
3. Окремі питання щодо оскарження рішень, дій або бездіяльності державного виконавця чи іншої посадової особи органу державної виконавчої служби або приватного виконавця	19
4. Окремі питання, що виникають при заміні сторони виконавчого провадження	46
5. Окремі питання, що виникають під час застосування Закону України "Про виконавче провадження"	58

Перелік уживаних скорочень

ВП ВС	Велика Палата Верховного Суду
ГК України	Господарський кодекс України
ГПК України	Господарський процесуальний кодекс України
Закон про банкрутство	Закон України "Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом"
КАС України	Кодекс адміністративного судочинства України
КГС ВС	Касаційний господарський суд у складі Верховного Суду
ОП КГС ВС	об'єднана палата Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду
ЦК України	Цивільний кодекс України

1. Окремі питання юрисдикції спорів щодо оскарження рішень, дій або бездіяльності державного виконавця чи іншої посадової особи органу державної виконавчої служби або приватного виконавця, а також справ щодо накладення/зняття арешту

Право приватного виконавця відкривати виконавче провадження обмежується виконавчим округом, на території якого він здійснює діяльність та відомості щодо нього містяться у Єдиному реєстрі приватних виконавців України. Законом України "Про виконавче провадження" встановлено спеціальний порядок судового оскарження рішень, дій чи бездіяльності державного виконавця або іншої посадової особи органу державної виконавчої служби щодо виконання постанов про стягнення основної винагороди, витрат виконавчого провадження. Згідно з цим порядком відповідні спори належать до юрисдикції адміністративних судів і їх слід розглядати за правилами адміністративного судочинства.

Верховний Суд розглянув у відкритому судовому засіданні касаційну скаргу ТОВ "Нафтохімімпекс" на ухвалу Господарського суду Полтавської області від 18.02.2020 і постанову Східного апеляційного господарського суду від 21.04.2020 з розгляду скарги ТОВ "Нафтохімімпекс" на дії приватного виконавця виконавчого округу Полтавської області Скрипника В. Л. у справі за позовом уповноваженої особи Фонду гарантування вкладів фізичних осіб ПАТ "Банк "Фінанси та Кредит" до ТОВ "Науково-виробниче підприємство "Атол", ТОВ "Науково-виробниче підприємство "УАУ", ТОВ "Нафтохімімпекс", ТОВ "Торговий Дім "Вагонзавод" про стягнення заборгованості.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Рішенням Господарського суду Полтавської області від 18.06.2019 у справі № 910/2542/19 позов задоволено; стягнуто солідарно з ТОВ НВП "Атол", ТОВ "УАУ" та ТОВ "Нафтохімімпекс" на користь ПАТ "Банк "Фінанси та Кредит" 203 669 109,88 грн заборгованості; стягнуто з ТОВ "Торговий Дім "Вагонзавод" на користь ПАТ "Банк "Фінанси та Кредит" заборгованість за договором про мультивалютну кредитну лінію від 15.07.2004 № 876-01- 04 на суму 86 000 000 грн; стягнуто солідарно з ТОВ НВП "Атол", ТОВ "УАУ", ТОВ "Нафтохімімпекс" та ТОВ "Торговий Дім Вагонзавод" на користь ПАТ "Банк "Фінанси та Кредит" витрати зі сплати судового збору на суму 672 350 грн.

30.07.2019 Господарський суд Полтавської області видав відповідні накази про примусове виконання зазначеного рішення суду.

04.11.2019 ТОВ "Нафтохімімпекс" звернулося до Господарського суду Полтавської області зі скаргою на дії приватного виконавця виконавчого округу Полтавської області Скрипника В. Л. (далі – приватний виконавець).

Ухвалою Господарського суду Полтавської області від 18.02.2019 у справі № 910/2542/19 скаргу задоволено частково; закрито провадження з розгляду скарги в частині вимог про визнання неправомірними/незаконними/протиправними та скасування постанов приватного виконавця від 23.10.2019 про стягнення з боржника основної винагороди ВП № 60381507, від 23.10.2019 про розмір мінімальних витрат виконавчого провадження ВП № 60381507; від 23.10.2019 про стягнення з боржника основної винагороди ВП № 60381323; від 23.10.2019 про розмір мінімальних витрат виконавчого провадження ВП № 60381323; визнано неправомірними дії приватного

виконавця щодо відкриття виконавчих проваджень ВП № 60381507 та ВП № 60381323 з подальшим їх об'єднанням у ВП № 60398648; зобов'язано приватного виконавця скасувати такі постанови: від 23.10.2019 про відкриття виконавчого провадження ВП № 60381507, від 23.10.2019 про відкриття виконавчого провадження ВП № 60381323, від 23.10.2019 про об'єднання виконавчих проваджень у зведене виконавче провадження ВП № 60381323, від 23.10.2019 про арешт майна боржника ВП № 60381323, від 23.10.2019 про звернення стягнення на майно боржника ВП № 60381323; зобов'язано приватного виконавця зняти арешт з усього (рухомого та/або нерухомого) майна ТОВ "Нафтохімімпекс", у тому числі з банківських рахунків; відмовлено в стягненні судових витрат, пов'язаних з розглядом скарги в сумі 30 000 грн.

Постановою Східного апеляційного господарського суду від 21.04.2020 ухвалу Господарського суду Полтавської області від 18.02.2020 у справі № 910/2542/19 у частині закриття провадження з розгляду скарги ТОВ "Нафтохімімпекс" на дії приватного виконавця залишено без змін, а в частині задоволення скарги боржника на дії приватного виконавця – скасовано; прийнято в цій частині нове рішення, яким в задоволенні скарги боржника про визнання неправомірними дій приватного виконавця щодо відкриття виконавчих проваджень ВП № 60381507 та ВП № 60381323 з подальшим їх об'єднанням у ВП № 60398648; зобов'язання приватного виконавця скасувати постанови від 23.10.2019 про відкриття виконавчого провадження ВП № 60381507, від 23.10.2019 про відкриття виконавчого провадження ВП № 60381323, від 23.10.2019 про об'єднання виконавчих проваджень у зведене виконавче провадження ВП № 60381323, від 23.10.2019 про арешт майна боржника ВП № 60381323, постанову від 23.10.2019 про звернення стягнення на майно боржника ВП № 60381323; зобов'язання приватного виконавця зняти арешт з усього (рухомого та/або нерухомого) майна ТОВ "Нафтохімімпекс", в тому числі з банківських рахунків, відмовлено.

ОЦІНКА СУДУ

Залишаючи касаційну скаргу без задоволення та постанову суду апеляційної інстанції без змін, Верховний Суд зазначив таке.

Питання, що виникають на стадії виконання рішень, винесених господарським судом, вирішуються в порядку, передбаченому нормами ГПК України та Законом України "Про виконавче провадження". Спеціальним нормативним актом з питань виконання судового рішення є Закон України "Про виконавче провадження", яким врегульовані питання щодо порядку, умов та підстав здійснення виконавчого провадження з примусового виконання рішень.

Приватний виконавець має право приймати до виконання виконавчі документи, місце виконання яких відповідно до Закону України "Про виконавче провадження" знаходиться у межах Автономної Республіки Крим, області або міста Києва чи Севастополя, у яких розташований його виконавчий округ. Інформація про приватних виконавців виконавчого округу та реквізити їхніх офісів розміщуються у всіх судах та в органах державної виконавчої служби, розташованих у межах відповідного виконавчого округу. Виконавчі дії у виконавчих провадженнях, відкритих приватним виконавцем у виконавчому окрузі, можуть вчинятися ним на всій території України.

Щодо закриття провадження в частині вимог скарги про визнання неправомірними/незаконними/протиправними та скасування постанов приватного виконавця від 23.10.2019 про стягнення з боржника основної винагороди ВП № 60381507, від 23.10.2019 про розмір мінімальних витрат виконавчого провадження ВП № 60381507, від 23.10.2019 про стягнення з боржника основної винагороди ВП № 60381323, від 23.10.2019 про розмір мінімальних витрат виконавчого провадження ВП № 60381323 Верховний Суд неодноразово наголошував, що Законом України "Про виконавче провадження" встановлено спеціальний порядок судового оскарження рішень, дій чи бездіяльності державного виконавця або іншої посадової особи органу державної виконавчої служби щодо виконання постанов про стягнення основної винагороди, витрат виконавчого провадження. Згідно з цим порядком відповідні спори належать до юрисдикції адміністративних судів і їх слід розглядати за правилами адміністративного судочинства.

Подібну правову позицію викладено ВП ВС у постановях від 21.08.2019 у справі № 381/2126/18, від 06.06.2018 у справі № 921/16/14-г/15, від 13.03.2019 у справі № 545/2246/15-ц, від 27.03.2019 у справі № 766/10137/17, від 03.04.2019 у справах № 370/1034/15-ц і № 370/1288/15, від 12.06.2019 у справі № 370/1547/17. При цьому КГС ВС не вбачає підстав для відступу від таких правових позицій. Отже, вимоги скаржника у названій частині підлягають розгляду в порядку адміністративного судочинства, про що правомірно зазначено судами попередніх інстанцій.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 21.07.2020 у справі № 910/2542/19 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/90566011>.

Аналогічна правова позиція викладена у постановях КГС ВС від 21.10.2020 у справі № 924/1925/15, від 27.10.2020 у справі № 925/965/16, від 04.11.2020 у справі № 903/257/19, від 26.11.2020 у справі № 911/949/20.

Для визначення предметної юрисдикції, зокрема щодо судового оскарження рішення, дії чи бездіяльності державного виконавця, вирішальне значення має суть оспорюваних дій. Питання щодо затвердження мирової угоди на стадії виконання судового рішення належить до юрисдикції господарського суду (стаття 330 ГПК України), так само як і оскарження дій державного виконавця, пов'язаних з відновленням виконавчого провадження після скасування мирової угоди.

Верховний Суд розглянув у відкритому судовому засіданні касаційну скаргу ПАТ "Черкасиобленерго" на постанову Північного апеляційного господарського суду від 25.05.2020 у провадженні за скаргою ПАТ "АЗОТ" від 05.02.2020 № 501-06/57 на постанову начальника відділу примусового виконання рішень Департаменту ДВС Мін'юсту України Озадовського Р. Ю. ВП № 56922143 від 24.12.2019 у справі за позовом ПАТ "Черкасиобленерго" до ПАТ "АЗОТ" про стягнення 718 090 453,55 грн.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

ПАТ "Черкасиобленерго" звернулося до Господарського суду Черкаської області з позовною заявою до ПАТ "АЗОТ" про стягнення 718 090 453,55 грн за договором про постачання електричної енергії від 24.05.2005 № 524-213/24.

Рішенням Господарського суду Черкаської області від 13.12.2017 у справі № 925/819/17 позовні вимоги задоволено частково; вирішено питання щодо розподілу судових витрат; у частині заявленої до стягнення пені за прострочення оплати активної електроенергії на суму 16 611 235,40 грн відмовлено.

Постановою Київського апеляційного господарського суду від 03.07.2018 у справі № 925/819/17 (залишеною без змін постановою Верховного Суду від 09.10.2018) рішення Господарського суду Черкаської області від 13.12.2017 скасовано та прийнято нове, яким позовні вимоги задоволено в повному обсязі.

24.07.2018 на виконання постанови Київського апеляційного господарського суду від 03.07.2018 господарським судом першої інстанції видано відповідний наказ.

06.02.2020 від ПАТ "АЗОТ" до Господарського суду Черкаської області надійшла скарга на постанову начальника відділу примусового виконання рішень Департаменту ДВС Мін'юсту України Озадовського Р. Ю. про перевірку виконавчого провадження ВП № 56922143 від 24.12.2019

Ухвалою Господарського суду Черкаської області від 20.03.2020 провадження у справі щодо розгляду скарги ПАТ "АЗОТ" на дії державного виконавця закрито на підставі пункту 1 частини першої статті 231 ГПК України.

Постановою Північного апеляційного господарського суду від 25.05.2020 апеляційну скаргу задоволено; ухвалу Господарського суду Черкаської області від 20.03.2020 скасовано; справу № 925/819/17 направлено для продовження розгляду до Господарського суду Черкаської області.

ОЦІНКА СУДУ

Залишаючи касаційну скаргу без задоволення та постанову апеляційного суду без змін, Верховний Суд зазначив таке.

Рішення, дії чи бездіяльність виконавця та посадових осіб органів державної виконавчої служби щодо виконання рішень інших органів (посадових осіб), у тому числі постанов державного виконавця про стягнення виконавчого збору, постанов приватного виконавця про стягнення основної винагороди, витрат виконавчого провадження та штрафів, можуть бути оскаржені сторонами, іншими учасниками та особами до відповідного адміністративного суду в порядку, передбаченому законом. Рішення, дії або бездіяльність державного виконавця також можуть бути оскаржені стягувачем та іншими учасниками виконавчого провадження (крім боржника) до начальника відділу, якому безпосередньо підпорядкований державний виконавець.

Рішення, дії та бездіяльність начальника відділу, якому безпосередньо підпорядкований державний виконавець, можуть бути оскаржені до керівника органу державної виконавчої служби вищого рівня. Начальник відділу, якому безпосередньо підпорядкований державний виконавець, при здійсненні контролю за рішеннями, діями державного виконавця під час виконання рішень має право в разі, якщо вони суперечать вимогам закону, своєю постановою скасувати постанову або інший процесуальний документ (або їх частину), винесені у виконавчому провадженні державним виконавцем, зобов'язати державного виконавця провести виконавчі дії в порядку, встановленому Законом України "Про виконавче провадження".

Оскільки ПАТ "АЗОТ" звернулося до господарського суду, який видав виконавчий документ, зі скаргою на дії/постанову начальника відділу примусового виконання

рішень Департаменту ДВС Мін'юсту України щодо виконавчого документа у порядку контролю за діями державного виконавця при примусовому виконанні наказу № 925/819/17, виданого 24.07.2018 Господарським судом Черкаської області, така скарга має розглядатися за правилами господарського судочинства.

За зведеним виконавчим провадженням виконавець вчиняє виконавчі дії щодо виконання усіх судових рішень, незалежно від того, за правилами якої юрисдикції і якими судами вони ухвалені. При цьому законодавство не передбачає порядку розгляду скарг на оскарження рішень, дій чи бездіяльності державного виконавця чи іншої посадової особи органу державної виконавчої служби або приватного виконавця під час виконання зведеного виконавчого провадження, у якому об'єднано виконання судових рішень, ухвалених судами за правилами різних юрисдикцій.

Отже, оскільки чинним законодавством не врегульовано порядку судового оскарження рішень, дій чи бездіяльності державного виконавця чи іншої посадової особи органу державної виконавчої служби або приватного виконавця під час виконання зведеного виконавчого провадження, у якому об'єднано виконання судових рішень, ухвалених судами за правилами різних юрисдикцій, то відповідно до частини першої статті 287 КАС України такі спори належать до юрисдикції адміністративних судів та підлягають розгляду за правилами адміністративного судочинства.

У постанові від 15.05.2019 у справі № 924/1389/13 (провадження № 12-35гс19) ВП ВС наголосила, що для визначення предметної юрисдикції, зокрема стосовно судового оскарження рішення, дії чи бездіяльності державного виконавця, вирішальне значення має суть оспорюваних дій. Предмет скарги ПАТ "АЗОТ" на дії державного виконавця (тобто суть оскаржуваних дій) стосується відновлення виконавчого провадження у зв'язку із скасуванням апеляційним господарським судом мирової угоди під час, коли виконавче провадження ВП № 56922143 не перебувало у зведеному виконавчому провадженні (ВП № 59959397); на момент вчинення оскаржуваних дій виконавче провадження ВП № 56922143 було закінчене внаслідок затвердження мирової угоди ухвалою Господарського суду Черкаської області від 12.04.2019, що, відповідно, унеможливує перебування виконавчого провадження ВП № 56922143 у зведеному виконавчому провадженні. Питання щодо затвердження мирової угоди на стадії виконання судового рішення належить до юрисдикції господарського суду (стаття 330 ГПК України), так само як і оскарження дій державного виконавця, пов'язаних з відновленням виконавчого провадження після скасування мирової угоди.

Ураховуючи наведене, колегія суддів КГС ВС погодилася з висновком суду апеляційної інстанції про те, що скарга ПАТ "АЗОТ" (на постанову начальника відділу примусового виконання рішень Департаменту ДВС Мін'юсту України Озадовського Р. Ю. від 24.12.2019 ВП № 56922143) не стосується судового оскарження дій, вчинених у межах зведеного виконавчого провадження ВП № 59959397.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 08.09.2020 у справі № 925/819/17 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/91465965>.

Спір у цій справі не є публічно-правовим, а впливає з відносин, які стосуються реалізації права позивача на захист майнових прав, що унеможлиблює розгляд цієї справи за правилами адміністративного судочинства. Ураховуючи відсутність між сторонами господарських правовідносин, як і спору про право, який виник з таких правовідносин, а також відсутність імперативних норм процесуального закону про віднесення такого виду спору до юрисдикції господарських судів, правильним є висновок про те, що майновий спір у цій справі між господарюючим суб'єктом та фізичною особою має вирішуватися в порядку цивільного судочинства

Верховний Суд розглянув в порядку письмового провадження касаційну скаргу АТ "Укртрансгаз" на ухвалу господарського суду міста Києва від 26.03.2020 та постанову Північного апеляційного господарського суду від 03.06.2020 у справі № 910/4286/20 за позовом АТ "Укртрансгаз" до Пишного А. В. про стягнення 226 015 764, 65 грн.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Рішенням Арбітражного суду міста Києва від 12.07.2000 у справі № 17/32 за позовом ЗАТ "Укренергозбут" до ДК "Укртрансгаз" НАК "Нафтогаз України" про визнання права власності на природний газ в обсязі 305 000 000 куб. м та про зобов'язання поставити цей газ, залишеним без змін постановою Вищого господарського суду України від 14.02.2007, визнано право власності позивача на природний газ в кількості 305 000 000 куб. м, який було ним поставлено до газотранспортної системи відповідача, та зобов'язано відповідача поставити природний газ у кількості 305 000 000 куб. м споживачам ЗАТ "Укренергозбут" за його вказівками.

Ухвалою Господарського суду міста Києва від 09.01.2020 у справі № 17/32 задоволено заяву ПрАТ "Укренергозбут" (стара назва – ЗАТ "Укренергозбут") про зміну способу виконання рішення суду, зобов'язання АТ "Укртрансгаз" поставити природний газ у кількості 305 000 000 куб. м замінено на стягнення з АТ "Укртрансгаз" 2 305 434 000 грн.

На виконання рішення Арбітражного суду міста Києва від 12.07.2000 у справі № 17/32, яке набрало законної сили з 14.02.2007, та ухвали Господарського суду міста Києва від 21.03.2007 видано наказ.

У березні 2020 року АТ "Укртрансгаз" звернулося до Господарського суду міста Києва з позовом про стягнення з Пишного А. В. як приватного виконавця виконавчого округу міста Києва суми безпідставно набутих коштів на суму 226 015 764, 65 грн. Позовні вимоги обґрунтовані тим, що спірні кошти були стягнуті відповідачем з позивача в межах виконавчого провадження, відкритого на виконання ухвали Господарського суду міста Києва від 09.01.2020, якою змінено спосіб виконання рішення Арбітражного суду міста Києва від 12.07.2000 у справі № 17/32. Зазначена ухвала була скасована постановою Північного апеляційного господарського суду від 12.03.2020, а і задоволенні заяви про зміну способу виконання рішення Арбітражного суду міста Києва від 12.07.2000 у справі № 17/32 відмовлено. Отже, відповідач безпідставно набув спірні кошти, проте, порушивши статтю 1212 ЦК України, не повернув їх позивачу.

Ухвалою Господарського суду міста Києва від 26.03.2020 у справі № 910/4286/20 відмовлено АТ "Укртрансгаз" у відкритті провадження у справі за позовом до Пишного А. В. про стягнення 226 015 764,65 грн на підставі пункту 1 частини першої статті 175 ГПК

України, згідно з яким суддя відмовляє у відкритті провадження, якщо заява не підлягає розгляду за правилами господарського судочинства.

Постановою Північного апеляційного господарського суду від 03.06.2020 апеляційну скаргу АТ "Укртрансгаз" задоволено, ухвалу Господарського суду міста Києва від 26.03.2020 у цій справі змінено в мотивувальній частині, викладено її в редакції цієї постанови, в іншій частині оскаржувану ухвалу місцевого господарського суду від 26.03.2020 залишено без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Залишаючи касаційну скаргу без задоволення та постанову апеляційного суду без змін, Верховний Суд зазначив таке.

Ознаками спору, на який поширюється юрисдикція господарського суду, окрім суб'єктного складу сторін, є: наявність між сторонами господарських правовідносин, урегульованих Цивільним та Господарським кодексами України, іншими актами господарського і цивільного законодавства, спору про право, що виникає з відповідних правовідносин; наявність у законі норми, що прямо передбачала б вирішення спору господарським судом; відсутність у законі норми, що прямо передбачала б вирішення такого спору судом іншої юрисдикції. Так, предметна та суб'єктна юрисдикція господарських судів, тобто сукупність повноважень господарських судів щодо розгляду справ, віднесених до їх компетенції, визначена статтею 20 ГПК України.

У цій справі спір про стягнення за правилами статті 1212 ЦК України з фізичної особи (приватного виконавця) безпідставно набутих коштів виник з правовідносин, пов'язаних з примусовим виконанням рішення суду.

Суд зазначає про відсутність імперативних норм вказаної статті 20 ГПК України щодо виключної належності зазначеного спору, одним з учасників якого є фізична особа, за предметом цих правовідносин до господарської юрисдикції, як, наприклад, юрисдикція господарських судів з розгляду справ про банкрутство (пункти 8, 9 статті 20 ГПК України) чи справ у спорах, що виникають з корпоративних відносин (пункти 3 статті 20 ГПК України) тощо.

Колегія суддів також враховує, що положеннями статті 339 ГПК України встановлено, що сторони виконавчого провадження мають право звернутися до суду із скаргою, якщо вважають, що рішенням, дією або бездіяльністю державного виконавця чи іншої посадової особи органу державної виконавчої служби або приватного виконавця під час виконання судового рішення, ухваленого відповідно до цього Кодексу, порушено їхні права. Однак оскільки предметом розгляду у цій справі не є заявлені на підставі статті 339 ГПК України вимоги про оскарження дій приватного виконавця під час виконання судового рішення у господарській справі (ухвали Господарського суду міста Києва від 09.01.2020 № 17/32), колегія суддів погоджується з висновком апеляційного господарського суду про те, що спір сторін у цій справі не може бути віднесений до господарської юрисдикції виключно на тій підставі, що судові рішення у цій справі було ухвалено за правилами ГПК України.

Аналіз змісту позовних вимог, як зазначалося, свідчить про те, що спірні правовідносини в цій справі стосуються реалізації права позивача на захист майнових прав. При цьому між позивачем (АТ "Укртрансгаз") та відповідачем (приватним

виконавцем Пишним А. В.) відсутні господарські правовідносини, як і спір про право, який виник з таких правовідносин.

Важливість процесуального аспекту у визначенні юрисдикції суду з розгляду цього спору полягає у тому, що слід розрізняти підсудність справи за скаргою на дії/рішення державного/приватного виконавця, які подаються згідно із частиною першою статті 339 ГПК України до суду, який розглянув справу як суд першої інстанції за правилами ГПК України, від справи, пов'язаної з цивільно-правовим спором, а саме стягнення безпідставно набути коштів на підставі норм ЦК України. Законом не передбачено іншого порядку подання позовів, як і не встановлено особливостей подання позовів до приватних виконавців чи інших осіб, які здійснюють незалежну професійну діяльність.

З огляду на зазначене колегія суддів Верховного Суду погоджується з висновком апеляційного господарського суду про те, що оскільки у цій справі спірні правовідносини пов'язані з безпідставним, на думку позивача, неповерненням відповідачем (фізичною особою) йому коштів, то спір не є публічно-правовим, а впливає з відносин, які стосуються реалізації права позивача на захист майнових прав, що унеможлиблює розгляд цієї справи за правилами адміністративного судочинства. При цьому, враховуючи відсутність між сторонами господарських правовідносин, як і спору про право, який виник з таких правовідносин, відсутність імперативних норм процесуального закону про віднесення такого виду спору до юрисдикції господарських судів, суд касаційної інстанції вважає правильним висновок суду апеляційної інстанції про те, що майновий спір у цій справі між господарюючим суб'єктом (АТ "Укртрансгаз") та фізичною особою (приватним виконавцем Пишним А. В.) має вирішуватися в порядку цивільного судочинства.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 22.10.2020 у справі № 910/4286/20 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/92384861>.

2. Окремі питання, щодо накладення/зняття арешту майна боржника

Нормами Закону України "Про виконавче провадження" не передбачено обов'язку державного виконавця повідомляти боржника про здійснення виконавчих дій щодо проведення опису та арешту майна (коштів) боржника відповідно до виконавчого документа (наказу суду)

Верховний Суд розглянув у порядку письмового провадження касаційну скаргу ТОВ "Станіславська торгова компанія" на постанову Північного апеляційного господарського суду від 24.02.2020 та ухвалу Господарського суду міста Києва від 14.11.2019 за скаргою ТОВ "Станіславська торгова компанія" на дії Головного державного виконавця відділу примусового виконання рішень Управління державної виконавчої служби Міністерства юстиції України Головного територіального управління юстиції в Івано-Франківській області Пищ М. С. у справі № 910/11364/17 за позовом Національного банку України до ТОВ "Станіславська торгова компанія" про звернення стягнення на предмет іпотеки

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Відповідач звернувся до Господарського суду міста Києва зі скаргою на дії головного державного виконавця, в якій просив визнати дії органу ДВС неправомірними і скасувати постанову про опис та арешт майна (коштів) боржника від 17.10.2019, акт про опис та арешт майна боржника від 17.10.2019, винесені під час вчинення дій в межах виконавчого провадження ВП № 58975635 від 24.04.2019, відкритого на підставі судового наказу Господарського суду міста Києва від 22.02.2019 № 910/11364/17.

Ухвалою Господарського суду міста Києва від 14.11.2019 у задоволенні скарги відповідача на дії органу ДВС відмовлено.

Постановою Північного апеляційного господарського суду від 24.02.2020 ухвалу Господарського суду міста Києва від 14.11.2019 залишено без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Залишаючи касаційну скаргу без задоволення, а постанову апеляційного суду та ухвалу місцевого суду без змін, Верховний Суд зазначив таке.

Нормами Закону України "Про виконавче провадження" не передбачено обов'язку державного виконавця повідомляти боржника про здійснення виконавчих дій щодо проведення опису та арешту майна (коштів) боржника відповідно до виконавчого документа (наказу суду). Сторони виконавчого провадження мають право ознайомлюватися з матеріалами виконавчого провадження, і відповідачу було відомо про відкриття виконавчого провадження ВП № 58975635, про що встановлено судами попередніх інстанцій та не заперечується в касаційній скарзі, а тому відповідач не був позбавлений можливості участі у проведенні виконавчих дій 17.10.2019.

Зважаючи на встановлені судами першої та апеляційної інстанцій обставини справи і враховуючи наведені норми права, колегія суддів погоджується з висновком судів про відсутність підстав для визнання неправомірними дій органу ДВС щодо складання оскаржуваної постанови про опис та арешт майна боржника, акта опису майна від 17.10.2019 і, як наслідок, скасування постанови про опис та арешт майна (коштів) боржника від 17.10.2019 і акта про опис та арешт майна боржника від 17.10.2019.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 17.08.2020 у справі № 910/11364/17 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/91017013>.

Чинним законодавством України не передбачено відкриття суб'єктам господарювання рахунків зі спеціальним режимом їх використання для виплати заробітної плати. У разі виникнення у боржника зобов'язання з виплати заробітної плати на кошти, у розмірі такого зобов'язання, які знаходяться на поточному рахунку боржника, не може бути накладений арешт, а якщо він накладений, то підлягає зняттю

Верховний Суд здійснивши перегляд у порядку письмового провадження касаційної скарги ПАТ "Акціонерний комерційний промислово-інвестиційний банк" на постанову Південно-західного апеляційного господарського суду від 22.01.2020 та ухвалу Господарського суду Миколаївської області від 19.11.2019 за скаргою ДП "Миколаївський бронетанковий завод" на дії та бездіяльність Управління державної виконавчої служби Головного територіального управління юстиції у Миколаївській

області за позовом ПАТ "Акціонерний комерційний промислово-інвестиційний банк" до ДП "Миколаївський бронетанковий завод" про стягнення 11 322 202,55 грн.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

ДП "Миколаївський бронетанковий завод" звернулося до Господарського суду Миколаївської області зі скаргою на дії та бездіяльність Управління державної виконавчої служби Головного територіального управління юстиції у Миколаївській області при виконанні прийнятого у цій справі рішення Господарського суду Миколаївської області від 07.05.2019. Вимоги скарги полягали у визнанні протиправною та скасуванні постанови головного державного виконавця відділу примусового виконання рішень Управління державної виконавчої служби Головного територіального управління юстиції у Миколаївській області Сазонова Д. К. від 19.09.2019 про арешт коштів боржника у виконавчому провадженні № 59647169.

Ухвалою Господарського суду Миколаївської області від 19.11.2019, залишеною без змін постановою Південно-західного апеляційного господарського суду від 22.01.2020 у справі № 915/1000/18, скаргу частково задоволено; визнано протиправною та скасовано постанову Головного державного виконавця відділу примусового виконання рішень Управління ДВС НТУЮ у Миколаївській області від 19.09.2019 про арешт коштів боржника у виконавчому провадженні № 59647169 в частині накладення арешту на кошти, що знаходяться на рахунку ДП "Миколаївський бронетанковий завод" в АТ "Укрексімбанк", призначеному для виплати боржником заробітної плати, сплати податків та інших загальнообов'язкових платежів; зобов'язано відділ примусового виконання рішень Управління державної виконавчої служби ГТУЮ у Миколаївській області зняти арешт з коштів на рахунку ДП "Миколаївський бронетанковий завод" в АТ "Укрексімбанк".

ОЦІНКА СУДУ

Частково задовольняючи касаційну скаргу та скасовуючи рішення судів попередніх інстанцій, Верховний Суд зазначив таке.

Виконуючи рішення суду, виконавець може накладати арешт на будь-які кошти на рахунках боржника в банківських установах, крім тих, накладення арешту на які заборонено законом. При цьому саме банк, який виконує відповідну постанову виконавця про арешт коштів боржника, відповідно до частини третьої статті 52 Закону України "Про виконавче провадження" повинен визначити статус коштів і рахунку, на якому вони знаходяться, та в разі їх знаходження на рахунку, на який заборонено накладення арешту, банк зобов'язаний повідомити виконавця про цільове призначення коштів на рахунку та повернути його постанову без виконання, що є підставою для зняття виконавцем арешту із цих коштів згідно із частиною четвертою статті 59 Закону України "Про виконавче провадження". Також виконавець може самостійно зняти арешт з усіх або частини коштів на рахунку боржника у банківській установі в разі отримання документального підтвердження, що рахунок боржника має спеціальний режим використання та/або звернення стягнення на такі кошти заборонено законом (частина четверта статті 59 Закону України "Про виконавче провадження").

Чинним законодавством України не передбачено відкриття суб'єктам господарювання рахунків зі спеціальним режимом їх використання для виплати заробітної плати. З установлених судами обставин убачається, що рахунок боржника, на

кошти на якому виконавцем був накладений арешт, є поточним рахунком боржника, який використовується для забезпечення діяльності підприємства, у тому числі для виплати заробітної плати, та який не належить до рахунків зі спеціальним чи обмеженим режимом використання, накладення арешту на кошти на якому заборонено.

Зобов'язання з виплати заробітної плати мають пріоритет перед іншими зобов'язаннями суб'єкта господарювання, у тому числі тими, які виконуються в примусовому порядку виконання судових рішень. У разі виникнення у боржника зобов'язання з виплати заробітної плати, на кошти в розмірі такого зобов'язання, які знаходяться на поточному рахунку боржника, не може бути накладений арешт, а якщо він накладений, то підлягає зняттю. Таке зняття арешту здійснюється виконавцем відповідно до частини четвертої статті 59 Закону України "Про виконавче провадження" на підставі поданих боржником документів, що підтверджують виникнення в боржника зобов'язання з виплати заробітної плати та його розмір. Також арешт на суму зобов'язання з виплати заробітної плати може бути знятий судом у порядку оскарження відмови виконавця зняти арешт з коштів, призначених для виплати заробітної плати.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 08.07.2020 у справі № 915/1000/18 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/90283289>.

Аналогічна правова позиція викладена у постановках ВС від 09.07.2020 у справі № 918/635/18, від 05.08.2020 у справі № 903/766/19, від 28.10.2020 у справі № 916/2290/18, від 04.12.2020 у справі № 916/1704/15.

Застосування виконавцем такого заходу примусового виконання рішень як звернення стягнення на право оренди рухомого та нерухомого майна можливе щодо власника такого майна, а також у тих випадках, коли право на таке відчуження щодо іншої, крім власника, особи передбачено законом або договором (заставодержатель права оренди такого майна тощо). Під час виконання рішення суду арештованими можуть бути лише ті майнові права, яке належать боржнику та які міг відчужити сам боржник, а кошти, виручені від їх продажу, спрямувати на погашення вимог стягувача до боржника у виконавчому провадженні.

Верховний Суд розглянув у порядку письмового провадження касаційні скарги ДП "Морський торговельний порт "Чорноморськ" та приватного виконавця виконавчого округу Одеської області Парфьонова Г. В. на постанову Південно-західного апеляційного господарського суду від 19.02.2020 за скаргою ДП "Морський торговельний порт "Чорноморськ" на постанови приватного виконавця виконавчого округу Одеської області Парфьонова Г. В. про опис та арешт майна (коштів) боржника у справі за позовом ДП "Морський торговельний порт "Чорноморськ" до ТОВ "ЄВРОПІАН АГРО ІНВЕСТМЕНТ ЮКРЕЙН" про стягнення 4 721 991, 12 грн.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

21.10.2019 ТОВ "ЄВРОПІАН АГРО ІНВЕСТМЕНТ ЮКРЕЙН" звернулося до Господарського суду Одеської області зі скаргою (вх. № ГСОД 2-5103/19 від 21.10.2019), у якій просило визнати протиправними і скасувати постанови приватного виконавця виконавчого округу Одеської області Парфьонова Г. В. у виконавчому провадженні

№ 60072608, відкритому на виконання судового наказу Господарського суду Одеської області від 12.09.2019 у справі № 916/1092/19.

Ухвалою Господарського суду Одеської області від 22.11.2019 у задоволенні скарги відмовлено.

Постановою Південно-західного апеляційного господарського суду від 19.02.2020 апеляційну скаргу ТОВ "ЄВРОПІАН АГРО ІНВЕСТ-МЕНТ ЮКРЕЙН" (з урахуванням уточнення щодо прохальної частини апеляційної скарги) в частині вимог, які стосуються постанови про арешт майна боржника від 01.10.2019, задоволено. Ухвалу Господарського суду Одеської області від 22.11.2019 скасовано. Скаргу ТОВ "ЄВРОПІАН АГРО ІНВЕСТМЕНТ ЮКРЕЙН" (вх. № ГСОУ 2-5103/19 від 21.10.2019) задоволено. Визнано протиправною та скасовано постанову приватного виконавця від 01.10.2019 про арешт майна боржника у виконавчому провадженні № 60072608.

ОЦІНКА СУДУ

З приписів статті 56 Закону України "Про виконавче провадження" не вбачається однозначного права виконавця накладати арешт на майнові (речові) права (тобто на право оренди), оскільки ця норма регулює питання арешту і вилучення тільки майна (коштів) боржника і не містить застереження, яке б дозволяло поширити її на майнові (речові) права, як це зроблено, наприклад, у пункті 1 частини першої статті 10 цього Закону, де законодавець прирівнює майно і майнові права, на що вказує словосполучення "майно (майнові права) боржника".

Визначаючи наявність чи відсутність у приватного виконавця права накладати арешт на майнові (речові) права боржника, певні норми Закону України "Про виконавче провадження" слід застосовувати у їх системному зв'язку зі спеціальним законодавством, яке регулює зміст відповідного права, а також порядок його виникнення, зміни та припинення.

З аналізу положень Закону України "Про оренду державного та комунального майна", статті 4 Закону України "Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень" випливає, що право на оренду (право оренди) майна, яке набуто орендарем на підставі договору оренди, є похідним від права власності майновим правом у розумінні статей 177 і 178 ЦК України, щодо якого законодавством встановлено певні обмеження, які визначають рівень його оборотоздатності. Тобто лише власник майна має право розпоряджатися (реалізовувати) право оренди на власний розсуд, боржник таким правом не наділений. Системний аналіз норм статті 19 Конституції України, статей 10, 18, 56 Закону України "Про виконавче провадження", статей 177, 178, 190 ЦК України вказує на те, що виконавець не наділений правом накладати арешт на право оренди майна боржника-орендаря, яке як майнове право є за змістом наведених законодавчих норм відмінним від майна (коштів) об'єктом цивільних прав та має обмежену оборотоздатність для боржника-орендаря.

Відповідно до висновку про застосування норм права у подібних правовідносинах, викладеного в пункті 6.41 постанови ВП ВС від 18.03.2020 у справі № 904/968/18, "...виконавець, виконуючи рішення, не може бути наділений більшими повноваженнями щодо майнових прав, ніж має щодо цих самих майнових прав сам боржник".

Отже, застосування виконавцем такого заходу примусового виконання рішень як звернення стягнення на право оренди рухомого та нерухомого майна можливе щодо

власника такого майна, а також у тих випадках, коли право на таке відчуження щодо іншої, крім власника, особи, передбачено законом або договором (заставодержатель права оренди такого майна тощо). Суд апеляційної інстанції дійшов правильного висновку про те, що під час виконання рішення суду арештованими можуть бути лише ті майнові права, які належать боржнику та які міг відчужити сам боржник, а кошти, виручені від їх продажу, спрямувати на погашення вимог стягувача до боржника у виконавчому провадженні.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 07.08.2020 у справі № 916/1092/19 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/90827119>.

Вирішуючи питання співвідношення частини четвертої статті 17 Закону про банкрутство та статті 56 Закону України "Про виконавче провадження", слід виходити з того, що надання судом у справі про банкрутство на стадії санації згоди на арешт та реалізацію майна боржника становить гарантію пропорційного втручання держави у його право на майно з огляду на необхідність встановлення в межах процедури санації обставин неперешкоджання реалізації майна боржника виконанню плану санації та несуперечності інтересам конкурсних кредиторів. Надання такої згоди не звільняє виконавця від подальшого винесення постанови про арешт майна боржника задля забезпечення його реалізації у межах виконавчого провадження

Верховний Суд розглянув у відкритому судовому засіданні касаційну скаргу ТОВ "Науково-виробнича компанія "Техімпекс" на рішення Господарського суду Чернігівської області від 09.12.2019 та постанову Північного апеляційного господарського суду від 26.08.2020 у справі № 910/8302/18 за позовом ДК "Укроборонпром" до ТОВ "Науково-виробнича компанія "Техімпекс", ДП "СЕТАМ", ГТУЮ у Чернігівській області в особі відділу примусового виконання рішень управління ДВС ГТУЮ у Чернігівській області про визнання недійсними електронних торгів.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

У червні 2018 ДК "Укроборонпром" звернувся до Господарського суду міста Києва з позовом до ТОВ "НБК "Техімпекс" та ДП "СЕТАМ" про визнання недійсними результатів електронних торгів щодо продажу арештованого майна ДП "Ніжинський ремонтний завод інженерного озброєння".

Обґрунтовуючи заявлені позовні вимоги, позивач посилався на те, що ДП "Ніжинський ремонтний завод інженерного озброєння" входить до складу ДК "Укроборонпром", тому Концерн є уповноваженим суб'єктом господарювання з управління об'єктами державної власності в оборонно-промисловому комплексі, проте майно, що належить ДП "Ніжинський ремонтний завод інженерного озброєння", в порушення вимог Закону було незаконно арештовано та продано відділом примусового виконання рішень управління державної виконавчої служби Головного територіального управління юстиції у Чернігівській області на електронних торгах.

Справа розглядалася неодноразово.

Рішенням Господарського суду Чернігівської області від 09.12.2019 позов задоволено повністю; визнано недійсними електронні торги з продажу арештованого майна ДП "Ніжинський ремонтний завод інженерного озброєння", які відбулися

11.04.2018, за лотами № 271055 – стенд обкаточно-тормозний КИ 5274 № 24363 (протокол проведення електронних торгів № 326309) та № 271056 – стенд обкаточно-тормозний КИ 5277 № 24362 (протокол проведення електронних торгів № 326310). Вирішено питання розподілу судового збору.

Постановою Північного апеляційного господарського суду від 26.08.2020 апеляційні скарги ТОВ "НБК "Техімпекс", ГТУЮ у Чернігівській області в особі відділу примусового виконання рішень управління ДВС Головного територіального управління юстиції та ДП "СЕТАМ" залишено без задоволення, рішення Господарського суду Чернігівської області від 09.12.2019 у справі № 910/8302/18 залишено без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Верховний Суд відмовив у задоволенні касаційної скарги та залишив без змін рішення судів попередніх інстанцій. Досліджуючи правовідносини накладення виконавцем арешту на майно боржника, який перебуває у процедурі банкрутства на стадії санації, колегія суддів врахувала правові висновки Верховного Суду, викладені у постанові від 05.03.2020 у справі № 910/7295/18, та зазначила таке.

Законодавець унеможливує вчинення виконавцем дій без згоди господарського суду на виконання судових рішень у випадках судової чи досудової санації. Зокрема, у разі коли введено судову санацію щодо боржника, частиною четвертою статті 17 Закону про банкрутство (в редакції до 19.01.2013) передбачено заборону щодо будь-яких дій щодо розпорядження майном боржника поза межами процедури банкрутства та можливість накладення обмежень щодо розпорядження майном боржника виключно судом у межах процедури санації, за умови, що вони не перешкоджають виконанню плану санації.

Отже, виконавець може здійснювати виконавчі дії щодо примусового продажу майна боржника за вимогами, на які не поширюється дія мораторію у справі про банкрутство, виключно після отримання згоди суду у справі про банкрутство на звернення стягнення на конкретне майно боржника.

У межах судового контролю у процедурі санації встановлено дві форми судового впливу: накладення арешту та встановлення інших обмежень дій боржника щодо розпорядження його майном. Сутність встановлення таких форм судового контролю полягає у забезпеченні оптимального балансу майнових інтересів боржника, які виражаються у можливості продовження виробничої діяльності, та його кредиторів. При цьому термін "встановлення обмежень дій боржника щодо розпорядження його майном" включає такі обмеження, які суд вважає за потрібне встановити залежно від індивідуальних економічних показників боржника з урахуванням можливості відновлення його платоспроможності як загальної мети процедури санації.

У цьому випадку суд констатує, що статтею 56 Закону України "Про виконавче провадження" встановлено накладення арешту на майно, що підлягає реалізації у межах виконавчого провадження, як обов'язкову стадію забезпечення виконання судового рішення. Водночас такий арешт повинен накладатися щодо майна боржника, який перебуває у процедурі санації, з огляду на особливості цієї процедури як економічно-юридичного інституту відновлення платоспроможності боржника. Неврахування таких особливостей становитиме непропорційне втручання у право боржника на майно, оскільки майнова основа боржника забезпечує сталість суспільних відносин не лише у

виробничій сфері, а й у соціальній, оскільки нормальне виробниче функціонування боржника забезпечує, зокрема, гарантії оплати праці його робітників тощо.

Вирішуючи питання співвідношення частини четвертої статті 17 Закону про банкрутство та статті 56 Закону України "Про виконавче провадження", Верховний Суд зауважив, що надання судом у справі про банкрутство на стадії санації згоди на арешт та реалізацію майна боржника становить гарантію пропорційного втручання держави у його право на майно з огляду на необхідність встановлення в межах процедури санації обставин неперешкоджання реалізації майна боржника виконанню плану санації та несуперечності інтересам конкурсних кредиторів.

Надання такої згоди не звільняє виконавця від подальшого винесення постанови про арешт майна боржника задля забезпечення його реалізації у межах виконавчого провадження. При цьому надання згоди судом на реалізацію майна боржника, який перебуває у стадії санації, не пов'язується з включенням спірного майна до плану санації. Більше того, відсутність майна, що планується до реалізації, у плані санації боржника як такого, що підлягає реалізації у межах санації, підтверджує необхідність його збереження у межах майнового комплексу боржника задля досягнення фінансового відновлення боржника як мети санації. Це підкреслює необхідність отримання від суду згоди на реалізацію такого майна, оскільки його реалізація без згоди суду створює загрозу виконанню плану санації та інтересам конкурсних кредиторів.

Колегія суддів КГС ВС зазначила, що положення Закону про банкрутство узалежнює накладення арешту на майно боржника, що перебуває в процедурі санації, від виконання плану санації та перебігу процедури санації, незалежно від поширення дії мораторію на відповідні вимоги, в тому числі і вимоги щодо заробітної плати. При цьому спрямування коштів, отриманих від реалізації спірного майна, на погашення заборгованості боржника із заробітної плати в іншому порядку, ніж передбачено Законом про банкрутство та заходами щодо виконання плану санації, за наявності виявлених порушень, не може бути підставою для відмови у задоволенні позовних вимог.

Підсумовуючи наведене, слід зазначити, що положення частини четвертої статті 17 Закону про банкрутство, які є спеціальними у спірних правовідносинах, вимагають попередньої згоди суду на арешт майна боржника, який перебуває у процедурі санації, та інші обмеження дій боржника щодо розпорядження його майном.

Отже, планом санації передбачалося проведення виробничої реструктуризації, пов'язаної з відчуженням частини основних фондів, які спрямовуються на реалізацію, та збереження існуючої організації виробництва, оптимізації тощо. У зв'язку з тим, що заяв від потенційних інвесторів не надійшло, головним джерелом коштів для виконання заходів плану санації визначено їх надходження від реалізації частини майнових активів. Ураховуючи наведені правові норми та встановлені судами попередніх інстанцій обставини справи, зокрема щодо відсутності доказів погодження господарським судом, який розглядає справу про банкрутство боржника, здійснення накладення арешту на спірне майно, колегія суддів КГС ВС визнала правильними висновки попередніх судів щодо того, що накладення арешту на спірне майно згідно із постановою головного державного виконавця ВПВР ГТУЮ від 08.02.2018 відбулося неправомірно (не в межах процедури санації).

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 16.12.2020 у справі № 910/8302/18 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/93783465>.

3. Окремі питання щодо оскарження рішень, дій або бездіяльності державного виконавця чи іншої посадової особи органу державної виконавчої служби або приватного виконавця

Звернення стягнення на кошти у порядку, передбаченому частинами першою, четвертою статті 53 Закону України "Про виконавче провадження", повинно здійснюватися в межах виконавчого провадження (зведеного виконавчого провадження) без відкриття нового виконавчого провадження стосовно особи, у якій знаходиться майно боржника, а також майна та коштів, що належать боржнику від інших осіб

Верховний Суд розглянув у порядку письмового провадження касаційну скаргу Міністерства юстиції України на ухвалу Господарського суду Донецької області від 10.03.2020 та на постанову Східного апеляційного господарського суду від 25.05.2020 у справі № 905/183/18 за позовом ДП "Енергоринок" до ПАТ "ДТЕК ПЕМ – Енерговугілля" про стягнення заборгованості.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Рішенням Господарського суду Донецької області від 02.05.2018, залишеним без змін постановою Донецького апеляційного господарського суду від 15.08.2018, позовні вимоги ДП "Енергоринок" до ПрАТ "ДТЕК ПЕМ – Енерговугілля" задоволено частково, зменшено розмір стягуваної суми пені до 5 906 820, 98 грн та стягнуто з ПрАТ "ДТЕК ПЕМ – Енерговугілля" на користь ДП "Енергоринок" 722 082 071, 69 грн, у тому числі 671 140 168,05 грн – основного боргу, 5 906 820, 98 грн – пені, 555 085, 54 грн – штрафу, 35 272 530,60 грн – інфляційних нарахувань, 9 207 466, 52 грн – 3 % річних, а також відшкодування сплаченого судового збору в сумі 616 672, 10 грн.

За наслідками ухвалення судових рішень Господарським судом Донецької області та Господарським судом Запорізької області видані накази з примусового виконання рішень господарських судів, а матеріалами справи підтверджено об'єднання виконавчих проваджень з виконання наказів у господарських справах № 908/1596/15-г, №905/711/16, №905/183/18, №905/420/17 в одне зведене виконавче провадження ЗВП №5997769.

27.02.2020 ДП "Укрінтеренерго" подало до Господарського суду Донецької області скаргу від 27.02.2020 № 44/22-20 на дії державного виконавця відділу ДВС у зведеному ВП № 59957769.

Ухвалою Господарського суду Донецької області від 10.03.2020 у справі № 905/183/18 скаргу ДП "Укрінтеренерго" від 27.02.2020 № 44/22-20 на дії державного виконавця відділу у зведеному ВП №59957769 під час виконання рішень судів у справах № 905/183/18, № 908/1569/15-г, № 905/420/17, № 905/711/16 задоволено частково. Визнано протиправними дії відділу ДВС щодо звернення стягнення на майно ДП "Укрінтеренерго", в тому числі на кошти, що вчинялися в межах зведеного виконавчого провадження ВП № 5997769 та полягали у виставленні АТ "Укргазбанк" платіжної вимоги № 20.1/16 від 26.02.2020; в задоволенні решти вимог відмовлено.

Постановою Східного апеляційного господарського суду від 27.04.2020 апеляційну скаргу відділу примусового виконання рішень Департаменту ДВС Міністерства юстиції України залишено без задоволення; апеляційну скаргу ДП "Укрінтеренерго" задоволено, скасовано в частині відмови в задоволенні скарги ДП "Укрінтеренерго" від 27.02.2020 № 44/22-20 щодо зобов'язання відділу ДВС зупинити вчинення виконавчих дій щодо ДП "Укрінтеренерго" в межах зведеного виконавчого провадження ВП № 5997769. Прийнято в цій частині нове рішення, яким скаргу ДП "Укрінтеренерго" від 27.02.2020 № 44/22-20 задоволено, зобов'язано відділ ДВС зупинити вчинення виконавчих дій щодо ДП "Укрінтеренерго" в межах зведеного виконавчого провадження ВП № 5997769. В іншій частині ухвалу Господарського суду Донецької області від 10.03.2020 у справі № 905/183/18 залишено без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Задовольняючи частково касаційну скаргу Міністерства юстиції України, Верховний Суд звернув увагу на таке.

Заходами примусового виконання рішень є звернення стягнення на кошти, цінні папери, інше майно (майнові права), корпоративні права, майнові права інтелектуальної власності, об'єкти інтелектуальної, творчої діяльності, інше майно (майнові права) боржника, у тому числі якщо вони перебувають в інших осіб або належать боржникові від інших осіб, або боржник володіє ними спільно з іншими особами (пункт 1 частини першої статті 10 Закону України "Про виконавче провадження"). Виконуючи рішення суду, виконавець має право звернути стягнення на майно боржника, що перебуває в інших осіб, а також на майно та кошти, що належать боржнику від інших осіб. На належні боржникові у разі передачі від інших осіб кошти, що перебувають на рахунках у банках та інших фінансових установах, стягнення звертається виконавцем на підставі ухвали суду в порядку, встановленому цим Законом. За ухилення від виконання розпоряджень виконавця особа, в якій перебуває майно боржника, несе відповідальність відповідно до закону (частини перша, четверта та п'ята статті 53 зазначеного Закону).

Задовольняючи скаргу частково, суд першої інстанції виходив з передчасності направлення державним виконавцем до АТ "Укргазбанк" платіжної вимоги від 26.02.2020 № 20.1/16 про списання коштів у сумі 55 510 430, 35 грн з рахунків скаржника – ДП "Укрінтеренерго", оскільки це проведено без виконання попередніх обов'язкових виконавчих дій, зокрема арешту коштів.

Відповідний висновок суду першої інстанції не ґрунтується на приписах частини першої, четвертої статті 53 Закону України "Про виконавче провадження", статті 336 ГПК України та не узгоджується з правовою позицією, висловленою ВП ВС у постанові від 08.11.2019 у справі № 910/7023/19. Тому висновок суду першої інстанції про обов'язковість існування окремого виконавчого провадження щодо ДП "Укрінтеренерго" як підтвердження реалізації державним виконавцем виконавчих дій щодо цієї особи є помилковим, про що аргументовано зазначив суд апеляційної інстанції.

Верховний Суд також погоджується з твердженнями суду апеляційної інстанції, що помилковим є твердження суду першої інстанції про обов'язковість існування доказів арешту майна ДП "Укрінтеренерго" або його розшуку як підтвердження реалізації державним виконавцем виконавчих дій щодо цієї особи. Передбачені частиною першою

статті 48 Закону України "Про виконавче провадження" будь-які дії незалежно від їх черговості є свідченням звернення стягнення на кошти та інше майно боржника.

Підсумовуючи зазначене, Верховний Суд зазначив, що звернення стягнення на кошти у порядку, передбаченому частинами першою, четвертою статті 53 названого Закону, повинно здійснюватися в межах виконавчого провадження (зведеного виконавчого провадження) без відкриття нового виконавчого провадження стосовно особи, у якій знаходиться майно боржника, а також на майно та кошти, що належать боржнику від інших осіб.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 11.09.2020 у справі № 905/183/18 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/91497712>.

Висновок щодо безрезультатності або неможливості розшуку майна боржника може бути обґрунтованим лише тоді, коли державний виконавець повністю реалізував надані йому права, застосував усі можливі (передбачені законом) заходи для досягнення необхідного позитивного результату

Верховний Суд розглянув у порядку письмового провадження касаційну скаргу ФОП Татарчика С. І. на постанову Східного апеляційного господарського суду від 10.03.2020, прийняту за наслідками перегляду ухвали Господарського суду Харківської області від 30.01.2020 за скаргою ФОП Татарчика С. І. на дії заступника начальника відділу Індустріального відділу ДВС міста Дніпра ГТУЮ у Дніпропетровській області Нордіо В. В. у справі № 922/3503/16 за позовом ФОП Татарчика С. І. до ТОВ "Економ-Схід", ФОП Ткачової І. В., ФОП Сметаніної К. Л., ФОП Гончарової К. Е., ФОП Юр'єва О. В., ФОП Юр'євої І. В. про захист права інтелектуальної власності.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

ФОП Татарчик С. І. звернувся до суду зі скаргою на дії заступника начальника відділу Індустріального відділу ДВС міста Дніпра ГТУЮ у Дніпропетровській області Нордіо В. В. про повернення стягувачу виконавчого документа від 13.12.2019 за ВП № 53291934. Обґрунтовуючи вимоги скарги, ФОП Татарчик С. І. зазначив, що постанова про повернення виконавчого документа стягувачу прийнята за відсутності проведення виконавцем усіх заходів примусового виконання рішення суду, закріплених Законом України "Про виконавче провадження", що є порушенням норм статей 18, 36, 76 цього Закону, а тому, на думку скаржника, у виконавця були відсутні правові підстави для винесення цієї постанови.

Ухвалою Господарського суду Харківської області від 30.01.2020 скаргу ФОП Татарчик С. І. на дії державного виконавця про повернення стягувачу виконавчого документа за ВП від 13.12.2019 № 53291934 задоволено, зобов'язано виконавця відновити виконавче провадження від 13.12.2019 № 53291934; здійснити примусове виконання виконавчого провадження від 13.12.2019 № 53291934 у спосіб та у порядку, що визначені Законом України "Про виконавче провадження". Стягнуто з Індустріального відділу ДВС міста Дніпра ГТУЮ у Дніпропетровській області на користь ФОП Татарчика С. І. 7 000 грн судових витрат.

Постановою Східного апеляційного господарського суду від 10.03.2020 апеляційну скаргу виконавця на ухвалу Господарського суду Харківської області від 30.01.2020

задоволено, зазначену ухвалу скасовано, ухвалено нове рішення, яким відмовлено в задоволенні скарги ФОП Татарчика С. І. на дії виконавця про повернення стягувачу виконавчого документа за ВП від 13.12.2019 № 53291934. Судові витрати покладено на ФОП Татарчика С. І., стягнуто з ФОП Татарчика С. І. на користь Індустріального відділу ДВС міста Дніпра ГТУЮ у Дніпропетровській області 2 102 грн витрат зі сплати судового збору за подання апеляційної скарги.

ОЦІНКА СУДУ

Суд апеляційної інстанції, дослідивши надані виконавцем документи, зазначив, що судом першої інстанції за відсутності матеріалів виконавчого провадження не було достеменно встановлено, які саме дії були вчинені виконавцем на виконання наказу суду від 06.01.2017. На його думку, органом ДВС було вжито достатніх заходів для належного примусового виконання рішення місцевого господарського суду. Тому з огляду на достатність дій, спрямованих на розшук майна боржника, та відсутність обставин на підтвердження бездіяльності виконавця суд апеляційної інстанції дійшов висновку про правомірність постанови виконавця про повернення стягувачу виконавчого документа від 13.12.2019 за ВП № 53291934.

КГС ВС погодився з висновком суду апеляційної інстанції про те, що безрезультатність здійснених державним виконавцем заходів не є підставою для задоволення скарги стягувача.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 09.06.2020 у справі № 922/3503/16 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/89707084>.

Виконавчий документ повертається стягувачу органом державної виконавчої служби, приватним виконавцем без прийняття до виконання протягом трьох робочих днів з дня його пред'явлення, якщо пропущено встановлений законом строк пред'явлення виконавчого документа до виконання

Верховний Суд розглянув у порядку письмового провадження без повідомлення учасників справи касаційну скаргу Тростянецького районного відділу ДВС ГТУЮ у Вінницькій області на постанову Північно-західного апеляційного господарського суду від 04.02.2020 у справі за позовом Державного агентства резерву України до ДП "Тростянецький спиртовий завод" про повернення матеріальних цінностей державного резерву та сплату штрафних санкцій на загальну суму 139 853, 09 грн.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

До Господарського суду Вінницької області 25.09.2019 надійшла скарга Державного агентства резерву України на дії державного виконавця. Обґрунтовуючи подану скаргу, стягувач зазначив, що державним виконавцем безпідставно прийнято рішення про повернення наказу з підстав пропущення встановленого законом строку для його пред'явлення до виконання, оскільки Державним агентством резерву України дотримано визначений статтею 12 Закону України "Про виконавче провадження" строк реалізації права на виконання рішення суду в примусовому порядку. Скаржник зауважив, що наказ на виконання рішення Господарського суду Вінницької області від 26.06.2012 у справі № 5/12/2012/5003 виданий 10.07.2019.

Ухвалою Господарського суду Вінницької області від 29.10.2019, залишеною без змін постановою Північно-Західного апеляційного господарського суду від 04.02.2019, скаргу Державного агентства резерву України вих. № 2735/0/4-19 від 17.09.2019 на дії державного виконавця задоволено.

ОЦІНКА СУДУ

Касаційний господарський суд залишив без задоволення касаційну скаргу, а постанову апеляційного суду без змін з огляду на таке.

Судові рішення, що набрали законної сили, обов'язкові для всіх органів державної влади і органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій, посадових чи службових осіб та громадян і підлягають виконанню на всій території України, а у випадках, встановлених міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, – і за її межами.

Виконання судових рішень у справах є складовою права на справедливий суд та однією з процесуальних гарантій доступу до суду й ефективного захисту сторони у справі, що передбачено статтями 6, 13 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.

Як вбачається зі змісту оскаржуваного повідомлення, державний виконавець повернув виконавчий документ стягувачу без прийняття до виконання на підставі пункту 2 частини четвертої статті 4 Закону України "Про виконавче провадження". Зазначена норма Закону передбачає, що виконавчий документ повертається стягувачу органом державної виконавчої служби, приватним виконавцем без прийняття до виконання протягом трьох робочих днів з дня його пред'явлення, якщо пропущено встановлений законом строк пред'явлення виконавчого документа до виконання.

Під час розгляду справи судами встановлено, що наказ Господарського суду Вінницької області від 10.07.2019 у справі № 5/12/2012/5003 пред'явлено до виконання 17.07.2019, а отже, позивачем не пропущено строк його пред'явлення до виконання. Крім того, апеляційний господарський суд при прийнятті оскаржуваного рішення врахував ту обставину, що 18.12.2019 виконавцем скасовано повідомлення про повернення виконавчого документа стягувачу без прийняття до виконання від 06.08.2019 № 6272, а 19.12.2019 відкрито виконавче провадження за наказом Господарського суду Вінницької області від 10.07.2019.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 15.06.2020 у справі № 5/12/2012/5003 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/89896270>.

У разі поновлення виконавчого провадження, зупиненого на підставі пункту 10 частини першої статті 34 Закону України "Про виконавче провадження", виконавче провадження повторному зупиненню з цих підстав не підлягає.

Верховний Суд розглянув у порядку письмового провадження касаційну скаргу комунального підприємства Полтавської обласної ради "Полтававодоканал" на постанову Східного апеляційного господарського суду від 14.05.2020 за скаргою КП "Полтававодоканал" на дії відділу примусового виконання рішень Управління забезпечення примусового виконання рішень у Полтавській області Північно-східного міжрегіонального управління Міністерства юстиції при виконанні рішення суду у справі

№ 917/2053/17 за ПАТ "Полтаваобленерго" в особі Полтавської філії міських електромереж ПАТ "Полтаваобленерго" до КП "Полтававодоканал" про стягнення заборгованості за договором про постачання електричної енергії від 11.11.2014 № 94.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Рішенням господарського суду Полтавської області від 16.02.2018 позов задоволено частково; стягнуто з КП "Полтававодоканал" на користь ПАТ "Полтаваобленерго" в особі філії 17 779 511,45 грн заборгованості за використану активну електричну енергію; 1 900 196, 74 грн – пені за несвоєчасну оплату активної електричної енергії, 16 531 889,68 грн – "інфляційних за активну електроенергію", 79 781,15 грн – "інфляційних за перетоки реактивної електричної енергії", 4 005 473,26 грн – 3 % річних за активну електричну енергію, 18 312, 36 грн – 3 % річних за перетоки реактивної електричної енергії, 219 782, 86 грн – судового збору; в іншій частині позову відмовлено; повернуто ПАТ "Полтаваобленерго" в особі філії з Державного бюджету України судовий збір на суму 20 217,14 грн. На виконання цього рішення було видано відповідний наказ.

12.02.2020 до місцевого суду надійшла скарга КП "Полтававодоканал" на дії органів державної виконавчої служби.

Ухвалою Господарського суду Полтавської області від 27.02.2020 скаргу задоволено. Постановою Східного апеляційного господарського суду від 14.05.2020 апеляційну скаргу ПАТ "Полтаваобленерго" в особі філії задоволено; зазначену ухвалу місцевого господарського суду скасовано; ухвалено нове рішення, яким у задоволенні скарги КП "Полтававодоканал" на дії органів державної виконавчої служби відмовлено.

ОЦІНКА СУДУ

Верховний Суд відхилив посилання позивача на положення частини четвертої статті 34 Закону України "Про виконавче провадження", оскільки цією нормою врегульовані правовідносини щодо запененної виконавчих проваджень за рішеннями суду про стягнення заборгованості за спожитий природний газ, використаний для виробництва теплової та електричної енергії, послуг з опалення та постачання гарячої води. Однак у цій справі спірні правовідносини стосуються заборгованості, яка виникла внаслідок неналежного виконання договору про постачання електричної енергії.

Крім того, згідно з абзацом шостим частини першої статті 1 Закону України "Про заходи, спрямовані на врегулювання заборгованості теплопостачальних та теплогенеруючих організацій та підприємств централізованого водопостачання і водовідведення за спожиті енергоносії" заборгованістю, що підлягає врегулюванню відповідно до цього Закону, є кредиторська заборгованість перед постачальником електричної енергії підприємств централізованого водопостачання і водовідведення за електричну енергію, спожиту для виробництва та надання послуг з централізованого водопостачання та водовідведення, з постачання холодної води та водовідведення (з використанням внутрішньобудинкових систем).

Зазначений Закон врегульовує питання щодо заборгованості теплопостачальних та теплогенеруючих організацій та підприємств централізованого водопостачання і водовідведення за спожиті енергоносії, а саме: спожиті природний газ та електричну енергію, а не лише за спожитий природний газ. Однак суд апеляційної інстанції висновок місцевого господарського суду не спростував, не врахував, що достатніми підставами

для зупинення вчинення виконавчих дій є включення підприємства до Реєстру підприємств, що беруть участь у процедурі врегулювання заборгованості відповідно до Закону України "Про заходи, спрямовані на врегулювання заборгованості теплопостачальних та теплогенеруючих організацій та підприємств централізованого водопостачання і водовідведення за спожиті енергоносії", стягувачем за яким є постачальник електричної енергії, а боржником – підприємство централізованого водопостачання та водовідведення. Частиною четвертою статті 34 Закону України "Про виконавче провадження" визначено, в якій частині може бути зупинено виконавче провадження за спожитий природний газ (використаний станом на 1 липня 2016 року).

КГС ВС зазначив, що судом апеляційної інстанції помилково не застосовано до спірних правовідносин норму частини шостої статті 35 Закону України "Про виконавче провадження", відповідно до якої у випадку, передбаченому пунктом 10 частини першої статті 34 цього Закону, виконавець зупиняє вчинення виконавчих дій до виключення боржника з Реєстру підприємств, що беруть участь у процедурі врегулювання заборгованості відповідно до Закону України "Про заходи, спрямовані на врегулювання заборгованості теплопостачальних та теплогенеруючих організацій та підприємств централізованого водопостачання і водовідведення за спожиті енергоносії". У разі поновлення виконавчого провадження, зупиненого на підставі пункту 10 частини першої статті 34 цього Закону, виконавче провадження повторному зупиненню з цих підстав не підлягає.

З огляду на зазначене Верховний Суд касаційну скаргу задовольнив, постанову Східного апеляційного господарського суду від 14.05.2020 скасував, ухвалу Господарського суду Полтавської області від 27.02.2020 залишив у силі.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 30.06.2020 у справі № 917/2053/17 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/90154795>.

Аналогічна правова позиція викладена у постанові КГС ВС від 02.11.2020 у справі № 905/1005/18.

[Постанови державного виконавця про поновлення вчинення виконавчих дій та про їх закінчення надсилаються учасникам виконавчого провадження простим поштовим відправленням, яке доставляється/вручається без розписки](#)

Верховний Суд розглянув у порядку письмового провадження без повідомлення та виклику учасників справи касаційну скаргу ФОП Лаптія Ю. М. на ухвалу Господарського суду Харківської області від 29.08.2019 та постанову Східного апеляційного господарського суду від 17.02.2020 за скаргою ФОП Лаптія Ю. М. на дії державного виконавця Київського відділу ДВС міста Харкова ГТУЮ у Харківській області Кононенко О. М. за позовом військового прокурора Харківського гарнізону в інтересах держави в особі Міністерства оборони України, квартирно-експлуатаційного відділу м. Харкова до Харківської міської ради, ФОП Лаптія Ю. М. про скасування рішення та визнання договору оренди недійсним.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

У січні 2019 року до Господарського суду Харківської області надійшла скарга ФОП Лаптія Ю. М. на дії державного виконавця. Скарга обґрунтована відсутністю у державного виконавця Київського ВДВС міста Харкова ГТУЮ у Харківській області

правових підстав для винесення зазначених документів, а також неналежним повідомленням боржника про відновлення виконавчого провадження та його закінчення, ненаправлення боржнику копій оскаржуваних постанов, а також наявністю прав інших осіб на спірну земельну ділянку.

Увалою Господарського суду Харківської області від 29.08.2019, залишеною без змін постановою Східного апеляційного господарського суду від 17.02.2020, у задоволенні скарги відмовлено з мотивів недоведеності факту порушення державним виконавцем під час вчинення виконавчих дій прав відповідача–2.

ОЦІНКА СУДУ

У статті 28 Закону України "Про виконавче провадження" чітко визначено перелік документів виконавчого провадження, які надсилаються сторонам та іншим учасникам рекомендованим поштовим відправленням, а саме: постанова про відкриття виконавчого провадження, про повернення виконавчого документа стягувачу, повідомлення стягувачу про повернення виконавчого документа без прийняття до виконання, постанови, передбачені пунктами 1–4 частини дев'ятої статті 71 цього Закону.

Однак постанова державного виконавця про поновлення вчинення виконавчих дій та про їх закінчення не входить до зазначеного переліку, а тому надсилається учасникам виконавчого провадження простим поштовим відправленням, яке доставляється/вручається без розписки. Судом першої інстанції встановлено, що оскаржувані постанови були направлені державним виконавцем відділу примусового виконання супровідними листами простою кореспонденцією.

Оскільки обставини, які зумовили зупинення вчинення виконавчих дій на момент поновлення державним виконавцем виконавчого провадження були усунуті, суд першої інстанції визнав дії державного виконавця з поновлення виконавчого провадження правомірними та такими, що відповідають вимогам частини п'ятої статті 35 Закону України "Про виконавче провадження", якою на державного виконавця покладено обов'язок не пізніше наступного робочого дня продовжити примусове виконання рішення, що і було зроблено державним виконавцем. При цьому місцевий суд правильно зазначив, що посилання скажника на те, що питання про заходи забезпечення позову в рамках розгляду справи № 640/2013/17-ц не вирішені, не має значення для поновлення, оскільки підставою для зупинення вчинення виконавчих дій була ухвала Київського районного суду м. Харкова від 24.02.2017 у справі № 640/2013/17-ц, яка на момент поновлення виконавчого провадження була скасована.

За таких обставин Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, рішення судів попередніх інстанцій – без змін.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 09.09.2020 у справі № 922/42/16 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/91436857>.

Оскаржити оцінку майна можна в порядку оскарження рішень та дій виконавців. Підставою для проведення рецензування є письмовий запит до осіб, які відповідно до статті 13 Закону України "Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні" мають право здійснювати рецензування звіту про оцінку майна (акта оцінки майна); рецензування звіту про оцінку майна (акта оцінки майна) є обов'язковим у разі, коли така оцінка погоджується, затверджується або приймається органом державної влади або органом місцевого самоврядування

Верховний Суд здійснив перегляд у порядку письмового провадження постанови Східного апеляційного господарського суду від 26.05.2020 за скаргою ТОВ "Светолюкс" на дії приватного виконавця за касаційними скаргами АТ "Райффайзен Банк Аваль" та приватного виконавця Скрипника В. Л. у справі за позовом ПАТ "Райффайзен Банк Аваль" до ТОВ "Светолюкс" про стягнення коштів.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

У січні 2020 року ТОВ "Светолюкс" звернулося до Господарського суду Полтавської області зі скаргою на дії приватного виконавця Скрипника В. Л., в якій просило зупинити реалізацію нерухомого майна – нежитлового приміщення, громадської будівлі (офісні приміщення) загальною площею 208,3 кв. м, а також визнати недійсною оцінку зазначеного нерухомого майна, проведену суб'єктом оціночної діяльності – ПП "Центр незалежної оцінки та експертизи" станом на 23.12.2019 в межах процедури виконавчого провадження. Обґрунтовуючи скаргу, ТОВ "Светолюкс" послалося на значне заниження суб'єктом оціночної діяльності вартості нерухомого майна у звіті про незалежну оцінку майна від 23.12.2019 № 919, нездійснення оцінювачем безпосереднього ознайомлення з об'єктом оцінки. Також товариство зазначило, що визначення вартості майна проводилося порівняльним методом, проте для порівняння були обрані не аналогічні об'єкти, які до того ж аналізувалися оцінювачем вже після складання звіту.

Ухвалою Господарського суду Полтавської області від 11.02.2020 відмовлено в задоволенні скарги ТОВ "Светолюкс" на дії приватного виконавця щодо зупинення реалізації нерухомого майна та визнання оцінки нерухомого майна недійсною.

Постановою Східного апеляційного господарського суду від 26.05.2020 ухвалу Господарського суду Полтавської області від 11.02.2020 скасовано в частині відмови у визнанні недійсною оцінки належного ТОВ "Светолюкс" нерухомого майна, проведені суб'єктом оціночної діяльності – ПП "Центр незалежної оцінки та експертизи" станом на 23.12.2019 у межах процедури виконавчого провадження. У цій частині прийнято нове рішення, яким скаргу ТОВ "Светолюкс" на дії приватного виконавця задоволено частково; визнано недійсною оцінку нерухомого майна – нежитлового приміщення, належного ТОВ "Светолюкс". В іншій частині ухвалу Господарського суду Полтавської області від 11.02.2020 залишено без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Визначення вартості майна боржника є процесуальною дією виконавця (незалежно від того, яка конкретно особа – сам виконавець чи залучений ним суб'єкт оціночної діяльності – здійснювала відповідні дії) щодо примусового виконання рішень відповідних органів, уповноважених осіб та суду. Тому оскаржити оцінку майна можна в порядку оскарження рішень та дій виконавців, що врахував суд апеляційної інстанції під

час ухвалення оскаржуваної у справі постанови. Наведене узгоджується з правовою позицією ВП ВС, викладеною в постанові від 20.03.2019 у справі № 821/197/18/4440/16, від 12.06.2019 у справі № 308/12150/16-ц.

Правові засади здійснення оцінки майна, майнових прав та професійної оціночної діяльності в Україні, її державного та громадського регулювання, забезпечення створення системи незалежної оцінки майна з метою захисту законних інтересів держави та інших суб'єктів правовідносин у питаннях оцінки майна, майнових прав та використання її результатів визначені у Законі України "Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні". Оцінка нерухомого майна має здійснюватися відповідно до Національного стандарту № 2 з урахуванням вимог Національного стандарту № 1, яким визначено загальні засади процедури оцінювання. Підготовці та проведенню незалежної експертизи майна передують ознайомлення з об'єктом оцінки шляхом доступу до нього.

Переглядаючи справу в апеляційному порядку та задовольняючи скаргу боржника на дії приватного виконавця в частині визнання недійсною оцінки нерухомого майна, проведеної ПП "Центр незалежної оцінки та експертизи" станом на 23.12.2019 в межах процедури виконавчого провадження, апеляційний господарський суд виходив з того, що експертна оцінка спірного нерухомого майна була проведена з порушенням норм чинного законодавства, оскільки суб'єкт оціночної діяльності не здійснював повного огляду нерухомого майна, зокрема його внутрішнього огляду, що могло вплинути на визначення вартості оцінюваного майна та, відповідно, призвести до реалізації описаного та арештованого нерухомого майна за заниженою ціною. Крім того, об'єкти порівняння для визначення вартості спірної нерухомості аналізувалися оцінювачем вже після складання звіту про незалежну оцінку майна, що не ґрунтується на вимогах закону. Про це свідчать додатки до звіту.

Залучення третьої особи до участі у справі на стадії виконання судового рішення процесуальним законодавством не передбачено, тому Верховний Суд не бере до уваги наведені у касаційній скарзі доводи приватного виконавця про необхідність залучення до участі у справі як третьої особи суб'єкта оціночної діяльності.

Щодо доводів про нездійснення рецензування звіту колегія зазначає, що за змістом статті 13 Закону України "Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні" рецензування звіту про оцінку майна (акта оцінки майна) здійснюється на вимогу особи, яка використовує оцінку майна та її результати для прийняття рішень, у тому числі на вимогу замовників (платників) оцінки майна, органів державної влади та органів місцевого самоврядування, судів та інших осіб, які мають заінтересованість у неупередженому критичному розгляді оцінки майна, а також за власною ініціативою суб'єкта оціночної діяльності. Підставою для проведення рецензування є письмовий запит до осіб, які відповідно до цієї статті мають право здійснювати рецензування звіту про оцінку майна (акта оцінки майна). Рецензування звіту про оцінку майна (акта оцінки майна) є обов'язковим у разі, коли така оцінка погоджується, затверджується або приймається органом державної влади або органом місцевого самоврядування.

З огляду на зазначене Верховний Суд залишив касаційні скарги без задоволення, постанову апеляційного суду – без змін.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 15.10.2020 у справі № 917/628/17 можна ознайомитися за посиланням https://reyestr.court.gov.ua/Review/92252534_ (див. також постанову КГС ВС від 11.11.2020 у справі № 922/585/19 щодо наявності недоліків оцінки майна та рецензування такої оцінки).

Виконання рішення не є належним повідомленням стягувача про відкриття виконавчого провадження та про вчинені виконавцем у виконавчому провадженні дії. Ненаправлення державним виконавцем постанови про відкриття виконавчого провадження з відповідним ідентифікатором доступу порушує право сторони (стягувача) на доступ до інформації, наявної в автоматизованій системі виконавчих проваджень, яке передбачене частиною першою статті 19 Закону України "Про виконавче провадження"

Верховний Суд розглянув апеляційну скаргу Золочівського районного відділу ДВС Західного міжрегіонального управління Міністерства юстиції України на ухвалу Північного апеляційного господарського суду від 15.07.2020 у справі № 873/26/20 за скаргою ТОВ "АГРОХІМ-ПАРТНЕР" на бездіяльність державного виконавця Золочівського районного відділу ДВС Західного міжрегіонального управління Міністерства юстиції України щодо примусового виконання наказів Північного апеляційного господарського суду від 15.05.2020 у справі №873/26/20 (третейська справа № 5/20) за позовом ТОВ "АГРОХІМ-ПАРТНЕР" до ПП "УРОЖАЙ" про стягнення заборгованості.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Ухвалою Північного апеляційного господарського суду від 23.04.2020 заяву ТОВ "АГРОХІМ-ПАРТНЕР" про видачу наказу на примусове виконання рішення Постійно діючого третейського суду при Асоціації українських банків від 02.03.2020 у третейській справі № 5/20 задоволено. Після набрання цією ухвалою законної сили видані відповідні накази.

15.06.2020 поштовим відправленням ТОВ "АГРОХІМ-ПАРТНЕР" звернулося до Північного апеляційного господарського суду із скаргою на бездіяльність державного виконавця Золочівського районного відділу ДВС Західного міжрегіонального управління Міністерства юстиції (м. Львів) щодо примусового виконання наказів Північного апеляційного господарського суду від 15.05.2020 у справі № 873/26/20 (третейська справа № 5/20). Скарга мотивована порушенням державним виконавцем положень статті 13, частини п'ятої статті 26, статті 28 Закону України "Про виконавче провадження" щодо строків та порядку вчинення виконавчих дій.

Північний апеляційний господарський суд ухвалою від 15.07.2020 частково задовольнив скаргу ТОВ "АГРОХІМ-ПАРТНЕР"; визнав неправомірною бездіяльність державного виконавця Золочівського районного відділу ДВС під час примусового виконання наказів Північного апеляційного господарського суду від 15.05.2020 у справі № 873/26/20; закриття провадження за скаргою ТОВ "АГРОХІМ-ПАРТНЕР" в частині зобов'язання державного виконавця або іншої посадової особи Золочівського районного відділу ДВС усунути допущене порушення (поновити порушене право заявника) шляхом направлення на адресу ТОВ "АГРОХІМ-ПАРТНЕР" постанови (або іншого виконавчо-процесуального документа) Золочівського районного відділу ДВС, винесеної за результатами розгляду заяв про відкриття виконавчого провадження щодо

примусового виконання наказів Північного апеляційного господарського суду від 15.05.2020 у справі № 873/26/20 та додатково обґрунтованими документами (доказами).

ОЦІНКА СУДУ

Системний аналіз положень пункту 5 розділу III Інструкції з організації примусового виконання рішень, затвердженої наказом Міністерства юстиції України від 02.04.2012 № 512/5 (далі – Інструкція), частини п'ятої статті 26, частини першої статті 28 Закону України "Про виконавче провадження" свідчить, що на виконавця покладено обов'язок не пізніше наступного робочого дня з дня надходження до нього виконавчого документа винести постанову про відкриття виконавчого провадження, а також надіслати копії постанов про відкриття виконавчого провадження його сторонам рекомендованим поштовим відправленням. Особливістю рекомендованих поштових відправлень є те, що у відправника такого поштового відправлення є можливість підтвердити не лише факт відправлення поштового повідомлення, але й відстежити його подальший рух, підтвердити факт вручення такого відправлення адресату, ідентифікувати особу-отримувача, а також дату та час вручення.

Доводи скаржника про те, що на підтвердження відкриття виконавчого провадження копії постанов було направлено сторонам виконавчого провадження простою кореспонденцією, Верховний Суд вважає необґрунтованими, оскільки положеннями частини першої статті 28 Закону України "Про виконавче провадження" встановлено інший порядок направлення копій постанов про відкриття виконавчого провадження та не передбачено процедури надання інформації про порушення виконавчого провадження стягувачу чи боржнику в телефонному режимі чи простим поштовим відправленням.

Верховний Суд також погоджується з висновками суду першої інстанції про те, що виконання рішення не є належним повідомленням стягувача про відкриття виконавчого провадження та про вчинені виконавцем у виконавчому провадженні дії. Виконання рішення суду в цьому випадку не звільняє виконавця від обов'язку надавати сторонам виконавчого провадження інформацію про вчинені у такому виконавчому провадженні дії відповідно до положень статті 28 Закону України "Про виконавче провадження".

Верховний Суд вважає правильним висновок суду першої інстанції про те, що Законом України "Про виконавче провадження" передбачено не обов'язок сторони виконавчого провадження, а її право використовувати автоматизовану систему виконавчого провадження для відстежування стану виконавчого провадження, що не звільняє судового виконавця від вчинення належних дій під час здійснення виконавчого провадження.

Колегія суддів КГС ВС звертає увагу на фактичну неможливість у цьому випадку використання скаржником автоматизованої системи виконавчого провадження з огляду на таке. За пунктом 2 розділу VI Положення про автоматизовану систему виконавчого провадження, затвердженого наказом Мін'юсту України від 05.08.2016 № 2432/5, сторони виконавчого провадження можуть отримати доступ до Автоматизованої системи виконавчих проваджень за допомогою ідентифікатора для доступу до інформації про виконавче провадження, який зазначається в довідці про реєстрацію виконавчого документа та постанові про відкриття виконавчого провадження, через офіційний вебсайт Міністерства юстиції України. Однак відсутність у сторони

виконавчого провадження постанови про відкриття виконавчого провадження фактично позбавляє її доступу до такої системи та можливості формування узагальненої інформації про рішення (виконавчі дії), прийняті (вчинені) виконавцем, визначення дати їх прийняття (вчинення), а також можливості дистанційного доступу до документів виконавчого провадження. Ненаправлення державним виконавцем постанови про відкриття виконавчого провадження з відповідним ідентифікатором доступу порушує право сторони (стягувача) на доступ до інформації, наявної в автоматизованій системі виконавчих проваджень, яке передбачене частиною першою статті 19 Закону України "Про виконавче провадження".

Задовольняючи скаргу, Північний апеляційний господарський суд виходив з того, що скаржнику на момент звернення не було відомо про хід виконавчого провадження, винесені постанови, не встановлено осіб державних виконавців, які здійснювали виконання рішення третейського суду за відповідними наказами, а ухвала в частині визнання протиправною бездіяльності державного виконавця приймалася з урахуванням встановлених обставин справи та прохальної частини скарги позивача-скаржника.

Зважаючи на те, що в такому випадку скаржник не ставив питання про притягнення до відповідальності окремо ідентифікованих осіб, а лише просив підтвердити наявність протиправної поведінки у бездіяльності державного виконавця (як представника органу ДВС), визначення подальших наслідків такої протиправної бездіяльності обох судових виконавців повинно здійснюватися з урахуванням положень статті 74 Закону України "Про виконавче провадження", статті 12 Закону України "Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів".

З огляду на зазначене, Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, ухвалу апеляційного суду без змін.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 15.10.2020 у справі № 873/26/20 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/92384871>.

Аналогічна правова позиція викладена у постанові КГС ВС від 14.09.2020 у справі № 904/1202/15.

Виконавець передає майно на реалізацію за ціною, встановленою судовим рішенням, без проведення визначення вартості чи оцінки такого майна, крім рішень про конфіскацію майна

Верховний Суд здійснив перегляд у порядку письмового провадження постанови Північного апеляційного господарського суду від 29.07.2020 та ухвали Господарського суду міста Києва від 30.01.2020 за касаційною скаргою Дочірнього підприємства "Спецінвест" у справі за позовом ПАТ "Аграрний комерційний банк" до Дочірнього підприємства "Спецінвест" про звернення стягнення на предмет іпотеки.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Рішенням Господарського суду міста Києва від 31.01.2014 позов задоволено. Стягнуто з ДП "Спецінвест" заборгованість за кредитним договором від 26.12.2008 № 169/2008 на загальну суму 6 243 986,35 грн шляхом звернення стягнення на предмет іпотеки за іпотечним договором від 26.12.2008. Установлено спосіб реалізації предмета

іпотеки шляхом проведення публічних торгів з початковою ціною не нижче для садового будинку загальною площею 196,1 кв. м; для земельної ділянки площею 0,2400 га – 588 200 грн без урахування ПДВ.

Згідно з постановою Вищого господарського суду України від 09.07.2014 касаційну скаргу ПАТ "Аграрний комерційний банк" задоволено; постанову Київського апеляційного господарського суду від 02.04.2014 скасовано, рішення Господарського суду міста Києва від 31.01.2014 залишено без змін.

На виконання зазначеного судового рішення 17.07.2014 Господарський суд міста Києва видав відповідний наказ.

ДП "Спецінвест" 02.01.2019 звернулося до Господарського суду міста Києва зі скаргою на дії приватного виконавця Трофименка М. М., в якій просило поновити строк на звернення до суду зі скаргою та прийняти її до провадження; визнати дії приватного виконавця щодо передачі на прилюдні торги предмета іпотеки незаконними та скасувати публічні торги у системі електронних торгів; зупинити проведення аукціону в системі електронних торгів до завершення розгляду цієї скарги.

Ухвалою Господарського суду міста Києва від 05.02.2019, залишеною без змін постановою Північного апеляційного господарського суду від 21.05.2019, у задоволенні заяви ДП "Спецінвест" про поновлення строку на подання скарги на дії приватного виконавця відмовлено, а скаргу залишено без розгляду.

Постановою Верховного Суду від 11.10.2019 постанова Північного апеляційного господарського суду від 21.05.2019 та ухвала Господарського суду міста Києва від 05.02.2019 скасовані, справу передано до Господарського суду міста Києва зі стадії відкриття провадження.

Ухвалою Господарського суду міста Києва від 30.01.2020 відмовлено у задоволенні скарги ДП "Спецінвест" на дії приватного виконавця, оскільки скаржник не довів неправомірності дій приватного виконавця стосовно передачі спірного майна на реалізацію та порушення прав боржника під час виконання наказу суду у цій справі.

Постановою Північного апеляційного господарського суду від 29.07.2020 ухвалу Господарського суду міста Києва від 30.01.2020 залишено без змін із тих самих підстав.

ОЦІНКА СУДУ

За змістом статті 19 Закону України "Про виконавче провадження" сторони виконавчого провадження мають право брати участь у вчиненні виконавчих дій. Відсутність боржника при проведенні опису майна не може бути перешкодою для проведення такого опису (постанова Верховного Суду від 15.10.2019 у справі № 904/1069/18).

У статті 22 Закону України "Про виконавче провадження" передбачено, що виконавчі дії можуть проводитися у присутності понятих. Присутність понятих є обов'язковою у випадку, передбаченому частиною третьою статті 53 цього Закону, а також у разі відсутності боржника або його представника під час вчинення виконавчих дій, пов'язаних з примусовим входженням на земельні ділянки, до нежитлових приміщень і сховищ, де зберігається майно боржника, на яке звернено стягнення, або майно стягувача, яке має бути повернуто йому в натурі, до житла, іншого володіння особи для забезпечення примусового виселення з нього та вселення в нього, під час проведення опису, арешту, вилучення і передачі майна.

Водночас господарські суди визнали необґрунтованими твердження боржника про те, що приватний виконавець не проводив оцінки майна і це суперечить правам та законним інтересам стягувача і боржника, позаяк за змістом положень пункту 21 Інструкції якщо вартість майна боржника визначена в рішенні суду, виконавець передає майно на реалізацію за ціною, встановленою судовим рішенням, без проведення визначення вартості чи оцінки такого майна, крім рішень про конфіскацію майна. У наведеному випадку вартість майна була встановлена судовим рішенням, тому повторне проведення визначення вартості чи оцінки такого майна приватним виконавцем не вимагається.

Посилання скаржника у касаційній скарзі на те, що садовий будинок визначено як місце проживання малолітньої особи з посиланням на рішення Апеляційного суду Запорізької області від 19.03.2014 у справі № 22-ц/778/300/14, не можуть бути взяті до уваги, оскільки доказів того, що малолітня особа була зареєстрована чи мала право власності або право користування спірним майном, у матеріалах оскарження немає і таких обставин під час розгляду скарги боржника на дії приватного виконавця суди попередніх інстанцій не установили.

Оскільки неправомірності дій приватного виконавця щодо передачі спірного майна на реалізацію та порушення прав боржника під час виконання наказу суду в цій справі суди не встановили, відмова судів у задоволенні скарги боржника на дії приватного виконавця є обґрунтованою.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 09.11.2020 у справі №910/22695/13 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/92705220>.

Закон України "Про виконавче провадження" та Закон України "Про іпотеку" не містять вимоги щодо перевірки факту отримання боржником повідомлення про результати визначення вартості чи оцінки майна, не зобов'язують перевіряти дотримання організатором вимог щодо повідомлення боржника про проведення торгів

Верховний Суд розглянув у порядку письмового провадження касаційну скаргу ТОВ "Леся" на постанову Північно-західного апеляційного господарського суду від 07.07.2020 та ухвалу Господарського суду Вінницької області від 30.03.2020 за скаргою ТОВ "Леся" про визнання неправомірними дій державного виконавця у справі за позовом ПАТ "Банк Форум" в особі уповноваженої особи Фонду гарантування вкладів фізичних осіб на ліквідацію ПАТ "Банк Форум" Ларченко І. М. до ТОВ "Леся" про звернення стягнення у розмірі 5 772 053, 03 грн на предмет іпотеки.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Публічне акціонерне товариство "Банк Форум" в особі уповноваженої особи Фонду гарантування вкладів фізичних осіб на ліквідацію ПАТ "Банк Форум" Ларченко І. М. звернулося до Господарського суду Вінницької області з позовом до ТОВ "Леся" про звернення стягнення у розмірі 5 772 053, 03 грн на предмет іпотеки.

Рішенням Господарського суду Вінницької області від 02.11.2015 позов ПАТ "Банк Форум" задоволено повністю.

На виконання рішення Господарського суду Вінницької області від 02.11.2015 видано наказ від 17.11.2015 № 902/1159/15.

ТОВ "Леся" звернулося до Господарського суду Вінницької області зі скаргою про визнання неправомірними дії державного виконавця у справі № 902/1159/15, яку мотивувало тим, що державний виконавець порушив порядок визначення вартості та оцінки рухомого майна боржника (не узгоджував зі скаржником вартість майна; оцінка майна, виконана суб'єктом оціночної діяльності, була прийнята державним виконавцем без здійснення фактичного огляду майна, що підлягало оцінці, та без урахування поліпшень зазначеного майна); неправомірно передав майно стягувачу в рахунок погашення боргу; не повідомив боржника про дату та час проведення електронних торгів; всупереч рішенню керівника – начальника управління ДВС виконав умови заяви щодо передачі майна, щодо якої було надано відмову керівного органу.

Ухвалою Господарського суду Вінницької області від 30.03.2020 у справі №902/1159/15, залишеною без змін постановою Північно-західного апеляційного господарського суду від 07.07.2020, у задоволенні скарги ТОВ "Леся" від 02.03.2020 про визнання неправомірними дії державного виконавця

ОЦІНКА СУДУ

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а рішення судів попередніх інстанцій без змін з огляду на таке.

На стадії вчинення підготовчих дій для реалізації арештованого майна боржника державний виконавець після здійснення арешту та опису майна боржника залучає суб'єкта оціночної діяльності – суб'єкта господарювання для проведення оцінки майна. При проведенні оцінки майна державний виконавець зобов'язаний повідомити сторони виконавчого провадження про результати визначення вартості чи оцінки майна не пізніше наступного робочого дня після дня визначення вартості чи отримання звіту про оцінку шляхом направлення простого поштового повідомлення або доставки кур'єром. Метою такого повідомлення є ознайомлення зі звітом про оцінку майна та можливість оскарження сторонами виконавчого провадження у судовому порядку результатів визначення вартості чи оцінки майна в порядку оскарження рішень та дій виконавців.

Ураховуючи, що документи виконавчого провадження (щодо повідомлення про результати визначення вартості чи оцінки майна) могли бути надіслані державним виконавцем ТОВ "Леся" простою кореспонденцією без повідомлення про вручення і в матеріалах справи наявні копії реєстру на відправлення рекомендованої кореспонденції за 16.07.2019 та копії фіскальних чеків, доводи скаржника, наведені у касаційній скарзі, щодо порушення державним виконавцем положень статті 57 Закону України "Про виконавче провадження" (неповідомлення ТОВ "Леся" про результати оцінки майна) є безпідставними, оскільки державним виконавцем було надіслано повідомлення. Посилання скаржника на те, що державний виконавець не пересвідчився у належному та своєчасному отриманні ТОВ "Леся" повідомлення про проведення оцінки майна, відхиляються колегією суддів, оскільки Закон України "Про виконавче провадження" та Закон України "Про іпотеку" не містять вимоги щодо перевірки факту отримання боржником повідомлення про результати визначення вартості чи оцінки майна.

У разі реалізації предмета іпотеки Законом України "Про іпотеку" та Порядком реалізації арештованого майна (далі – Порядок) установлені особливості реалізації такого майна, на організатора покладені обов'язки, зокрема, щодо письмового повідомлення всіх осіб, які мають зареєстровані у встановленому законом порядку

права та вимоги на предмет іпотеки, про день та час проведення електронних торгів та про початкову ціну продажу майна. Контроль за діяльністю організатора здійснює Комісія шляхом розгляду заяв, скарг та повідомлень про порушення організатором вимог Порядку, а спори, пов'язані з реалізацією вимог цього Порядку, вирішуються в судовому порядку.

У цій справі предметом розгляду є скарга на неправомірні дії державного виконавця. Порушення вимог Порядку та інших норм законодавства при проведенні електронних торгів організатором не є предметом дослідження у межах розгляду судами скарги на дії державного виконавця, до кола обов'язків якого належить передача майна на реалізацію, а не організація та проведення електронних торгів. Крім того, ДП "СЕТАМ" не є учасником цього провадження, порушення вимог Порядку та інших норм законодавства при проведенні електронних торгів суди досліджували у межах скарги ТОВ "Леся" щодо дій державного виконавця, якого Закон України "Про державну виконавчу службу" та Порядок не зобов'язують перевіряти дотримання організатором вимог щодо повідомлення боржника про проведення торгів.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 11.11.2020 у справі № 902/1159/15 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/93006047>.

Заборона вчинення виконавчих дій, встановлена пунктом 3 розділу III "Прикінцеві та перехідні положення" Закону України "Про визнання таким, що втратив чинність Закону України "Про перелік об'єктів права державної власності, що не підлягають приватизації" не поширюється на стягнення коштів боржників у будь-яких правовідносинах, а також окремо на стягнення товарів, що були передані в заставу за кредитними договорами, які були ними укладені

(відступ від правових позицій, викладених у постановках КГС ВС від 15.05.2020 у справі №904/5697/18, від 04.06.2020 у справі № 904/1923/19).

Верховний Суд розглянув у порядку письмового провадження касаційну скаргу АТ "Українська залізниця" в особі регіональної філії "Придніпровська залізниця" АТ "Українська залізниця" на ухвалу Господарського суду міста Києва від 17.02.2020 та постанову Північного апеляційного господарського суду від 25.05.2020 за позовом ТОВ "Металургтранс" до АТ "Українська залізниця" про стягнення 101 880 грн

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

У вересні 2019 року ТОВ "Металургтранс" звернулося до Господарського суду міста Києва із позовом до АТ "Українська залізниця" про стягнення 101 880 грн збитків, які виникли у зв'язку з незбереженням вагонів у технічному стані.

Рішенням Господарського суду міста Києва від 14.11.2019 у справі № 910/12809/19 позовні вимоги задоволено повністю, стягнуто з АТ "Українська залізниця" 101 880 грн збитків та 1921 грн судового збору.

На виконання зазначеного рішення Господарського суду міста Києва видано наказ від 05.12.2019.

31.01.2020 АТ "Українська залізниця" в особі Регіональної філії "Придніпровська залізниця" АТ "Українська залізниця" звернулося до Господарського суду міста Києва зі

скаргою на дії та бездіяльність державного виконавця. Обґрунтовуючи подану скаргу, відповідач зазначив, що Законом України "Про визнання таким, що втратив чинність, Закону України "Про перелік об'єктів права державної власності, що не підлягають приватизації" встановлена пряма заборона вчиняти виконавчі дії, у тому числі і щодо виконання рішень судів, якими встановлено стягнення коштів з боржників та включено дані до переліку об'єктів права державної власності, що не підлягають приватизації, щодо боржника – АТ "Українська залізниця", у зв'язку з чим станом на 20.10.2019 усі виконавчі провадження, в тому числі ВП № 60953887, де боржником є "Українська залізниця", підлягають завершенню, а виконавчі документи – поверненню стягувачу на підставі пункту 9 частини першої статті 37 Закону України "Про виконавче провадження".

Ухвалою Господарського суду міста Києва від 17.02.2020 у справі № 910/12809/19, залишеною без змін постановою Північного апеляційного господарського суду від 25.05.2020, у задоволенні скарги АТ "Українська залізниця" на дії та бездіяльність державного виконавця Печерського районного відділу ДВС у місті Києві Центрального міжрегіонального управління Міністерства юстиції України відмовлено.

ОЦІНКА СУДУ

Відповідно до пункту 3 розділу III "Прикінцеві та перехідні положення" Закону України від 02.10.2019 № 145-ІХ "Про визнання таким, що втратив чинність Закону України "Про перелік об'єктів права державної власності, що не підлягають приватизації" заборонено вчиняти виконавчі дії щодо об'єктів права державної власності, які на день набрання чинності цим Законом були включені до переліків, затверджених Законом України "Про перелік об'єктів права державної власності, що не підлягають приватизації", протягом трьох років з дня набрання чинності цим Законом, крім стягнення коштів і товарів, що були передані в заставу за кредитними договорами. Системний аналіз змісту цієї норми разом з іншими заборонами та мораторіями на звернення стягнення на майно боржників – державних підприємств, встановленими на момент прийняття Закону № 145-ІХ, свідчить про їх спрямування на необхідність збереження об'єктів права державної власності, які були включені до переліків, затверджених Законом України "Про перелік об'єктів права державної власності, що не підлягають приватизації", у зв'язку з їх стратегічним значенням для української економіки та національної безпеки з метою запобігти безконтрольному відчуженню майна, що складає єдиний майновий комплекс, у тому числі через застосування позаприватизаційних процедур. Винятком із зазначеної заборони є стягнення грошових коштів і товарів, що були передані в заставу за кредитними договорами. Тобто зазначеною нормою Закону № 145-ІХ з усього складу майна підприємства, призначеного для його діяльності, яким також є нерухоме майно (будівлі, споруди, земельні ділянки тощо), передбачено можливість звернення стягнення лише на конкретні види майна цього підприємства, зокрема кошти, що узгоджується з положеннями чинного законодавства України, а також відповідає меті та суті Закону № 145-ІХ.

Аналогічні висновки щодо застосування пункту 3 розділу III "Прикінцеві та перехідні положення" Закону № 145-ІХ викладені в ухвалях КГС ВС від 29.04.2020 у справі № 910/13346/18 та від 29.04.2020 у справі № 910/6948/19, у яких визнано очевидними і такими, що не викликають розумних сумнівів, висновки судів про можливість вчинення виконавчих дій стосовно АТ "Українська залізниця" щодо стягнення коштів.

Однак, як зазначається у касаційній скарзі, у справах № 904/5697/18 та № 904/1923/19 КГС ВС інакше застосовував пункт 3 розділу III "Прикінцеві та перехідні положення" Закону № 145-IX. Зокрема, КГС ВС у постанові від 15.05.2020 у справі № 904/5697/18 зауважив, що не погоджується з формулюванням апеляційного господарського суду про те, що пунктом 3 розділу III "Прикінцеві та перехідні положення" Закону №145-IX встановлена заборона вчиняти виконавчі дії відповідно до Закону України "Про виконавче провадження", крім стягнення грошових коштів, оскільки зі змісту наведеної норми прямо вбачається, що заборона на вчинення виконавчих дій не стосується саме стягнення коштів і товарів, що були передані в заставу за кредитними договорами, а предметом стягнення у справі № 904/5697/18 є штрафні санкції за несвоєчасну доставку порожніх власних вагонів та вантажу. Водночас оскільки судами не виявлено передбачені частиною четвертою статті 4 Закону України "Про виконавче провадження" підстав для повернення стягувачу виконавчого документа без прийняття до виконання, суд касаційної інстанції у справі № 904/5697/18, посилаючись на положення статті 4 Закону України "Про гарантії держави щодо виконання судових рішень", дійшов висновку про дотримання державним виконавцем вимог чинного законодавства при винесенні постанови про відкриття виконавчого провадження та про відмову в задоволенні касаційної скарги АТ "Українська залізниця".

Схожа правова позиція викладена у постанові КГС ВС у складі колегії суддів Касаційного господарського суду від 04.06.2020 у справі № 904/1923/19. Зокрема, у постанові від 04.06.2020 у справі № 904/1923/19 Верховний Суд не погодився з тлумаченням апеляційним судом пункту 3 розділу III "Прикінцеві та перехідні положення" Закону № 145-IX, оскільки зі змісту наведеної норми прямо вбачається, що заборона на вчинення виконавчих дій не стосується саме стягнення коштів і товарів, що були передані в заставу за кредитними договорами, а предметом стягнення у справі № 904/1923/19 є вартість недостачі вантажу.

Ураховуючи викладене, ОП КГС ВС вбачає підстави для відступлення від висновку щодо застосування норм права у подібних правовідносинах, викладеного в постанові КГС ВС від 15.05.2020 у справі № 904/5697/18, оскільки у цій справі суди попередніх інстанцій правильно застосували приписи пункту 3 розділу III "Прикінцеві та перехідні положення" Закону № 145-IX та дійшли правильного висновку стосовно можливості стягнення коштів з підприємства, що включене до затвердженого цим Законом переліку, зокрема з АТ "Українська залізниця". Судами попередніх інстанцій не встановлено підстав для повернення виконавчого документа, передбачених Законом України "Про виконавче провадження" та Інструкцією з організації примусового виконання рішень, а тому з огляду на наведені правові норми суди дійшли висновку, що державний виконавець, виносячи постанову про відкриття виконавчого провадження, діяв відповідно до норм чинного законодавства.

ОП КГС ВС у складі суддів об'єднаної палати Касаційного господарського суду вважає помилковим посилання скаржника на те, що передбачена пунктом 3 розділу III "Прикінцеві та перехідні положення" Закону № 145-IX можливість проводити виконавчі дії стосується лише стягнення тих коштів і товарів, які були передані у заставу за кредитними договорами, оскільки заборона вчинення виконавчих дій, встановлена пунктом 3 розділу III "Прикінцеві та перехідні положення" Закону № 145-IX не

поширюється на стягнення грошових коштів боржників у будь-яких правовідносинах, а також окремо на стягнення товарів, що були передані в заставу за кредитними договорами, які були ними укладені.

Крім того, в постанові від 15.05.2020 у справі № 904/5697/18 КГС ВС Суд фактично визнав таким, що узгоджується з приписами Закону № 145-IX, стягнення з АТ "Українська залізниця" штрафних санкцій за несвоєчасну доставку вагонів, тобто коштів, що не стосуються правовідносин застави за кредитними договорами, однак інакше застосовував пункт 3 розділу III "Прикінцеві та перехідні положення" Закону № 145-IX, що і стало підставою для передачі справи № 910/12809/19 на розгляд ОП КГС ВС. Зважаючи на викладене, ОП КГС ВС дійшла висновку про відсутність підстав для задоволення касаційної скарги та залишення без змін рішень судів попередніх інстанцій.

З огляду на зазначене ВП ВС залишила касаційну скаргу без задоволення, а рішення судів попередніх інстанцій – без змін.

Детальніше з текстом постанови ОП КГС ВС у складі суддів об'єднаної палати Касаційного господарського суду від 20.11.2020 у справі № 910/12809/19 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/93037839>.

Аналогічна правова позиція викладена у постановках КГС ВС від 03.12.2020 у справі № 910/10161/19, від 07.12.2020 у справі № 910/2295/19, від 09.12.2020 у справі № 910/2103/19, від 10.12.2020 у справі № 910/1165/19, від 15.12.2020 у справі № 910/3976/19, від 15.12.2020 у справі № 904/2182/19, від 17.12.2020 у справі № 904/4765/19, від 21.12.2020 у справі № 904/4940/19, 24.12.2020 у справі № 910/9279/19, від 24.12.2020 у справі № 904/3053/19, від 24.12.2020 у справі № 910/3984/18. Щодо застосування пункту 3 розділу III "Прикінцеві та перехідні положення" Закону № 145-IX див. також постанови КГС ВС від 18.08.2020 у справі № 911/5057/15, від 14.09.2020 у справі № 908/1388/15-г, від 21.09.2020 у справі 910/6271/19, від 15.06.2020 у справі № 923/1044/18.

Питання щодо відсутності нерухомого майна із зазначеними в наказах індивідуально визначеними характеристиками та обставини можливості/неможливості виконання судового рішення на стадії вирішення питання щодо відкриття виконавчого провадження не встановлюються виконавцем та не є підставою відповідно до частини четвертої статті 4 Закону України "Про виконавче провадження" для повернення виконавчих документів. Чинним процесуальним законодавством не передбачено можливості зупинення розгляду скарг на дії державного виконавця у процесі виконання рішення суду через наявність позовного провадження в іншій справі

Верховний Суд розглянув у порядку письмового провадження без повідомлення учасників справи касаційну скаргу ТОВ "Укрінвест-груп" на постанову східного апеляційного господарського суду від 05.10.2020 та на ухвалу Господарського суду Полтавської області від 07.07.2020 за скаргами Державного підприємства Міністерства оборони України "Укрвійськбуд" на дії (бездіяльність) заступника начальника Північно-Східного міжрегіонального управління Міністерства юстиції – начальника Управління забезпечення примусового виконання рішень у Полтавській області Північно-східного міжрегіонального управління Міністерства юстиції України; на дії (бездіяльність) начальника Шевченківського ВДВС у м. Полтаві Північно-Східного міжрегіонального управління Міністерства юстиції України; на дії (бездіяльність) старшого державного виконавця Шевченківського ВДВС у м. Полтаві Північно-східного міжрегіонального

управління Міністерства юстиції України та зобов'язання його усунути порушення щодо виконання наказів Господарського суду Полтавської області від 17.12.2019 (вих. № 50/юр, 74; вих. № 51/юр, вих. № 52/юр від 09.04.2020, вхід. № 27, 26, 28 від 17.04.2020 відповідно) у справі за позовом заступника військового прокурора Полтавського гарнізону, м. Полтава, в інтересах держави в особі Міністерства оборони України, Державного підприємства Міністерства оборони України "Укрвійськбуд" до відповідачів – ТОВ "Укрінвест-груп", ПП "УкрБізнесКонсалтинг", ФОП Філь Н. С., ПАТ "Діамантбанк" про визнання права власності на нерухоме майно та витребування нерухомого майна.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Рішенням Господарського суду Полтавської області від 07.05.2018, залишеним постановою Східного апеляційного господарського суду від 27.11.2019 та постановою Верховного Суду від 18.02.2020 без змін, позов задоволено частково. Визнано за Державою Україна, в особі Міністерства оборони України, право власності на нерухоме майно, а саме нежитлові приміщення. Витребувано шляхом вилучення від ТОВ "Укрінвест-груп" нерухоме майно у вигляді нежитлових приміщень та передано державному підприємству Міністерства оборони України "Укрвійськбуд" в експлуатацію. Витребувано шляхом вилучення від ПАТ "Діамантбанк" нерухоме майно у вигляді нежитлових приміщень та передано його державному підприємству Міністерства оборони України "Укрвійськбуд" в експлуатацію. Стягнуто з ТОВ "Укрінвест-груп" судовий збір на суму 44 458,37 грн. Стягнуто з ПАТ "Діамантбанк" до Державного бюджету України судовий збір на суму 28 621, 63 грн. Провадження у справі в частині позовних вимог до ПП "УкрБізнесКонсалтинг" та ФОП Філь Н. С. – закрито.

17.12.2019 Господарським судом Полтавської області видано відповідні накази.

17.04.2020 від Державного підприємства Міністерства оборони України "Укрвійськбуд" на адресу Господарського суду Полтавської області надійшли скарги № 50/юр, № 51/юр, № 52/юр від 09.04.2020, які мотивовано тим, що воно звернулося до Шевченківського ВДВС у м. Полтаві Північно-східного міжрегіонального управління Міністерства юстиції України із заявами № 785/юр, № 786/юр, № 787/юр від 21.12.2019 про примусове виконання рішення Господарського суду Полтавської області у справі від 07.05.2018 № 917/154/15 на підставі наказів суду від 17.12.2019, які були повернуті стягувачу без прийняття шляхом надсилання повідомлень від 09.01.2020 № 3848, № 3833, № 3832 на підставі пункту 7 частини четвертої статті 4 Закону України "Про виконавче провадження". Крім того, в повідомленнях зазначено і про неможливість вилучення і передачі нерухомого майна. Також скаржник оскаржив дії державного виконавця Тимошенко К. М. щодо повернення виконавчих документів стягувачу без прийняття до виконання до начальника Шевченківського ВДВС у м. Полтаві Північно-східного міжрегіонального управління Міністерства юстиції України Щерби Д. М. Зі свого боку, начальник Шевченківського ВДВС у м. Полтаві Північно-східного міжрегіонального управління Міністерства юстиції України Щерба Д. М. постановами від 07.02.2020 ВП № 60947596, ВП № 60948393, ВП № 60948327 відповідно відмовив у задоволенні скарг директора Державного підприємства Міністерства оборони України "Укрвійськбуд" на дії старшого державного виконавця Тимошенко К. М.

Ухвалою Господарського суду Полтавської області від 07.07.2020 у справі № 917/154/15, залишеною без змін постановою Східного апеляційного господарського

суду від 05.10.2020, скарги ДП МОУ "Укрвійськбуд" на дії (бездіяльність) заступника начальника Північно-Східного міжрегіонального управління Міністерства юстиції - начальника Управління забезпечення примусового виконання рішень у Полтавській області Північно-Східного міжрегіонального управління Міністерства юстиції України (м.Суми) Шевченка Максима, начальника Шевченківського ВДВС у м. Полтаві Північно-Східного міжрегіонального управління Міністерства юстиції України (м. Суми) Щерби Д.М. та старшого державного виконавця Шевченківського ВДВС у м. Полтаві Північно-Східного міжрегіонального управління Міністерства юстиції України (м. Суми) Тимошенко К.М. були задоволені частково.

Закрито розгляд скарг в частині визнання дій заступника начальника Північно-Східного міжрегіонального управління Міністерства юстиції - начальника Управління забезпечення примусового виконання рішень у Полтавській області Північно-Східного міжрегіонального управління Міністерства юстиції України (м. Суми Шевченка Максима щодо свідомого ухилення від розгляду скарги на дії начальника Шевченківського ВДВС у м. Полтаві Північно-Східного міжрегіонального управління Міністерства юстиції України (м. Суми) Щерби Д.М. неправомірними.

Відмовлено в задоволенні скарг в частині визнання неправомірною бездіяльністю начальника Шевченківського ВДВС у м. Полтаві Північно-Східного міжрегіонального управління Міністерства юстиції України (м. Суми) Щерби Д.М. вчинену шляхом свідомого ухилення від виконання наказів Господарського суду Полтавської області від 17.12.2019 у справі №917/154/15.

Визнано неправомірною бездіяльністю старшого державного виконавця Шевченківського ВДВС у м. Полтаві Північно-Східного міжрегіонального управління Міністерства юстиції України (м. Суми) Тимошенко К.М. вчинену шляхом свідомого ухилення від виконання наказів Господарського суду Полтавської області від 17.12.2019 у справі №917/154/15.

Зобов'язано старшого державного виконавця Шевченківського ВДВС у м. Полтаві Північно-Східного міжрегіонального управління Міністерства юстиції України (м. Суми) Тимошенко К.М. усунути порушення вимог ст.ст.3, 4, 5, 10, 18, 26, 27, 60 Закону України "Про виконавче провадження" шляхом прийняття до виконання наказів про примусове виконання рішення у справі №917/154/15, виданих 17.12.2019 Господарським судом Полтавської області про:

- витребування шляхом вилучення у ТОВ "Укрінвест-груп" нерухомого майна у вигляді нежитлових приміщень в будинку № 6 (літ. А-2) по вул. Європейській (Фрунзе) у м. Полтаві, загальною площею 364,7 кв.м., реєстраційний номер 11591891, а саме: по першому поверху - сходи 1 площею 17,6 кв.м., по другому поверху - сходи 1 площею 19,4 кв.м., кабінет 2 площею 7,3 кв.м., кабінет 3 площею 9,1 кв.м., кабінет 6 площею 17,9 кв.м., кабінет 7 площею 15,0 кв.м., коридор 8 площею 48,7 кв.м., вбиральню 9 площею 2,7 кв.м., коридор 10 площею 2,2 кв.м., вбиральню 10-А площею 2,0 кв.м., теплогенераторна 11 площею 7,6 кв.м., кабінет 13 площею 17,7 кв.м., кабінет 14 площею 15,9 кв.м., кабінет 15 площею 15,6 кв.м., кабінет 16 площею 5,8 кв.м., кабінет 17 площею 21,1 кв.м., кабінет 18 площею 18,6 кв.м., кабінет 20 площею 30,4 кв.м., кабінет 21-А площею 13,6 кв.м., кабінет 21 площею 24,0 кв.м., кабінет 25 площею 20,8 кв.м., кабінет 28 площею 31,7 кв.м., що складають 37/100 частки даного нежитлового

будинку та передання Державному підприємству Міністерства оборони України "Укрвійськбуд" в експлуатацію;

- витребування шляхом вилучення у ПАТ "Діамантбанк" нерухомого майна у вигляді нежитлових приміщень в будинку № 6 (літ. А-2) по вул. Європейській (Фрунзе) у м. Полтаві, загальною площею 277,6 кв.м., реєстраційний номер 28081417, а саме: по підвалу - хол 1 площею 28,4 кв.м., каса 2 площею 2,2кв.м., зал для роботи з юридичними особами 3 площею 29,0 кв.м., кабінет директора 4 площею 11,0кв.м., туалет 5 площею 1,1кв.м., туалет 6 площею 1,1кв.м., вмивальня 7 площею 2,8кв.м., коридор 8 площею 14,3кв.м., сходи 9 площею 13,2кв.м., коридор 10 площею 9,2кв.м., кладова 11 площею 2,1кв.м., сейфове приміщення 12 площею 2,3кв.м., сейфове приміщення 13 площею 2,2кв.м., коридор 14 площею 2,1кв.м., сейфове приміщення 15 площею 2,2кв.м., депозитарій 16 площею 15,8кв.м., підсобне приміщення 17 площею 3,8кв.м., апаратна 18 площею 3,9кв.м., бухгалтерія 19 площею 36,0кв.м., по першому поверху - хол 20 площею 36,0кв.м., коридор 21 площею 4,4кв.м., зал для роботи з юридичними особами 22 площею 32,1кв.м., каса 23 площею 2,7кв.м., каса 24 площею 3,6кв.м., коридор 25 площею 3,9кв.м., коридор 26 площею 8,2кв.м., теплогенераторна 27 площею 4,0кв.м., що складають 28/100 частки даного нежитлового будинку та передання Державному підприємству Міністерства оборони України «Укрвійськбуд» в експлуатацію;

- витребування шляхом вилучення у ТОВ "Укрінвест-груп" нерухомого майна у вигляді нежитлових приміщень в будинку № 6 (літ. А-2) по вул. Європейській (Фрунзе) у м. Полтаві, загальною площею 66,5кв.м., реєстраційний номер 820709353101, а саме: по підвалу - сходи 8 площею 7,1кв.м., підсобне приміщення 8-А площею 5,1кв.м., коридор 9 площею 3,5 кв.м., роздягальня 9-А площею 1,4кв.м., вбиральня 9-Б площею 1,8кв.м., торгова зала 14 площею 40,8кв.м., коридор 15 площею 6,8кв.м., що складають 7/100 частки даного нежитлового будинку та передання Державному підприємству Міністерства оборони України "Укрвійськбуд" в експлуатацію та провести виконавчі дії в порядку, встановленому Законом України "Про виконавче провадження".

ОЦІНКА СУДУ

Колегія суддів вважає необґрунтованими аргументи касаційної скарги про те, що у цій справі визнавалося право власності на нерухоме майно, інше, ніж те, що визначене таким, що підлягає "витребуванню шляхом вилучення та передачі в експлуатацію" з огляду на таке. Як правильно зазначив суд апеляційної інстанції, питання щодо відсутності нерухомого майна із зазначеними в наказах індивідуально визначеними характеристиками та обставини можливості/неможливості виконання судового рішення на стадії вирішення питання щодо відкриття виконавчого провадження не встановлюються виконавцем та не є підставою відповідно приписів частини четвертої статті 4 Закону України "Про виконавче провадження" для повернення виконавчих документів.

КГС ВС вважає безпідставними аргументи касаційної скарги щодо порушення судом першої інстанції прав ТОВ "Українвест-груп" через відмову в задоволенні його клопотання про відкладення розгляду справи у зв'язку з перебуванням уповноваженого представника ТОВ "Українвест-груп" на лікарняному, оскільки скажник не обмежений законом в кількості уповноважених осіб для представництва його інтересів, зокрема і в суді касаційної інстанції.

Окрім того, необґрунтованими є доводи касаційної скарги щодо помилкової позиції суду першої інстанції про неможливість зупинення провадження у цій справі № 917/154/15 до набрання законної сили судовим рішенням Господарського суду Полтавської області в іншій справі № 917/381/20.

Чинним процесуальним законодавством не передбачено можливості зупинення розгляду скарг на дії державного виконавця, у процесі виконання рішення суду через наявність позовного провадження в іншій справі. Отже, суд першої інстанції, з яким погодився апеляційний господарський суд, дійшли обґрунтованого висновку про безпідставність зупинення провадження у цій справі на зазначеній стадії судового розгляду.

Крім того, як правильно зазначив суд апеляційної інстанції, ТОВ "Українвест-груп" не було доведено обов'язкової відповідно до пункту 5 частини першої статті 227 ГПК України умови для зупинення провадження, а саме неможливості розгляду скарг на дії ВДВС. Також апеляційний суд правильно зауважив, що згідно з розділом VI ГПК України повноваження щодо здійснення судового контролю за виконанням судових рішень (а розгляд скарг на дії ВДВС опосередковує такий контроль) здійснює саме суд.

За таких обставин Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а рішення судів попередніх інстанцій без змін.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 11.12.2020 у справі № 917/154/15 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/93498742>.

Держказначейство не вважається ані органом примусового виконання судових рішень, ані учасником (стороною) виконавчого провадження і, відповідно, не здійснює заходів з примусового виконання рішень у порядку, визначеному Законом України "Про виконавче провадження", а є встановленою Законом України "Про гарантії держави щодо виконання судових рішень" та Порядком № 845 особою, що здійснює безспірне списання коштів за рішеннями судів про стягнення коштів державного та місцевих бюджетів

Верховний Суд розглянув у порядку письмового провадження касаційну скаргу ПАТ "АК "Київводоканал" на постанову Північного апеляційного господарського суду від 08.07.2020, ухвалу за результатами перегляду в апеляційному порядку ухвали Господарського суду міста Києва від 22.01.2020 за скаргами ПАТ "АК "Київводоканал" на дії відділу примусового виконання рішень Департаменту ДВС Міністерства юстиції України щодо повернення виконавчих документів стягувачу без прийняття до виконання у справі № 52/125 за позовом ПАТ "АК "Київводоканал" до виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації), головного фінансового управління Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації), Головного управління комунального господарства виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації) про стягнення 82 387 000 грн заборгованості.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

13.12.2019 ПАТ "АК "Київводоканал" звернулося до господарського суду зі скаргою за вих. № 7303/12/36/02-19 від 12.12.2019 на дії відділу примусового виконання рішень Департаменту ДВС Міністерства юстиції України, в якій просило визнати незаконними дії ВПВР Департаменту ДВС МЮУ щодо повернення наказу Господарського

суду міста Києва № 52/125 від 29.12.2010 про стягнення з виконавчого органу Київської міської ради (КМДА) на користь ПрАТ "АК "Київводоканал" 12 750 грн державного мита (Наказ № 1), згідно повідомлення № 60676191/14 від 21.11.2019 про повернення виконавчого документа стягувачу без прийняття до виконання, а також зобов'язати ВПВР Департаменту ДВС МЮУ відкрити виконавче провадження по примусовому виконанню вказаного наказу. Крім того, 13.12.2019 ПрАТ "АК "Київводоканал" звернулось до господарського суду зі скаргою за вих. № 7301/12/36/02-19 від 12.12.2019 на дії ВПВР Департаменту ДВС МЮУ, в якій просило визнати незаконними дії ВПВР Департаменту ДВС МЮУ щодо повернення наказу Господарського суду міста Києва від 29.12.2010 № 52/125 про стягнення з виконавчого органу Київської міської ради (КМДА) на користь ПрАТ "АК "Київводоканал" 70 836 100 грн компенсації, 25 500 грн державного мита та 118 грн витрат на інформаційно-технічне забезпечення судового процесу (наказ № 2) згідно з повідомленням № 60686151/14 від 22.11.2019 про повернення виконавчого документа стягувачу без прийняття до виконання, а також зобов'язати ВПВР Департаменту ДВС МЮУ відкрити виконавче провадження з примусового виконання зазначеного наказу.

Скарги мотивовано тим, що зазначені накази неодноразово перебували на примусовому виконанні, а також в органах казначейства, у зв'язку з чим строк пред'явлення до виконання переривався, проте Головним управлінням Державної казначейської служби України у місті Києві накази були повернуті з огляду на неправомірний їх облік за бюджетною програмою. Оскільки боржником є Київська міська державна адміністрація як виконавчий орган Київської міської ради, то, з урахуванням положень статей 1, 12, 18 Закону України "Про виконавче провадження", пункту 4 розділу I Інструкції з організації примусового виконання рішень, затвердженої наказом Міністерства юстиції України від 02.04.2012 № 512/2 (далі – Інструкція № 512/2), виконавчий документ підлягає виконанню органами державної виконавчої служби, зокрема ВПВР Департаменту ДВС МЮУ як органом, якому підвідомчі рішення, за якими боржником є Київська міська державна адміністрація, тому по Наказу № 1 були відсутні підстави для повернення у зв'язку з пред'явленням його не за підвідомчістю, а за наказом № 2 – з підстав пропущення встановленого законом строку пред'явлення виконавчого документа до виконання.

Ухвалою Господарського суду міста Києва від 22.01.2020 скарги ПрАТ "АК "Київводоканал" на дії ВПВР Департаменту ДВС МЮУ задоволено повністю, визнано дії ВПВР Департаменту ДВС МЮУ щодо повернення виконавчих документів – наказів Господарського суду міста Києва від 29.12.2010 № 52/125 стягувачу без прийняття до виконання незаконними, зобов'язано ВПВР Департаменту ДВС МЮУ відкрити виконавче провадження з примусового виконання цих наказів.

Постановою Північного апеляційного господарського суду від 08.07.2020 ухвалу Господарського суду міста Києва від 22.01.2020 скасовано. Відмовлено в задоволенні скарги ПрАТ "АК "Київводоканал" за вих. № 7303/12/36/02-19 від 12.12.2019 на дії ВПВР Департаменту ДВС МЮУ. Задоволено частково скаргу ПрАТ "АК "Київводоканал" за вих. № 7301/12/36/02-19 від 12.12.2019 на дії ВПВР Департаменту ДВС МЮУ. Визнано незаконними дії ВПВР Департаменту ДВС МЮУ щодо повернення виконавчого документа – наказу № 2 стягувачу без прийняття до виконання з підстав пропуску

строку пред'явлення до виконання згідно з повідомленням № 60686151/14 від 22.11.2019 про повернення виконавчого документа. В іншій частині скаргу ПрАТ "АК "Київводоканал" за вих. № 7301/12/36/02-19 від 12.12.2019 на дії ВПВР Департаменту ДВС МЮУ залишено без задоволення.

ОЦІНКА СУДУ

Виконання судових рішень щодо боржників, визначених у Законі України "Про гарантії держави щодо виконання судових рішень", здійснюється у випадках та з урахуванням установлених ним особливостей за рахунок коштів, передбачених за бюджетною програмою для забезпечення виконання рішень суду.

Як правильно встановлено судами, боржник – Київська міська державна адміністрація (код 00022527) є органом місцевого самоврядування, а не державним органом. Однак за змістом положень статті 2 Закону України "Про гарантії держави щодо виконання судових рішень" органи місцевого самоврядування не належать до суб'єктів (боржників), за якими держава гарантує виконання рішення суду про стягнення коштів, а отже, у спірних правовідносинах держава не виступає гарантом виконання зобов'язань за механізмами, передбаченими цим Законом, тому висновок суду апеляційної інстанції про те, що виконання судових рішень стосовно органу місцевого самоврядування в порядку, передбаченому цим Законом, є неможливим, ґрунтується на правильному застосуванні норм матеріального права.

Виключно органами Держказначейства здійснюється стягнення коштів за рішеннями судів про стягнення коштів з державного та місцевих бюджетів за механізмом, визначеним Порядком № 845. Відповідно до пункту 10 частини четвертої статті 4 Закону України "Про виконавче провадження" виконавчий документ повертається стягувачу органом державної виконавчої служби, приватним виконавцем без прийняття до виконання протягом трьох робочих днів з дня його пред'явлення, якщо виконавчий документ пред'явлено не за місцем виконання або не за підвідомчістю.

З огляду на викладене виконавчий документ, боржником за яким є орган місцевого самоврядування, підлягає виконанню органами, що здійснюють казначейське обслуговування бюджетних коштів, а не органами державної виконавчої служби. Тож ВПВР Департаменту ДВС МЮУ правомірно повернув наказ № 1 як такий, що пред'явлений не за місцем виконання. Аналогічну правову позицію викладено в постановках Верховного Суду від 02.07.2018 у справі № 233/1979/17, від 06.03.2019 у справі № 199/7250/17 та від 16.04.2020 у справі № 804/5950/17.

Суд бере до уваги, що відповідно до підпункту 2 пункту 4, підпунктів 2 і 7 пункту 5 Порядку № 845 органи Держказначейства вживають заходів до виконання виконавчих документів протягом установленого строку і під час виконання виконавчих документів вони мають право звертатися у передбачених законом випадках до органу, який видав виконавчий документ, щодо роз'яснення рішення про стягнення коштів, порушувати клопотання про встановлення чи зміну порядку і способу виконання такого рішення, а також відстрочку та/або розстрочку його виконання, вживати інших заходів до виконання виконавчих документів.

Отже, доводи, викладені у касаційній скарзі про порушення і неправильне застосування судом норм матеріального та процесуального права при прийнятті

оскаржуваної постанови суду апеляційної інстанції, не отримали підтвердження та спростовуються матеріалами справи.

Тому Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а постанову апеляційної інстанції без змін.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 30.11.2020 у справі № 52/125 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/93296234>.

Та обставина, що саме боржник за судовим рішенням зобов'язаний вчинити певні дії, не свідчить про те, що у разі невиконання цього рішення боржником воно не може бути виконано без його участі відповідно до абзацу другого частини третьої статті 63 Закону України "Про виконавче провадження"

Верховний Суд розглянув у письмовому провадженні касаційні скарги Хмельницької міської ради (далі – Рада) та заступника прокурора Рівненської області на постанову Північно-західного апеляційного господарського суду від 10.06.2020 у справі Господарського суду Хмельницької області за позовом Ради до ПП "Ультрасервіс" про зобов'язання повернути земельну ділянку з приведенням її у попередній стан шляхом знесення незавершеного будівництва.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

27.01.2020 Рада звернулася до Господарського суду Хмельницької області зі скаргою на дії Другого відділу державної виконавчої служби у м. Хмельницькому Центрально-західного міжрегіонального управління Міністерства юстиції, у якій просила поновити строк на подання скарги та скасувати постанову старшого державного виконавця ВДВС про закінчення виконавчого провадження від 24.09.2018 ВП № 55638644.

Ухвалою Господарського суду Хмельницької області від 05.02.2020 скаргу Ради задоволено; постанову скасовано. Постановою Північно-західного апеляційного господарського суду від 10.06.2020 ухвалу Господарського суду Хмельницької області від 05.02.2020 скасовано; прийнято нове рішення, яким відмовлено в задоволенні скарги Ради.

ОЦІНКА СУДУ

Повторне невиконання боржником рішення суду, яке може бути виконано без його участі, має наслідком надіслання державним виконавцем органу досудового розслідування повідомлення про вчинення боржником кримінального правопорушення, а також вжиття заходів примусового виконання рішення суду. Водночас у разі невиконання рішення суду, яке не може бути виконане без участі боржника, державний виконавець надсилає органу досудового розслідування повідомлення про вчинення боржником кримінального правопорушення та виносить постанову про закінчення виконавчого провадження.

Суд не погоджується з висновками суду апеляційної інстанції про відсутність у діях виконавця порушень, оскільки та обставина, що саме ПП (боржник) за судовим рішенням зобов'язаний вчинити певні дії, не свідчить про те, що в разі невиконання цього рішення боржником воно не може бути виконано без його участі відповідно до абзацу другого частини третьої статті 63 Закону України "Про виконавче провадження".

Судове рішення хоч і зобов'язує саме боржника вчинити ці дії, однак не є нерозривно пов'язаним з особою боржника та не виключає можливості виконання цього рішення без його участі шляхом вжиття державним виконавцем заходів примусового виконання, враховуючи встановлені судами обставини невиконання його у добровільному порядку та свідоме ухилення ПП від його виконання. У цьому висновку КГС ВС враховує правовий висновок, викладений у пункті 12 постанови Верховного Суду від 30.08.2018 у справі № 916/4106/14.

КГС ВС також звертається до висновків, викладених у постанові від 13.02.2018 у справі № 923/182/13-г, в якій Верховний Суд визнав непереконливими та необґрунтованими висновки судів першої та апеляційної інстанцій щодо неможливості виконання рішення суду в цій справі без вчинення саме боржником певних дій з посиланням на порядок і спосіб, визначені при задоволенні позовних вимог в повному обсязі в редакції позивача, який самостійно зазначив предмет позову саме таким чином, оскільки неможливість виконання рішення суду без участі боржника зумовлена тим, що таке виконання має бути нерозривно пов'язане з особою боржника, тобто відповідні дії, вчинити які зобов'язано за рішенням суду, можуть бути здійснені лише боржником. В оскаржуваних судових рішеннях відсутні обґрунтування підстав, за яких суди дійшли висновку про те, що виконати рішення у цій справі без участі відповідача (боржника) неможливо, враховуючи також наявність у справі матеріалів виконавчого провадження щодо призначення державним виконавцем виконавчих дій та здійснення підготовчих дій з виконання рішення суду, які суди попередніх інстанцій не дослідили та оцінку яким не надали.

З огляду на зазначене Верховний Суд задовольнив касаційні скарги, постанову апеляційної інстанції скасував, ухвалу місцевого суду залишив у силі.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 25.09.2020 у справі №924/315/17 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/91786495>.

4. Окремі питання, що виникають при заміні сторони виконавчого провадження

Виконавець, установивши на підставі відповідних доказів факт смерті фізичної особи, яка була стороною виконавчого провадження, має вчинити дії щодо отримання даних, необхідних для вирішення питання про заміну такої сторони її спадкоємцями та надалі за заявою сторони звернутися до суду з відповідним поданням про заміну сторони виконавчого провадження.

Верховний Суд розглянув у порядку письмового провадження касаційну скаргу на постанову Південно-західного апеляційного господарського суду від 16.06.2020, ухвалу за результатами перегляду в апеляційному порядку ухвали Господарського суду Одеської області від 20.02.2020 за скаргою Южненської міської ради Одеської області на незаконні дії та бездіяльність старшого державного виконавця Южненського міського відділу державної виконавчої служби Південного міжрегіонального управління Міністерства юстиції (м. Одеси) Яківчук Г.О. у справі № 916/2437/17 Господарського суду

Одеської області за позовом Южненської міської ради Одеської області до Фізичної особи - підприємця ОСОБА_2 про стягнення 98 553, 56 грн.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Залишаючи касаційну скаргу без задоволення та постанову апеляційного суду без змін, Верховний Суд зазначив таке.

У лютому 2020 року Южненська міська рада Одеської області звернулась до Господарського суду Одеської області зі скаргою (за вх. № 2-150/20 від 10.02.2020) на незаконні дії та бездіяльність старшого державного виконавця Южненського міського відділу державної виконавчої служби Південного міжрегіонального управління Міністерства юстиції (м. Одеси) (далі - Южненський МВДВС Південного МРУ МЮ), в якій скаржник просив суд поновити Южненській міській раді Одеської області строк для звернення зі скаргою на дії та бездіяльність старшого державного виконавця Южненського МВДВС Південного МРУ МЮ (м. Одеси), витребувати від Южненського МВДВС Південного МРУ МЮ (м. Одеси) матеріали виконавчого провадження №56479459, визнати незаконною та скасувати постанову старшого державного виконавця Южненського МВДВС ГТЮЮ в Одеській області Яківчук Г.О. №56479459 від 19.11.2019 про закінчення виконавчого провадження щодо примусового виконання наказу №916/2437/17 від 23.04.2018 виданого Господарським судом Одеської області. Скаргу обґрунтовано тим, що надані 28.01.2020 представнику Южненської міської ради на ознайомлення матеріалами виконавчого провадження містять тільки скановану копію свідоцтва про смерть боржника, яка не має жодних ознак підтвердження дійсності (не завірена належним чином), при цьому, відсутня будь-яка інформація ким та коли це свідоцтво було надано до ДВС; скаржником не було отримано копії постанови про закриття виконавчого провадження, проте, така копія наявна у спадкоємця боржника за законом Петрової С.О., яка не є стороною виконавчого провадження; крім цього, оригінал наказу не було повернуто до суду, з проставленням на ньому необхідних відміток, передбачених Інструкцією з організації примусового виконання рішень, затвердженої наказом Міністерства юстиції України № 512/5 від 02.04.2012 (далі - Інструкція №512/5), а залишився у матеріалах виконавчого провадження; у постанові про закінчення виконавчого провадження не вирішено питання щодо сплаченого стягувачем авансового внеску у розмірі 1 993, 89 грн.

Ухвалою Господарського суду Одеської області від 20.02.2020 у задоволенні скарги Южненської міської ради Одеської області (за вх. № 2-150/20 від 10.02.2020) на незаконні дії та бездіяльності старшого державного виконавця Южненського міського відділу державної виконавчої служби Південного міжрегіонального управління Міністерства юстиції (м. Одеси) Яківчук Г.О. відмовлено.

Постановою Південно-західного апеляційного господарського суду від 16.06.2020 ухвалу Господарського суду Одеської області від 20.02.2020 скасовано. Прийнято нове рішення, яким скаргу Южненської міської ради Одеської області на дії та бездіяльність старшого державного виконавця Южненського МВДВС Південного міжрегіонального управління Міністерства юстиції задоволено. Визнано протиправною та скасовано постанову старшого державного виконавця Южненського МВДВС Південного міжрегіонального управління Міністерства юстиції (м. Одеса) Яківчук Г.О. про закінчення

виконавчого провадження від 19.11.2019 №56479459 щодо примусового виконання наказу №916/2437/17 від 23.04.2018, виданого Господарським судом Одеської області.

Петрова С.О., яку залучено до участі у справі як правонаступника боржника, подала касаційну скаргу на постанову суду апеляційної інстанції, в якій просила скасувати постанову, а ухвалу суду першої інстанції залишити без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Отримавши дані про смерть фізичної особи - сторони виконавчого провадження, виконавець має отримати підтвердження чи спростування таких даних, звернувшись відповідно до пункту 3 частини 3 статті 18 Закону № 1404-VIII із запитом до органу державної реєстрації актів цивільного стану згідно з компетенцією останнього, визначеного Законом України від 01.07.2010 № 2398-VI "Про державну реєстрацію актів цивільного стану".

Після отримання даних про смерть сторони виконавчого провадження виконавець має звернутися до компетентних органів/осіб для отримання відомостей про заведення спадкової справи, видачу свідоцтва про право на спадщину. Це дасть змогу виконавцеві з'ясувати, які особи як спадкоємці померлої сторони виконавчого провадження зверталися за отриманням спадщини та що саме ними було успадковано згідно зі свідоцтвом про право на спадщину.

Отже, виконавець, установивши на підставі відповідних доказів факт смерті фізичної особи, яка була стороною виконавчого провадження, має вчинити дії щодо отримання даних, необхідних для вирішення питання про заміну такої сторони її спадкоємцями та надалі за заявою сторони звернутися до суду з відповідним поданням про заміну сторони виконавчого провадження.

Смерть, оголошення померлою або визнання безвісно відсутньою фізичної особи, яка була стороною виконавчого провадження, має виступати підставою для його закінчення лише коли виконання зобов'язань такої особи чи вимог у виконавчому провадженні не допускає правонаступництва.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 16.12.2020 у справі №916/2437/17 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/93783737>.

Аналогічна правова позиція викладена у постанові КГС ВС від 17.12.2020 у справі № 57/218-10(59/264-08).

Вирішуючи питання щодо наявності чи відсутності підстав для заміни сторони (боржника) правонаступником, суди мають з'ясувати, хто був визнаний боржником за рішенням суду в цій справі, та залежно від встановленого застосувати відповідні норми права, якими врегульовано правовий механізм правонаступництва

Верховний Суд розглянув у порядку письмового провадження касаційну скаргу Харківського національного університету внутрішніх справ в особі Кременчуцького льотного коледжу Харківського національного університету внутрішніх справ на ухвалу Господарського суду Полтавської області від 23.01.2020 та на постанову Східного апеляційного господарського суду від 24.03.2020 за заявою Управління Державної казначейської служби України у місті Кременчуці Полтавської області про заміну сторони (боржника) правонаступником у справі № 917/1603/18 за позовом ПАТ

"Полтаваобленерго" до Національного авіаційного університету в особі Кременчуцького льотного коледжу Національного авіаційного університету про стягнення 8 767 грн.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Задовольняючи касаційну скаргу частково, скасовуючи рішення судів попередніх інстанцій та передаючи справу на новий розгляд, Верховний Суд зазначив таке.

Рішенням господарського суду Полтавської області від 25.04.2019 у справі № 917/1603/18, залишеним без змін постановою Східного апеляційного господарського суду від 26.07.2019 позов ПАТ "Полтаваобленерго" задоволено повністю; стягнуто з Національного авіаційного університету в особі Кременчуцького льотного коледжу Національного авіаційного університету на користь ПАТ "Полтаваобленерго" 7 571, 04 грн пені за несвоєчасну оплату активної електроенергії, 145,43 грн пені за несвоєчасну сплату реактивної електроенергії, 668,04 грн – 3 % річних за несвоєчасну оплату активної електроенергії, 12,84 грн – 3 % річних за несвоєчасну оплату реактивної електроенергії, 369,65 грн – інфляційних витрат за несвоєчасну оплату активної електроенергії, 1 762 грн – витрат зі сплати судового збору.

На виконання названого судового рішення 21.08.2019 Господарським судом Полтавської області видано наказ у справі № 917/1603/18.

До Господарського суду Полтавської області 26.12.2019 надійшла заява (вх. № 14369) Управління Державної казначейської служби України у м. Кременчуці Полтавської області, в якій заявник просив суд замінити боржника в наказі Господарського суду Полтавської області від 21.08.2019 у справі № 917/1603/18: Кременчуцький льотний коледж Національного авіаційного університету на правонаступника – Кременчуцький льотний коледж Харківського національного університету внутрішніх справ.

Ухвалою Господарський суд Полтавської області від 23.01.2020, залишеною без змін постановою Східного апеляційного господарського суду від 24.03.2020: заяву Управління Державної казначейської служби України у м. Кременчуці Полтавської області (вх. № 14369 від 26.12.2019) задоволено; замінено боржника - Кременчуцький льотний коледж Національного Авіаційного Університету (вул. Перемоги, 17/6, м. Кременчук Полтавської області, 39605, код ЄДРПОУ 01132369) у наказі Господарського суду Полтавської області від 21.08.2018 у справі №917/1603/18 на його правонаступника - Кременчуцький льотний коледж Харківського національного університету внутрішніх справ (вул. Перемоги, 17/6, м. Кременчук Полтавської області, 39605, код ЄДРПОУ 43041752).

ОЦІНКА СУДУ

Процесуальне правонаступництво – це перехід процесуальних прав і обов'язків сторони у справі до іншої особи у зв'язку з вибуттям особи у спірному матеріальному правовідношенні. Процесуальне правонаступництво впливає з юридичних фактів правонаступництва (заміни сторони матеріального правовідношення її правонаступником) і відображає зв'язок матеріального і процесуального права. Здійснення правонаступництва є результатом наявності визначеного юридичного складу, тобто сукупності юридичних фактів, необхідних і достатніх для того, щоб отримати відповідний ефект – наступництво в правах та обов'язках. У кожному

конкретному випадку для вирішення питань можливості правонаступництва суду слід аналізувати відповідні фактичні обставини, передбачені нормами матеріального права.

За приписами статті 52 ГПК України у разі смерті або оголошення фізичної особи померлою, припинення юридичної особи шляхом реорганізації (злиття, приєднання, поділу, перетворення), заміни кредитора чи боржника у зобов'язанні, а також в інших випадках заміни особи у відносинах, щодо яких виник спір, суд залучає до участі у справі правонаступника відповідного учасника справи на будь-якій стадії судового процесу. Усі дії, вчинені в судовому процесі до вступу у справу правонаступника, обов'язкові для нього так само, як вони були обов'язкові для особи, яку правонаступник замінив. Про заміну або про відмову в заміні учасника справи його правонаступником суд постановляє ухвалу.

Таким чином, за змістом наведеної норми процесуальне правонаступництво передбачено не лише у зв'язку зі смертю (оголошенням померлою) фізичної особи та реорганізацією суб'єкта господарювання, а й в інших випадках заміни особи у відносинах. Процесуальне правонаступництво в розумінні статті 52 ГПК України допускається на будь-якій стадії судового процесу, включаючи стадію виконання судового рішення.

Процесуальне правонаступництво є похідним від матеріального та впливає з юридичних фактів правонаступництва (заміни сторони у матеріальному правовідношенні її правонаступником). У зв'язку з цим для вирішення судом питання про процесуальну заміну сторони у справі необхідна наявність відповідних первинних документів, які підтверджують факт вибуття особи з матеріального правовідношення та перехід її прав та обов'язків до іншої особи – правонаступника.

Отже, процесуальне правонаступництво, передбачене статтею 52 ГПК України, – це перехід процесуальних прав та обов'язків сторони у справі до іншої особи у зв'язку з вибуттям особи у спірному матеріальному правовідношенні.

Відповідно до статей 104, 106 ЦК України юридична особа припиняється в результаті передання всього свого майна, прав та обов'язків іншим юридичним особам правонаступникам (злиття, приєднання, поділу, перетворення) або в результаті ліквідації.

Злиття, приєднання, поділ та перетворення юридичної особи здійснюються за рішенням його учасників або органу юридичної особи, уповноваженого на це установчими документами, а у випадках, передбачених законом, за рішенням суду або відповідних органів державної влади.

Згідно із частинами другою, третьою статті 107 ЦК України у разі реорганізації юридичної особи шляхом приєднання до іншої юридичної особи остання є повним правонаступником юридичної особи, що реорганізовується, стосовно всіх її кредиторів та боржників, включаючи зобов'язання, які оспорується сторонами.

Судами попередніх інстанцій встановлено, що Харківський національний університет внутрішніх справ у встановлений законом спосіб надав згоду на прийняття до сфери свого управління цілісного майнового комплексу Кременчуцького льотного коледжу Національного авіаційного університету разом з його кредиторською заборгованістю, а через припинення діяльності Університету (код згідно з ЄДРПОУ 01132369) як відокремленого структурного підрозділу в структурі Національного

авіаційного університету шляхом приєднання його до Харківського національного університету внутрішніх справ (код згідно з ЄДРПОУ 08571096) останній вважається правонаступником кредиторської заборгованості Кременчуцького льотного коледжу за рішенням суду в цій справі.

За таких обставин суди попередніх інстанцій дійшли висновку про наявність правових підстав для задоволення клопотання Управління Державної казначейської служби України у місті Кременчуці Полтавської області про заміну сторони (боржника) на правонаступника у справі № 917/1603/18.

Проте Касаційний господарський суд не може погодитися з такими висновками судів попередніх інстанцій, оскільки суди, задовольняючи заяву Управління Державної казначейської служби України у місті Кременчуці Полтавської області про заміну сторони (боржника) правонаступником, керувалися нормами права, якими врегульовано питання правонаступництва у разі злиття, приєднання, поділу, перетворення юридичної особи. При цьому судами не визначено, хто фактично є боржником у цій справі: Національний авіаційний університет як юридична особа, яка не є припиненою та продовжує свою діяльність, чи Кременчуцький льотний коледж Національного авіаційного університету як відокремлений структурний підрозділ юридичної особи, який був переданий як цілісний майновий комплекс від однієї юридичної особи до іншої. Тобто вирішуючи питання щодо наявності чи відсутності підстав для заміни сторони (боржника) правонаступником, суди мали з'ясувати, хто був визнаний боржником за рішенням суду в цій справі, та залежно від встановленого застосувати відповідні норми права, якими врегульовано правовий механізм правонаступництва.

Крім того, судам попередніх інстанцій необхідно було встановити, чи увійшла до кредиторської заборгованості, зазначеної в акті приймання-передачі цілісного майнового комплексу Кременчуцького льотного коледжу, сума коштів, стягнута за рішенням суду в цій справі.

Верховний Суд наголосив на тому, що вимоги, як і заперечення на них, за загальним правилом обґрунтовуються певними обставинами та відповідними доказами, які підлягають дослідженню, зокрема перевірці та аналізу. Усе це має бути проаналізовано судом у сукупності та відображено в судовому рішенні.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 04.08.2020 у справі № 917/1603/18 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/90743512>.

[Передавальний акт, затверджений загальними зборами банку, що приєднується, та банку- правонаступника є належним доказом правонаступництва банку- правонаступника щодо майна, прав та обов'язків банку, що приєднується](#)

Верховний Суд розглянув у відкритому судовому засіданні апеляційну скаргу АТ "Альфа-Банк" на ухвалу Північного апеляційного господарського суду від 12.05.2020 про відмову в задоволенні заяви АТ "Альфа-Банк" про заміну сторони виконавчого провадження у справі № 910/58 за заявою ПАТ "Укрсоцбанк" про видачу виконавчого документа на рішення Постійно діючого третейського суду при Асоціації українських

банків у третейській справі № 62/13 за позовом ПАТ "Укрсоцбанк" до 1 ПАТ "Побутрембуд" і 2 ТОВ "Фінансова установа "Інвестбуд" про стягнення заборгованості.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

18.03.2013 до Господарського суду міста Києва надійшла заява від АТ "Укрсоцбанк" про видачу судового наказу на виконання рішення Постійно діючого третейського суду при Асоціації українських банків у справі № 62/13, яким з ПрАТ "Побутрембуд" і ТОВ "ФУ "Інвестбуд" солідарно стягнуто на користь АТ "Укрсоцбанк" 181 527 241,75 грн – заборгованості та 25 500 грн витрат, пов'язаних з розглядом третейського спору.

Ухвалою Господарського суду міста Києва від 18.04.2013 зазначену заяву задоволено, ухвалено видати наказ на виконання рішення Постійно діючого третейського суду при Асоціації українських банків у справі № 62/13; стягнуто солідарно з ПрАТ "Побутрембуд", ТОВ "ФУ "Інвестбуд" на користь АТ "Укрсоцбанк" 181 527 241, 75 грн – заборгованості та 25 500 грн витрат, пов'язаних із розглядом третейського спору.

18.04.2013 Господарським судом міста Києва видано відповідний наказ.

05.03.2020 АТ "Альфа-Банк" подало до Господарського суду міста Києва заяву про заміну сторони виконавчого провадження (стягувача) – АТ "Укрсоцбанк" його правонаступником – АТ "Альфа-банк" на підставі статті 334 ГПК України.

Ухвалою Північного апеляційного господарського суду від 12.05.2020 у задоволенні заяви АТ "Альфа-Банк" про заміну сторони виконавчого провадження у справі № 910/58 відмовлено.

ОЦІНКА СУДУ

За частинами першою, другою, п'ятою статті 334 ГПК України у разі вибуття однієї із сторін виконавчого провадження суд замінює таку сторону її правонаступником. Заяву про заміну сторони її правонаступником може подати сторона (заінтересована особа), державний або приватний виконавець. Положення цієї статті застосовуються також у випадку необхідності заміни боржника або стягувача у виконавчому листі до відкриття виконавчого провадження.

Відповідно до частин першої, п'ятої статті 104 ЦК України юридична особа припиняється в результаті реорганізації (злиття, приєднання, поділу, перетворення) або ліквідації. У разі реорганізації юридичних осіб майно, права та обов'язки переходять до правонаступників. Юридична особа є такою, що припинилася, з дня внесення до єдиного державного реєстру запису про її припинення.

Згідно із частиною восьмою статті 4 Закону України "Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань" у разі приєднання юридичних осіб здійснюється державна реєстрація припинення юридичних осіб, що припиняються у результаті приєднання, та державна реєстрація змін до відомостей, що містяться в Єдиному державному реєстрі, щодо правонаступництва юридичної особи, до якої приєднуються. Приєднання вважається завершеним з дати державної реєстрації змін до відомостей, що містяться в Єдиному державному реєстрі, щодо правонаступництва юридичної особи, до якої приєднуються.

Зазначені правові норми є загальними для всіх юридичних осіб.

Однак відповідно до пункту 1 статті 1 Закону України "Про спрощення процедур реорганізації та капіталізації банків" банк або банки (далі разом або окремо – Банк, що

приєднується) мають право здійснити реорганізацію шляхом приєднання до іншого банку (далі – Банк- правонаступник, а разом Банк, що приєднується, та Банк- правонаступник – Банки-учасники) за спрощеною процедурою, визначеною цим Законом та нормативно-правовими актами Національного банку України та Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку.

Згідно з підпунктом "г" підпункту 11 пункту 4 статті 1 Закону України "Про спрощення процедур реорганізації та капіталізації банків" приєднання банку за спрощеною процедурою передбачає, що не застосовуються положення законодавства щодо завершення приєднання з дати державної реєстрації змін до відомостей, що містяться в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань щодо правонаступництва Банку- правонаступника, а також одночасного подання документів для державної реєстрації змін до відомостей про Банк- правонаступник, що містяться у такому реєстрі, та документів для державної реєстрації припинення Банку, що приєднується. правонаступництво щодо майна, прав та обов'язків Банку, що приєднується, виникає у Банку- правонаступника з моменту, визначеного передавальним актом, затвердженим загальними зборами Банку, що приєднується, та Банку- правонаступника.

Отже, зазначеним Законом України "Про спрощення процедур реорганізації та капіталізації банків", який є спеціальним нормативно-правовим актом, що регулює спрощення процедур реорганізації та капіталізації саме банків, прямо встановлені винятки щодо застосування наведених загальних норм Цивільного кодексу України та Закону України "Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань".

Аналогічна правова позиція викладена у постанові Верховного Суду від 07.02.2019 у справі № 909/1411/13.

Саме передавальний акт, затверджений загальними зборами Банку, що приєднується, та Банку- правонаступника є належним доказом правонаступництва Банку- правонаступника щодо майна, прав та обов'язків Банку, що приєднується.

Зважаючи на викладене, наданий АТ "Альфа-Банк" передавальний акт, затверджений рішенням єдиного акціонера АТ "Укрсоцбанк" від 15.10.2019 № 5/2019 та рішенням загальних зборів акціонерів АТ "Альфа-Банк" від 15.10.2019 (протокол № 4/2019), є належним доказом на підтвердження обставин правонаступництва АТ "Укрсоцбанк".

Беручи до уваги зазначене, а також враховуючи висновки про застосування норм права, викладені у постанові Верховного Суду від 07.02.2019 у справі № 909/1411/13, колегія суддів КГС ВС не погодилася з висновком апеляційного господарського суду про відсутність підстав заміни сторони виконавчого провадження у справі № 910/58.

З огляду на зазначене Верховний Суд апеляційну скаргу АТ "Альфа-Банк" задовольнив, ухвалу Північного апеляційного господарського суду від 12.05.2020 скасував, заяву АТ "Альфа-Банк" про заміну сторони виконавчого провадження у справі № 910/58 задовольнив.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 08.09.2020 у справі № 910/58 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/91589514>.

Відсутність в ЄДР запису про припинення юридичної особи не свідчить про те, що правонаступництво не відбулося. Якщо припустити, що правонаступництво настає лише з моменту державної реєстрації припинення юридичної особи, то це може призвести до порушення прав кредиторів, які протягом значного періоду часу не зможуть звернутися з вимогами до новоствореної юридичної особи, яка отримує все майно правонаступника, але не буде нести відповідальність за його зобов'язаннями

Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного господарського суду здійснив розгляд у порядку письмового провадження касаційної скарги АТ "Українська залізниця" на постанову Східного апеляційного господарського суду від 15.09.2020 та ухвалу Господарського суду Донецької області від 15.07.2020 за позовом ПАТ "Банк Форум" до ДП "Донецька залізниця" за участю заінтересованої особи Акціонерного товариства "Українська залізниця" про стягнення 12 510 947,00 доларів США заборгованості за кредитом, 1 009 116,41 доларів США заборгованості по процентам, 91 746,94 доларів США поточної суми заборгованості по процентам, 75 021,17 доларів США пені за простроченими процентами.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

ТОВ "Фінансова компанія "Інвестохілс Веста" звернулося до Господарського суду Донецької області із заявою про заміну сторони виконавчого провадження по виконанню наказу Господарського суду Запорізької області від 11.06.2015 у справі №908/5205/14 про стягнення 12 510 947,00 доларів США заборгованості по кредитним коштам, 1 100 863,35 доларів США заборгованості по процентам, а саме: боржника - Державне підприємство "Донецька залізниця" його правонаступником - Акціонерним товариством "Українська залізниця".

Звертаючись до суду із заявою про заміну боржника у виконавчому провадженні Товариство з обмеженою відповідальністю "Фінансова компанія "Інвестохілс Веста" посилалось на зміст Закону України "Про особливості утворення публічного акціонерного товариства залізничного транспорту загального користування", постанови Кабінету Міністрів України №200 від 25.06.2014 "Про утворення публічного акціонерного товариства "Українська залізниця", статуту Публічного акціонерного товариства "Українська залізниця", відповідно до яких усі права та обов'язки, зокрема, Державного підприємства "Донецька залізниця" переходять до правонаступника - Акціонерного товариства "Українська залізниця".

Ухвалою Господарського суду Донецької області 15.07.2020, залишеною без змін постановою Східного апеляційного господарського суду від 15.09.2020 у справі №908/5205/14, задоволено вищезазначену заяву та замінено сторону виконавчого провадження відкритому на підставі наказу Господарського суду Запорізької області від 11.06.2015 у справі №908/5205/14, а саме боржника - Державне підприємство на його правонаступника - Акціонерне товариство "Українська залізниця".

ОЦІНКА СУДУ

Залишаючи касаційну скаргу без задоволення та рішення судів попередніх інстанцій без змін, Верховний Суд зазначив.

Положеннями статей 104, 107 Цивільного кодексу України не визначений момент переходу прав та обов'язків від юридичної особи, яка припиняється у зв'язку з

реорганізацією. Такий момент не може пов'язуватися з внесенням запису до державного реєстру про припинення реорганізованої юридичної особи. Зазначене кореспондується з висновками Верховного Суду, викладеними у постановах від 14.09.2020 у справі №296/443/16-ц та від 04.11.2020 у справі №922/817/18.

Подібного за змістом висновку дійшла Велика Палата Верховного Суду у постанові від 30.06.2020 у справі №264/5957/17, вказавши про те, що інформація, яка відображена в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань щодо правонаступника юридичної особи (відомості, передбачені у пунктах 29 і 30 частини другої, пунктах 14 і 15 частини третьої статті 9 Закону України "Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань"), не охоплює всіх випадків правонаступництва прав і обов'язків юридичної особи, зокрема у випадку заміни сторони у зобов'язанні, що відбулася до припинення юридичної особи шляхом її реорганізації чи ліквідації

Законом України "Про особливості утворення публічного акціонерного товариства залізничного транспорту загального користування" передбачено, що оприлюднення затвердженого Кабінетом Міністрів України переліку підприємств залізничного транспорту, на базі яких утворюється товариство, є офіційним повідомленням для кредиторів про припинення таких суб'єктів господарювання (частина сьома статті 2 цього Закону).

Зазначеною нормою та частиною восьмою статті 2 цього Закону законодавець встановив для кредиторів юридичних осіб, які припиняються шляхом злиття, інші гарантії захисту їх законних прав та інтересів, аніж встановлені статтями 105 і 107 Цивільного кодексу України. Такий підхід зумовлений унікальним статусом АТ "Укрзалізниця" для економіки України як монополіста на ринку перевезень залізничним транспортом, будь-які процеси реорганізації якого не повинні перешкоджати роботі цього підприємства, зокрема перевезенням вантажів та пасажирів. Права кредиторів можуть вважатися належним чином захищеними закріпленням в частині шостій статті 2 Закону України "Про особливості утворення публічного акціонерного товариства залізничного транспорту загального користування" положень про правонаступництво АТ "Укрзалізниця" щодо усіх прав і обов'язків Державної адміністрації залізничного транспорту України та підприємств залізничного транспорту.

Ураховуючи, що відповідно до частини шостої статті 2 Закону України "Про особливості утворення публічного акціонерного товариства залізничного транспорту загального користування" АТ "Укрзалізниця" є правонаступником усіх прав і обов'язків Державної адміністрації залізничного транспорту України та підприємств залізничного транспорту, правонаступництво не пов'язується з державною реєстрацією припинення підприємства залізничного транспорту, датою виникнення універсального правонаступництва АТ "Укрзалізниця" щодо підприємств залізничної галузі, які припиняються шляхом злиття, слід вважати дату його державної реєстрації - 21.10.2015.

Тобто, АТ "Укрзалізниця" є правонаступником ДП "Донецька залізниця" з дати державної реєстрації АТ "Укрзалізниця" (21.10.2015).

Саме такий висновок наведено у постанові Великої Палати Верховного Суду від 16.06.2020 у справі №910/5953/17 та останній врахований господарськими судами попередніх інстанцій під час розгляду заяви Товариства з обмеженою відповідальністю

"Фінансова компанія "Інвестохіллс Веста" про заміну боржника Державного підприємства "Донецька залізниця" на його правонаступника - Акціонерне товариство "Українська залізниця".

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 28.12.2020 у справі №908/5205/14 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/93859115>.

Аналогічна правова позиція щодо визначення моменту настання правонаступництва викладена у постанові КГС ВС від 09.10.2020 у справі № 910/4656/14.

Унаслідок певної дії чи події сторону у зобов'язанні можна замінити на іншу особу, яка є її правонаступником, стосовно лише цивільних прав (обов'язків) або одночасно щодо цивільних прав і обов'язків. Іншими словами, заміна сторони у зобов'язанні може бути наслідком або сингулярного правонаступництва (зокрема, на підставі договорів купівлі-продажу (частина третя статті 656 ЦК України), дарування (частина друга статті 718 ЦК України), факторингу (глава 73 ЦК України)), або універсального правонаступництва (у випадку реорганізації юридичної особи (частина перша статті 104 ЦК України) чи спадкування (стаття 1216 ЦК України)). Якщо зазначена заміна є неможливою через те, що правовідношення не допускає правонаступництва, таке правовідношення припиняється (статті 608, 609, 1219 ЦК України). Зобов'язання припиняється і тоді, коли правовідношення допускає правонаступництво, боржник був замінений правонаступником, але до нього кредитор не заявив вимоги у визначений законом строк

Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного господарського суду розглянув в письмовому провадженні касаційну скаргу ТОВ "ФК "Капітал Джірінг" на ухвалу Господарського суду Донецької області від 12.03.2020 та постанову Східного апеляційного господарського суду від 25.05.2020 за заявою ТОВ "Фінансова компанія "Капітал Джірінг" про заміну сторони виконавчого провадження у справі № 905/306/17 за позовом ПАТ "Укрсоцбанк" (правонаступник АТ "Альфа-Банк") до ТОВ "Донбас - Індустрія"; ТОВ "Ділер" про стягнення грошових коштів,.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Рішенням Господарського суду Донецької області від 30.03.2017 позовні вимоги задоволено частково, стягнуто з Товариства з обмеженою відповідальністю "Донбас-Індустрія" та Товариства з обмеженою відповідальністю "Ділер" солідарно на користь Публічного акціонерного товариства "Укрсоцбанк" 50 054 000,00 грн заборгованості за кредитом, 7 297 471,12 грн заборгованості за відсотками.

На виконання рішення Господарського суду Донецької області від 30.03.2017 у справі № 905/306/17 місцевим господарським судом 25.04.2017 видано відповідні накази.

На адресу Господарського суду Донецької області від Товариства з обмеженою відповідальністю "Фінансова компанія "Капітал Джірінг" (далі - ТОВ "ФК "Капітал Джірінг") 20.02.2020 надійшла заява про заміну сторони у виконавчому провадженні його правонаступником, в якій заявник з посиланням на статтю 334 Господарського процесуального кодексу України просить замінити стягувача у виконавчому провадженні з примусового виконання наказів по даній справі - Акціонерне товариство

"Укрсоцбанк" його правонаступником - Товариством з обмеженою відповідальністю "Фінансова компанія "Капітал Джірінг".

Ухвалою Господарського суду Донецької області від 12.03.2020 у справі №905/306/17, залишеною без змін постановою Східного апеляційного господарського суду від 25.05.2020, заява ТОВ "Фінансова компанія "Капітал Джірінг" про заміну сторони виконавчого провадження, АТ "Укрсоцбанк" його правонаступником - ТОВ "Фінансова компанія "Капітал Джірінг" залишена без задоволення.

ОЦІНКА СУДУ

Залишаючи касаційну скаргу без задоволення та рішення судів попередніх інстанцій без змін, Верховний Суд зазначив таке.

Боржник у зобов'язанні може бути замінений іншою особою (переведення боргу) лише за згодою кредитора, якщо інше не передбачено законом (стаття 520 ЦК України). Крім випадків, коли заміна кредитора не допускається (стаття 515 ЦК України), кредитор у зобов'язанні може бути замінений іншою особою, зокрема, внаслідок передання ним його прав іншій особі за правочином (відступлення права вимоги) (пункт 1 частини першої статті 512 ЦК України) чи правонаступництва (пункт 2 вказаної частини), яке за змістом тієї ж частини є універсальним). До нового кредитора переходять права первісного кредитора у зобов'язанні в обсязі і на умовах, що існували на момент переходу цих прав, якщо інше не встановлено договором або законом (стаття 514 ЦК України). Тобто, правонаступництво прав чи обов'язків юридичної особи (кредитора або боржника) можливе і без правонаступництва юридичної особи у випадках заміни сторони у зобов'язанні.

Для процесуального правонаступництва юридичної особи, яка є стороною чи третьою особою у судовому процесі, необхідне встановлення або правонаступника такої юридичної особи внаслідок її припинення шляхом реорганізації, або правонаступника окремих її прав чи обов'язків внаслідок заміни сторони у відповідному зобов'язанні. В обох випадках для встановлення процесуального правонаступництва юридичної особи суд має визначити підстави такого правонаступництва, а також обсяг прав та обов'язків, який перейшов до правонаступника у спірних правовідносинах.

Процесуальне правонаступництво є похідним від матеріального та впливає з юридичних фактів правонаступництва (заміни сторони у матеріальному правовідношенні її правонаступником). У зв'язку з цим для вирішення судом питання про процесуальну заміну сторони у справі необхідна наявність відповідних первинних документів, які підтверджують факт вибуття особи з матеріального правовідношення та перехід її прав та обов'язків до іншої особи - правонаступника.

Отже, процесуальне правонаступництво, передбачене статтею 52 ГПК України, це перехід процесуальних прав та обов'язків сторони у справі до іншої особи у зв'язку з вибуттям особи у спірному матеріальному правовідношенні. Аналогічна правова позиція викладена у постанові Верховного Суду від 10.08.2020 у справі №917/1339/16.

Підставами виникнення цивільних прав та обов'язків, зокрема, є договори та інші правочини (пункт 1 частини другої статті 11 ЦК України).

Відповідно до частини першої статті 512 ЦК України кредитор у зобов'язанні може бути замінений іншою особою внаслідок передання ним своїх прав іншій особі за правочином (відступлення права вимоги).

Статтею 514 ЦК України передбачено, що до нового кредитора переходять права первісного кредитора у зобов'язанні в обсязі і на умовах, що існували на момент переходу цих прав, якщо інше не встановлено договором або законом.

Отже, згідно з вимогами чинного законодавства заміна осіб в окремих зобов'язаннях через волевиявлення сторін (відступлення права вимоги) є різновидом правонаступництва та можливе на будь-якій стадії процесу.

Колегія суддів зазначає, що вирішення питання про заміну сторони виконавчого провадження здійснюється судом з урахуванням положень статей 74-79, 86 Господарського процесуального кодексу України, тобто за перевірки та надання оцінки доказам, наданим в обґрунтування відповідної заяви, зокрема, їх достовірності та достатності для висновків про фактичний перехід прав та обов'язків сторони виконавчого провадження до іншої особи на підставі правочину.

Детальніше з повним текстом постанови КГС ВС від 01.10.2020 у справі №905/306/17 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/91939609>.

Аналогічна правова позиція викладена у постановою КГС ВС від 01.10.2020 у справі №910/8794/17, від 14.12.2020 у справі №15/148-10-4045.

5. Окремі питання, що виникають під час застосування Закону України "Про виконавче провадження"

Частина перша статті 336 ГПК України може бути застосована у тому випадку, якщо на виконанні державного чи приватного виконавця перебуває судове рішення господарського суду або наказ, що виданий на виконання судового рішення господарського суду, та не може бути застосована до документа (виконавчого напису), виданого приватним нотаріусом

Верховний Суд розглянув у відкритому судовому засіданні касаційну скаргу ТОВ "Юридична фірма "Юридичні гарантії" на постанову Північного апеляційного господарського суду від 07.07.2020 у справі № 910/6672/20 за заявою приватного виконавця виконавчого округу міста Києва Бережного Я. В. про звернення стягнення на кошти, які належать боржнику від іншої особи.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

У травні 2020 року приватний виконавець виконавчого округу міста Києва в порядку статті 336 ГПК України звернувся до Господарського суду міста Києва із заявою про звернення стягнення на грошові, які належать боржнику від іншої особи. Для обґрунтування заяви зазначено, що у провадженні приватного виконавця перебуває виконавче провадження № 61956475 з примусового виконання виконавчого напису від 30.04.2020 № 960, виданого приватним нотаріусом Київського міського нотаріального округу, про стягнення з ТОВ "ЮФ "ЮРИДИЧНІ ГАРАНТІЇ" на користь ТОВ "МС ОФІС" заборгованості на суму 3 200 000 грн. Здійснюючи виконавчі дії, приватний виконавець встановив відсутність у ТОВ "ЮФ "ЮРИДИЧНІ ГАРАНТІЇ" власних коштів та майна, на які можна звернути стягнення, однак за даними боржника у нього наявна дебіторська заборгованість за договором про надання юридичних послуг.

Ухвалою Господарського суду міста Києва від 27.05.2020 у справі № 910/6672/20 заяву приватного виконавця задоволено, звернено стягнення на кошти на суму 3 200 000 грн на рахунках, що належать Пфіценмаєр А. А. в межах заборгованості перед ТОВ "ЮФ "ЮРИДИЧНІ ГАРАНТІЇ" за договором про надання юридичних послуг від 20.05.2019 № 20/05, в рахунок задоволення вимог стягувача у виконавчому провадженні від 30.04.2020 № 61956475 з примусового виконання виконавчого напису від 30.04.2020 № 960, виданого приватним нотаріусом Київського міського нотаріального округу, про стягнення з ТОВ "ЮФ "ЮРИДИЧНІ ГАРАНТІЇ" на користь ТОВ "МС ОФІС" заборгованості на суму 3 200 000 грн.

Постановою Північного апеляційного господарського суду від 07.07.2020 у справі № 910/6672/20 ухвалу Господарського суду міста Києва від 27.05.2020 скасовано та прийнято нову, якою в задоволенні заяви приватного виконавця про звернення стягнення на кошти відмовлено. Крім того, апеляційний суд частково задовольнив заяву Пфіценмаєр А. А. про поворот виконання оскаржуваної ухвали суду першої інстанції; здійснив поворот виконання ухвали Господарського суду міста Києва від 27.05.2020 у цій справі шляхом повернення Пфіценмаєр А. А. 2 892 354,37 грн.

ОЦІНКА СУДУ

Верховний Суд, залишаючи касаційну скаргу без задоволення та постанову апеляційного суду без змін, зазначив таке.

Частиною першою статті 336 ГПК України визначено, що суд, що розглядав справу як суд першої інстанції, може за заявою стягувача або державного чи приватного виконавця звернути стягнення на грошові кошти, які належать особі, яка має заборгованість перед боржником, яка не оспорується зазначеною особою або підтверджена судовим рішенням, яке набрало законної сили. При цьому наведена норма може бути застосована у тому випадку, якщо на виконанні державного чи приватного виконавця перебуває судове рішення господарського суду або наказ, що виданий на виконання судового рішення господарського суду.

Як вбачається з матеріалів справи і встановлено судами попередніх інстанцій, приватний виконавець звернувся із зазначеною заявою в порядку статті 336 ГПК України у межах виконавчого провадження з примусового виконання виконавчого напису нотаріуса. Тобто дії приватного виконавця стосуються (спрямовані) виконання не судового рішення у господарській справі, а документа (виконавчого напису), виданого приватним нотаріусом.

Отже, суд апеляційної інстанції дійшов правомірного висновку, що Господарський суд міста Києва, порушивши норми процесуального права, розглянув заяву приватного виконавця, оскільки він у цьому випадку не виступав судом, який як суд першої інстанції розглянув спір між ТОВ "МС ОФІС" та ТОВ "ЮФ "Юридичні гарантії" про стягнення заборгованості на суму 3 200 000 грн.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 28.10.2020 у справі № 910/6672/20 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/93534171>.

Питання обґрунтованості позовних вимог про відшкодування відповідно до статей 1173, 1174 ЦК України матеріальної шкоди, завданої неправомірними діями державного виконавця, повинно вирішуватися залежно від підстав позову щодо неможливості повернення надмірно стягнутих з позивача коштів за судовим наказом. Сама по собі можливість повторного подання зазначеного наказу до виконання та відсутність доказів перебування ТОВ у стані припинення не є перешкодою для звернення до суду з позовом про відшкодування шкоди

Верховний Суд розглянув відкритому судовому засіданні касаційну скаргу ПАТ "Укрнафта" на постанову Північного апеляційного господарського суду від 18.02.2020 та рішення Господарського суду міста Києва від 24.10.2019 у справі за позовом ПАТ "Укрнафта" до Міністерства юстиції України в особі відділу примусового виконання рішень Департаменту ДВС Міністерства юстиції України, Головного управління Державної казначейської служби України у місті Києві про стягнення 1 777 866,85 грн.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

У 2019 році ПАТ "Укрнафта" звернулося до Господарського суду міста Києва з позовом до Міністерства юстиції України в особі відділу примусового виконання рішень Департаменту ДВС Міністерства юстиції України та Головного управління Державної казначейської служби України у місті Києві про стягнення 1 777 866,85 грн. Позовні вимоги було обґрунтовано тим, що ПАТ "Укрнафта" було завдано шкоду, яка підлягає відшкодуванню з Державного бюджету України, внаслідок незаконних дій державного виконавця відділу примусового виконання рішень Департаменту виконавчої служби Міністерства юстиції України під час примусового виконання судового рішення у справі № 910/13862/15.

Рішенням Господарського суду міста Києва від 24.10.2019 у справі № 910/10501/19, залишеним без змін постановою Північного апеляційного господарського суду від 18.02.2020, у задоволенні позовних вимог відмовлено.

ОЦІНКА СУДУ

Частково задовольнивши касаційну скаргу, скасувавши рішення судів попередніх інстанцій та направивши справу на новий розгляд, Верховний Суд зазначив таке.

Необхідною підставою для притягнення органу державної влади до відповідальності у вигляді стягнення шкоди є наявність трьох умов: неправомірні дії цього органу, наявність шкоди та причинний зв'язок між неправомірними діями і заподіяною шкодою. Довести наявність цих умов має позивач, який звернувся з позовом про стягнення шкоди на підставі статті 1174 ЦК України. Аналогічна правова позиція викладена у постановках ВП ВС від 14.04.2020 у справі № 925/1196/18 та від 12.03.2019 у справі № 920/715/17.

Як встановлено господарськими судами попередніх інстанцій та вбачається з матеріалів справи, ухвалою Господарського суду міста Києва від 13.04.2017 у справі № 910/13862/15, яка залишена без змін постановою Київського апеляційного господарського суду від 26.06.2017 та постановою Вищого господарського суду України від 17.08.2017, визнано незаконними дії головного державного виконавця відділу примусового виконання рішень Департаменту державної виконавчої служби

Міністерства юстиції України Медведєва О. В. щодо стягнення з ПАТ "Укрнафта" у виконавчому провадженні № 50366945 коштів у сумі 1 777 866,85 грн з тих підстав, що зобов'язання ПАТ "Укрнафта" за наказом Господарського суду міста Києва від 25.02.2016 № 910/13852/16 припинилося в частині зазначеної суми шляхом зарахування зустрічних однорідних вимог на стадії виконавчого провадження, про що боржником було повідомлено виконавчу службу. Однак, незважаючи на наведене, стягнення за зазначеним наказом відбулося у повному обсязі.

Отже, місцевим та апеляційним господарськими судами, враховуючи преюдиційність висновків господарського суду, викладених у зазначеній ухвалі, встановлена наявність неправомірних дій головного державного виконавця відділу примусового виконання рішень Департаменту державної виконавчої служби Міністерства юстиції України Медведєва О. В. унаслідок яких з ПАТ "Укрнафта" у виконавчому провадженні № 50366945 було стягнуто кошти у сумі 1 777 866,85 грн.

Зазначаючи про неможливість застосування загальних правил відшкодування шкоди з огляду на наявність у позивача права повторно пред'явити повернутий йому судовий наказ до виконання, місцевий та апеляційний господарські суди не взяли до уваги висновки Верховного Суду щодо застосування норм статей 1173, 1174 ЦК України, статті 117 ГПК України (у редакції до 15.12.2017), викладені у постанові від 10.07.2018 у справі № 910/3007/16, які відповідно до частини четвертої статті 236 ГПК України обов'язково повинні враховуватися господарськими судами при виборі і застосуванні норми права до спірних правовідносин.

Питання обґрунтованості позовних вимог про відшкодування відповідно до статей 1173, 1174 ЦК України матеріальної шкоди, завданої неправомірними діями державного виконавця, повинно вирішуватися залежно від підстав позову щодо неможливості повернення надмірно стягнутих з позивача коштів за судовим наказом.

Як встановлено господарськими судами, підставою позову в цій справі стала саме неможливість виконання судового наказу від 14.04.2017 № 910/13862/15 щодо стягнення з ТОВ "Інтербізнесконсалт" на користь ПАТ "Укрнафта" 1 777 866,85 грн у зв'язку з винесенням державним виконавцем постанови від 25.06.2019 про повернення наказу стягувачу – ПАТ "Укрнафта".

Зазначена постанова обґрунтована тим, що за боржником (ТОВ "Інтербізнесконсалт") не зареєстровані земельні ділянки, транспортні засоби; відомості щодо боржника у Державному реєстрі речових прав на нерухоме майно відсутні; боржник серед власників, які володіють значними пакетами акцій, відсутній; у боржника є рахунки у фінансових установах, на які накладено арешти; кошти на які можливо звернути стягнення, відсутні; філії та структурні підрозділи боржника також відсутні; відсутнє майно, на яке може бути звернуто стягнення; здійснені державним виконавцем заходи щодо розшуку такого майна виявилися безрезультатними. Однак господарські суди попередніх інстанцій викладеного не взяли до уваги та не встановили за результатами оцінки належних, допустимих та достовірних доказів обставини справи щодо неможливості виконання судового наказу від 14.04.2017 № 910/13862/15 з урахуванням предмета та підстав позову.

Отже, місцевий та апеляційний господарські суди, зосередившись на дослідженні питання можливості повернення безпідставно стягнутих з позивача коштів відповідно

до статті 117 ГПК України (у редакції до 15.12.2017), не з'ясували обставини справи, які мають суттєве значення для встановлення наявності або відсутності підстав щодо відшкодування шкоди згідно зі статтею 1174 ЦК України.

Верховний Суд звернув увагу на те, що сама по собі можливість повторного подання зазначеного наказу до виконання та відсутність доказів перебування ТОВ "Інтербізнесконсалт" у стані припинення не може бути перешкодою для звернення до суду з позовом про відшкодування шкоди. З огляду на викладене висновки господарських судів попередніх інстанцій про відсутність підстав для відшкодування позивачу шкоди в сумі 1 777 866,85 грн, завданої незаконними діями державного виконавця, є передчасними.

Таким чином, доводи скаржника про те, що місцевий та апеляційний господарські суди, приймаючи оскаржувані судові рішення, не врахували висновків Верховного Суду щодо застосування статті 56 Конституції України, статті 1174 ЦК України у подібних правовідносинах, викладених у постановвах від 27.11.2019 у справі № 242/4741/16-ц та від 12.03.2019 у справі № 920/715/17, знайшли своє часткове підтвердження.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 04.06.2020 у справі № 910/10501/19 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/89652153>.

Сторони виконавчого провадження відповідно до приписів статей 19, 57 Закону України "Про виконавче провадження" мають право заявити клопотання щодо визначення вартості майна під час проведення виконавчих дій з виконання рішення суду про звернення стягнення на предмет іпотеки

Верховний Суд розглянув касаційну скаргу ПАТ "Пирятинський м'ясокомбінат" на постанову Східного апеляційного господарського суду від 16.03.2020 та рішення Господарського суду Полтавської області від 27.10.2017 за позовом Національного банку України до ПАТ "Пирятинський м'ясокомбінат" про звернення стягнення на предмет іпотеки.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

У серпні 2017 року Національний банк України звернувся до Господарського суду Полтавської області з позовом до ПАТ "Пирятинський м'ясокомбінат". Позовні вимоги обґрунтовано неналежним виконанням ПАТ "КБ "Фінансова ініціатива" зобов'язань за укладеними з НБУ кредитними договорами від 14.08.2008 № 38/08-08/СТ та від 13.05.2014 № 12/09/5, для забезпечення виконання зобов'язань за якими укладено іпотечний договір від 21.07.2010.

Рішенням Господарського суду Полтавської області від 27.10.2017, залишеним постановою Східного апеляційного господарського суду від 16.03.2020 без змін, позов задоволено. У рахунок погашення заборгованості ПАТ "КБ "Фінансова ініціатива" за кредитними договорами від 14.08.2008 № 38/08-08/СТ (із змінами та доповненнями) та від 13.05.2014 № 12/09/5 (із змінами та доповненнями) перед НБУ в загальній сумі заборгованості 2 140 808 990,35 грн (за кредитним договором від 14.08.2008 № 38/08-08/СТ: заборгованість за кредитом – 4 453 666 грн; заборгованість за процентами – 432 310,65 грн; штраф – 30 000 грн; за кредитним договором від 13.05.2014 № 12/09/5: заборгованість за кредитом 2 000 000 000 грн; заборгованість за процентами – 135 863

013,70 грн; штраф – 30 000 грн) звернуто стягнення на предмет іпотеки за іпотечним договором від 21.07.2010, укладеним між НБУ та ПАТ "Пирятинський м'ясокомбінат", посвідченим приватним нотаріусом Київського міського нотаріального округу Мойсеєнко Т.О. та зареєстрованим в реєстрі на нерухоме майно за № 1926 (із змінами та доповненнями). Установлено спосіб реалізації предмета іпотеки: шляхом продажу на прилюдних торгах у межах процедури виконавчого провадження, передбаченої Законом України "Про виконавче провадження", за початковою ціною 8 813 700 грн. Стягнуто з ПАТ "Пирятинський м'ясокомбінат" на користь НБУ 132 205,50 грн відшкодування витрат на сплату судового збору.

Ухвалою Східного апеляційного господарського суду від 18.09.2019 апеляційне провадження за апеляційною скаргою ПАТ "Пирятинський м'ясокомбінат" на рішення Господарського суду Полтавської області від 27.10.2017 закрито з підстав, передбачених пунктом 3 частини першої статті 231 ГПК України, оскільки НБУ звернувся із заявою про визнання його грошових вимог до ПАТ "Пирятинський м'ясокомбінат" у справі про банкрутство товариства і ухвалою Господарського суду Полтавської області від 11.03.2019 у справі № 917/150/18 про банкрутство визнано грошові вимоги НБУ на суму 2 140 748 990,35 грн з їх включенням до реєстру вимог кредиторів окремо як таких, що забезпечені заставою майна боржника, а витрати зі сплати судовому збору при зверненні із заявою про грошові вимоги до боржника у сумі 3 524 грн включено до першої черги задоволення кредиторських вимог.

Постановою Верховного Суду від 03.12.2019 ухвалу Східного апеляційного господарського суду від 18.09.2019 у справі № 917/1369/17 скасовано та справу направлено на новий розгляд до Східного апеляційного господарського суду.

ОЦІНКА СУДУ

Згідно із частиною третьою статті 61 Закону України "Про виконавче провадження" початкова ціна продажу нерухомого майна визначається в порядку, встановленому статтею 57 цього Закону. Водночас відповідно до статей 19, 57 названого Закону сторони виконавчого провадження під час здійснення виконавчого провадження не позбавлені можливості заявляти клопотання про визначення вартості майна, тобто визначення іншої ціни предмета іпотеки, ніж буде зазначена в резолютивній частині рішення суду, якщо, наприклад, така вартість майна змінилася.

Тож у спорах цієї категорії саме лише незазначення у резолютивній частині рішення суду початкової ціни предмета іпотеки у грошовому вираженні не має вирішального значення та не тягне за собою безумовного скасування судових рішень. Аналогічна правова позиція викладена у постановках ВП ВС від 21.03.2018 у справі № 235/3619/15-ц та від 05.09.2018 у справі № 202/30076/13-ц.

Крім того, слід звернути увагу, що у чинній редакції частини другої статті 39 Закону України "Про іпотеку" встановлено, що в разі визначення судом способу реалізації предмета іпотеки шляхом проведення прилюдних торгів ціна предмета іпотеки у рішенні суду не зазначається та визначається при його примусовому виконанні на рівні, не нижчому за звичайні ціни на такий вид майна на підставі оцінки, проведеної суб'єктом оціночної діяльності або незалежним експертом на стадії оцінки майна під час проведення виконавчих дій. Доводи скаржника щодо помилкового визначення судом першої інстанції в судовому рішенні початкової вартості предмета іпотеки відповідно до

наданого позивачем звіту про оцінку майна, її необґрунтованості не можуть слугувати підставою для скасування оскаржуваних рішень, оскільки зазначення ціни предмета іпотеки на вказану суму не має вирішального значення та не тягне за собою безумовного скасування судового рішення, враховуючи, що така ціна у разі визначення судом способу реалізації предмета іпотеки шляхом проведення прилюдних торгів визначається під час примусового виконання рішення суду на стадії оцінки майна при проведенні виконавчих дій.

У свою чергу, за встановлених обставин наявності підстав для звернення стягнення на предмет іпотеки, що не оспорюється сторонами, відповідач не позбавлений можливості реалізувати права сторони виконавчого провадження, визначені статтями 19, 57 Закону України "Про виконавче провадження", та заявити відповідне клопотання щодо визначення вартості майна під час проведення виконавчих дій з виконання рішення суду, якщо, зокрема, вартість майна змінилася. Аналогічної позиції дотримується ВП ВС у постанові від 03.07.2019 у справі № 521/10445/15-ц.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 11.06.2020 у справі № 917/1369/17 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/89957291>. Аналогічна правова позиція викладена у постановках КГС ВС від 15.10.2020 у справі № 910/11366/17, від 19.10.2020 у справі № 910/11361/17.

Вирішуючи питання про те, хто є продавцем за укладеним за результатами торгів договором, необхідно виходити з умов відповідного договору, що укладається між органом Державної виконавчої служби та спеціалізованою організацією. Боржником у зобов'язанні зі сплати коштів державного бюджету є держава Україна як учасник цивільних відносин (частина друга статті 2 ЦК України). Резолютивна частина рішень у зазначених спорах не повинна містити відомостей про суб'єкта його виконання, номери та види рахунків, з яких буде здійснено безспірне списання

Верховний Суд розглянув у відкритому судовому засіданні касаційні скарги ГТУЮ у Житомирській області, заступника прокурора Рівненської області на постанову Північно-західного апеляційного господарського суду від 27.05.2019 та касаційну скаргу ТОВ "Лабрадорит" на постанову Північно-західного апеляційного господарського суду від 27.05.2019 та рішення Господарського суду Житомирської області від 03.12.2018 у справі за позовом ТОВ "Лабрадорит" до ГТУЮ у Житомирській області про стягнення 1 855 746,15 грн.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

У липні 2018 року ТОВ "Лабрадорит" звернулося до Господарського суду Житомирської області з позовом до держави Україна в особі ГТУЮ у Житомирській області про стягнення, з урахуванням заяви про збільшення позовних вимог від 06.09.2018, 1 855 746,15 грн, з яких: 211 000 грн – основна сума збитків (загальна вартість майна), 869 742 грн – збитки, завдані внаслідок інфляційного знецінення коштів, 775 004,15 грн – збитки, пов'язані з упущеною вигодою (дохід, який позивач міг би реально одержати за звичайних обставин при збереженні коштів на діючому рахунку в банку). Позовні вимоги ТОВ "Лабрадорит" обґрунтовані придбанням ним майна на

прилюдних торгах, які згодом було визнано недійсними з огляду на порушення вимог закону органом Державної виконавчої служби, що стало підставою для витребування цього майна у позивача на користь власника. У свою чергу, кошти, сплачені позивачем за придбане на прилюдних торгах майно, йому не повернуті. Нормативно-правовим обґрунтуванням поданої заяви ТОВ "Лабрадорит" визначено приписи статей 55 Конституції України, статей 16, 22, 202, 216, 257, частину другої статті 652, статей 661, 1061, 1070, 1173, 1174, 1192 ЦК України, статті 20 ГК України, частини третьої статті 11 Закону України "Про державну виконавчу службу", пункт 8 частини першої статті 34 Закону України "Про виконавче провадження".

Справа слухалась неодноразово.

Рішенням Господарського суду Житомирської області від 03.12.2018 у справі № 906/775/17 у задоволенні позову ТОВ "Лабрадорит" до Головного ГТУЮ у Житомирській області відмовлено.

Постановою Північно-західного апеляційного господарського суду від 27.05.2019 рішення Господарського суду Житомирської області від 03.12.2018 у справі № 906/775/17 скасовано в частині відмови в задоволенні позову про стягнення з відповідача на користь позивача 211 000 грн. Прийнято в цій частині нове рішення, яким позов задоволено. Стягнуто з держави Україна в особі ГТУЮ у Житомирській області на користь ТОВ "Лабрадорит" 211 000 грн. У решті рішення суду першої інстанції залишено без змін.

ОЦІНКА СУДУ

У справі, що переглядається, суд апеляційної інстанції, аналізуючи умови укладених між ВДВС Житомирського обласного управління юстиції та СДП "Укрспец'юст" в особі Житомирської філії СДП "Укрспец'юст" договорів на реалізацію арештованого майна на прилюдних торгах, встановив, що спеціалізована організація на зазначених торгах не виступала від власного імені, а діяла як представник відділу ДВС з організації і проведення цих торгів, тому саме орган Державної виконавчої служби є продавцем майна за цими договорами. Установивши, що між ВДВС Житомирського обласного управління юстиції та СДП "Укрспец'юст" в особі Житомирської філії СДП "Укрспец'юст" виникли договірні зобов'язання за договором, згідно з яким орган державної виконавчої служби є продавцем майна, суд апеляційної інстанції дійшов обґрунтованого висновку про те, що відповідальною перед позивачем за здійснені ним витрати з оплати витребуваного у нього майна, яке було придбано на аукціоні, є держава в особі відповідача.

Водночас позивачем помилково визначено правову підставу для заявлення вимог про стягнення 211 000 грн, а судом апеляційної інстанції задоволено вимоги в цій частині з підстав, визначених нормами статей 216, 1173, 1174, 1192 ЦК України. Висновок суду апеляційної інстанції щодо наявності підстав для стягнення 211 000 грн є обґрунтованим, однак він зроблений з неправильним застосуванням норм матеріального права, які регулюють спірні правовідносини. З огляду на зазначене мотивувальна частина постанови апеляційного господарського суду в цій частині підлягає зміні з викладенням її в редакції цієї постанови. Крім того, беручи до уваги задоволення вимог позивача в частині стягнення 211 000 грн, суд звертає увагу на

правову позицію ВП ВС у постанові від 19.06.2018 у справі № 910/23967/16, згідно з якою кошти державного бюджету належать на праві власності державі.

Отже, боржником у зобов'язанні зі сплати коштів державного бюджету є держава Україна як учасник цивільних відносин. Резолютивна частина рішень у зазначених спорах не повинна містити відомостей про суб'єкта його виконання, номери та види рахунків, з яких буде здійснено безспірне списання.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 12.06.2020 у справі № 906/775/17 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/89966404>.

Обов'язковою умовою видачі дубліката наказу є звернення до суду з відповідною заявою в межах встановленого законом строку для пред'явлення його до виконання або його поновлення за рішенням суду

Верховний Суд розглянув у порядку письмового провадження касаційну скаргу ТОВ "Донпромбізнес" на ухвалу Господарського суду Донецької області від 05.12.2019 та постанову Східного апеляційного господарського суду від 11.03.2020 за заявою ТОВ "Донпромбізнес" про видачу дубліката наказу і поновлення пропущеного строку для пред'явлення виконавчого документа до виконання у справі № 24/262 за позовом ТОВ "Донпромбізнес" до ДП "Шахтарськантрацит" про стягнення 1 379 441,82 грн.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Рішенням Господарського суду Донецької області від 26.12.2011 у справі № 24/262 позовні вимоги про стягнення 1 379 441,82 грн задоволено, стягнуто з відповідача на користь позивача 329 167,36 грн основного боргу, 181 022,83 грн – 3 % річних, 869 061,63 грн – інфляційних втрат, 13 794,42 грн – державного мита та 236 грн – витрат на інформаційно-технічне забезпечення судового процесу.

16.01.2012 Господарським судом Донецької області видано наказ на примусове виконання судового рішення у справі № 24/262.

26.09.2019 позивач звернувся до Господарського суду Донецької області із заявою від 24.09.2019 вих. № 2409ю про відновлення втраченого судового провадження, видачу дубліката наказу зі справи № 24/262 та поновлення пропущеного строку для пред'явлення виконавчого документа до виконання.

Ухвалою Господарського суду Господарського суду Донецької області від 05.12.2019 у справі № 24/262, залишеною без змін постановою Східного апеляційного господарського суду від 11.03.2020, відмовлено позивачу в задоволенні заяви про поновлення строку для пред'явлення виконавчого документа до виконання.

ОЦІНКА СУДУ

Залишаючи касаційну скаргу без задоволення та рішення судів попередніх інстанцій без задоволення, Верховний Суд зазначив таке.

Судами попередніх інстанцій за результатами розгляду заяви позивача з'ясовано, що зазначені стягувачем причини пропуску строку для пред'явлення наказу від 16.01.2012 у справі № 24/262 до виконання (який сплинув 10.11.2017) не можуть бути визнані поважними, а тривалість пасивної поведінки стягувача щодо реалізації своїх прав на примусове виконання рішення суду не може бути виправданою. За таких обставин суди попередніх інстанцій дійшли висновку про те, що стягувач не навів

поважних причин, які об'єктивно унеможливлювали б пред'явлення ним такого виконавчого документа до примусового виконання вчасно (до 10.11.2017), не надав належних та допустимих доказів поважності причин пропуску строку пред'явлення наказу до виконання, що є важливим у вирішенні питання поновлення такого строку, за умови його пропуску.

ГПК України не надає права відмовити у задоволенні заяви про видачу дубліката наказу з мотивів її необґрунтованості та не зобов'язує стягувача наводити причини втрати наказу. За встановлення факту невиконання судового рішення видача дубліката наказу не порушує прав боржника та не покладає на нього додаткових зобов'язань, оскільки дублікат наказу має повністю відтворювати втрачений наказ, у тому числі містити дату його видачі. Натомість відсутність наказу у стягувача унеможливорює виконання рішення суду та порушує його права.

Водночас обов'язковою умовою видачі дубліката наказу є звернення до суду з відповідною заявою в межах встановленого законом строку для пред'явлення його до виконання або його поновлення за рішенням суду.

Ухвалою Господарського суду Донецької області від 05.12.2019 у справі № 24/262, залишеною без змін постановою Східного апеляційного господарського суду від 11.03.2020, відмовлено товариству в задоволенні заяви про поновлення строку для пред'явлення виконавчого документа до виконання. Постанова суду апеляційної інстанції в цій частині набрала законної сили. Ухвалою Верховного Суду від 05.05.2020 відмовлено у відкритті касаційного провадження за касаційною скаргою товариства в частині оскарження ухвали Господарського суду Донецької області від 05.12.2019 та постанови Східного апеляційного господарського суду від 11.03.2020 у справі № 24/262 про поновлення пропущеного строку для пред'явлення виконавчого документа до виконання, оскільки ухвала суду першої інстанції в цій частині не підлягає перегляду в касаційному порядку.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 18.06.2020 у справі № 24/262 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/89910775>.

Аналогічна правова позиція викладена у постанові ВС від 03.08.2020 у справі № 904/9718/13.

Розгляд подання державного чи приватного виконавця за правилами статті 335 ГПК України не забезпечує учасникам судового провадження дієвої, реальної можливості надати суду свої докази та аргументи, як цього вимагає пункт 1 статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод за наявності спору про право. Тому стаття 335 ГПК України підлягає застосуванню лише за відсутності спору про право

ВП ВС розглянула в порядку спрощеного позовного провадження касаційну скаргу ОСОБА_1 на постанову Північного апеляційного господарського суду від 08.10.2019 й ухвалу Господарського суду Київської області від 23.05.2019, винесені за результатами розгляду подання приватного виконавця виконавчого округу Полтавської області Скрипника В. Л. про визначення частки майна боржника в майні, яким він володіє спільно з іншими особами, у справі № 2-24/494-2009 за позовом ТОВ "Рехау" до ФОП Кофтелева Т. А., особа, права якої обтяжуються, – ОСОБА_1, про стягнення 84 195,47 грн.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Рішенням Господарського суду Автономної Республіки Крим від 13.04.2009 позов ТОВ "Рехау" до ФОП Кофтелева Т. А. про стягнення 92 355,58 грн задоволено частково. Стягнуто з ФОП Кофтелева Т. А. на користь ТОВ "Рехау" 60 386,37 грн заборгованості, 3 832,22 грн – інфляційних втрат, 17 580,72 грн – 48 % річних, 6 745,26 грн – пені, 885,45 грн – витрат зі сплати державного мита та 115,17 грн – витрат за інформаційно-технічне забезпечення судового процесу. У задоволенні позовних вимог про стягнення 2 174,09 грн – пені відмовлено. На виконання зазначеного рішення Господарським судом Автономної Республіки Крим 28.04.2009 видано відповідний наказ.

У квітні 2019 року приватний виконавець звернувся до Господарського суду Київської області з поданням у межах справи № 2-24/494-2009, у якому просив визнати житловий будинок з господарськими будівлями та земельну ділянку, зареєстровані на праві приватної власності за ОСОБА_1, спільною сумісною власністю подружжя; визначити 1/2 частку в праві власності на житловий будинок з господарськими будівлями загальною площею 54,1 кв. м, житловою площею 28,06 кв. м та 1/2 частку в праві власності на земельну ділянку площею 0,215 га, кадастровий номер 5324083901:01:001:0266, цільове призначення земельної ділянки – для будівництва та обслуговування будинку, господарських будівель і споруд за Кофтелевим Т. А.

Ухвалою Господарського суду Київської області від 23.05.2019 подання приватного виконавця задоволено частково, закрито провадження в частині вимог про визнання житлового будинку з господарськими будівлями та земельної ділянки, які зареєстровані на праві приватної власності за ОСОБА_1, спільною сумісною власністю подружжя; визначено 1/2 частку в праві власності на житловий будинок з господарськими будівлями загальною площею 54,1 кв. м, житловою площею 28,06 кв. м та 1/2 частку в праві власності на земельну ділянку площею 0,215 га, кадастровий номер 5324083901:01:001:0266, цільове призначення земельної ділянки – для будівництва та обслуговування будинку, господарських будівель і споруд за Кофтелевим Т. А.

Постановою Північного апеляційного господарського суду від 08.10.2019 апеляційну скаргу ОСОБА_1 залишено без задоволення, а ухвалу Господарського суду Київської області від 23.05.2019 – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Частково задовольнивши скаргу, скасувавши постанову апеляційного суду та заклавши провадження у справі № 2-24/494-2009 в частині розгляду подання приватного виконавця виконавчого округу Полтавської області Скрипника В. Л., ВП ВС зазначила таке.

Висновки судів попередніх інстанцій про те, що розгляд подання приватного виконавця, якщо він здійснюється в порядку статті 335 ГПК України, належить до повноважень суду господарської юрисдикції та вирішується господарським судом, який розглядав справу як суд першої інстанції, є правильними. Водночас ВП ВС погоджується з висновками судів першої та апеляційної інстанцій про те, що провадження в частині вимог приватного виконавця щодо визнання майна спільною сумісною власністю подружжя підлягає закриттю на підставі пункту 1 частини першої статті 231 ГПК України, оскільки спір щодо правового режиму майна подружжя не підлягає вирішенню за правилами господарського судочинства.

Розгляд подання державного чи приватного виконавця за правилами статті 335 ГПК України не забезпечує учасникам судового провадження дієву, реальну можливість надання суду своїх доказів та аргументів, як того вимагає пункт 1 статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод за наявності спору про право. Тому ВП ВС дійшла висновку про те, що стаття 335 ГПК України підлягає застосуванню виключно за відсутності спору про право. У цьому разі відповідно до статті 338 ГПК України подання державного чи приватного виконавця розглядається судом, який розглядав справу як суд першої інстанції, незалежно від суб'єктного складу боржника та інших співвласників майна. Натомість за наявності спору про право стаття 335 ГПК України не підлягає застосуванню.

Якщо боржнику разом з іншими особами належить майно на праві спільної власності, але частка боржника в праві власності не визначена, то наявність спору між співвласниками щодо розміру такої частки не може бути перешкодою для звернення стягнення на частку боржника, бо у світлі практики ЄСПЛ це означало б порушення права на справедливий суд у розумінні статті 6 згаданої Конвенції.

Виконавець має право звернутися до суду з поданням про визначення частки майна боржника в майні, яким він володіє спільно з іншими особами, незалежно від того, чи відсутній спір про право, чи він наявний. Водночас в останньому випадку виконавець звертається з таким поданням (позовною заявою) в порядку позовного провадження. Виконавець виконує за боржника його обов'язок перед стягувачем лише в разі, коли боржник має юридичну і фактичну можливість самостійно виконати свій обов'язок, але через дефект волі не виконує його. У зв'язку із цим здатність боржника своїми діями набувати для себе цивільних прав і самостійно їх здійснювати, а також створювати для себе цивільні обов'язки обмежується, зокрема, шляхом накладення арешту на кошти і майно боржника. Натомість виконавець своїми діями створює юридичні наслідки для боржника. При цьому виконавець не має власного юридичного інтересу у створенні таких наслідків у правовідносинах зі стягувачем чи іншими особами під час виконання рішення за боржника. Тому спір про визначення частки майна боржника в майні, яким він володіє спільно з іншими особами, є спором між боржником і іншими співвласниками майна. Якщо юрисдикційність такого спору залежить від суб'єктного складу сторін, то вона визначається залежно від суб'єктного складу співвласників спірного майна. Натомість участь у справі виконавця, а також стягувача як третьої особи, яка не заявляє самостійних вимог на предмет спору, не впливає на визначення юрисдикційності такого спору.

Повноваження виконавця на звернення з поданням (позовною заявою) про визначення частки майна боржника у майні, яким він володіє спільно з іншими особами, в порядку позовного провадження є повноваженням звертатися до суду в інтересах інших осіб (частина третя статті 4, частина третя статті 41 ГПК України; частина друга статті 4, частина четверта статті 42 ЦПК України). Після відкриття провадження за поданням (позовною заявою) виконавця про визначення частки майна боржника у майні, яким він володіє спільно з іншими особами, боржник набуває статусу позивача (абзац перший частини п'ятої статті 53 ГПК України; абзац перший частини п'ятої статті 56 ЦПК України).

Оскільки виконавець може звертатися з поданням (позовною заявою) про визначення частки майна боржника у майні, яким він володіє спільно з іншими особами, незалежно від волі боржника чи навіть всупереч такій волі, а ГПК України не містить вичерпного регулювання участі виконавця у позовному провадженні, *mutatis mutandis* підлягають застосуванню правила частини четвертої статті 54, частин четвертої, п'ятої статті 55 ГПК України, частин третьої, четвертої статті 57 ЦПК України: зменшення розміру позовних вимог, зміна предмета або підстави позову, укладення мирової угоди, відмова від апеляційної або касаційної скарги, заяви про перегляд рішення суду за нововиявленими або виключними обставинами є можливими лише за письмовою згодою виконавця; якщо боржник не підтримує заявлених позовних вимог, то це не є підставою для залишення подання без розгляду; відмова боржника від позову, подання ним заяви про залишення позову без розгляду не позбавляє виконавця права підтримувати позов і вимагати розгляду справи по суті.

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 06.10.2020 у справі № 2-24/494-2009 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/92120522>.

У договорі купівлі-продажу, який укладається за результатами реалізації майна боржника на електронних торгах, ціна майна (предмета договору) визначається у порядку, встановленому Законом України "Про виконавче провадження" та Порядком реалізації арештованого майна, затвердженого наказом Міністерства юстиції України від 29.09.2016 № 2831/5

Верховний Суд розглянув у відкритому судовому засіданні касаційну скаргу на рішення Господарського суду Волинської області від 12.12.2019 та постанову Північно-західного апеляційного господарського суду від 03.03.2020 за позовом ОСОБА_1 до Другого відділу ДВС міста Луцька ГТУЮ у Волинській області, ДП "Сетам" в особі відокремленого підрозділу Волинської філії ДП "Сетам", ППВФ "КМЗ" про визнання недійсними електронних торгів та скасування записів в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

У вересні 2019 року ОСОБА_1 звернулася до Господарського суду Волинської області з позовом до Другого відділу ДВС міста Луцька ГТУЮ у Волинській області, ДП "Сетам" в особі відокремленого підрозділу Волинської філії ДП "Сетам" та ППВФ "КМЗ".

Господарський суд Волинської області рішенням від 12.12.2019 частково задовольнив позов; визнав недійсними електронні торги з реалізації 100 % статутного капіталу Малого підприємства "Стерн", результати яких оформлені протоколом проведення електронних торгів № 218894 від 12.12.2016; визнав недійсним акт про проведені електронні торги від 07.02.2017, складений головним державним виконавцем Другого відділу ДВС міста Луцьк ГТУЮ у Волинській області Денисюк В. С. у зведеному виконавчому провадженні № 48846483, за яким у ПП ВФ "КМЗ" виникло право власності на 100 % статутного капіталу Малого підприємства "Стерн". У решті позовних вимог відмовив. Стягнув з кожного відповідача на користь позивача 1 280,66 грн витрат, пов'язаних з оплатою судового збору.

Північно-західний апеляційний господарський суд постановою від 03.03.2020 скасував рішення Господарського суду Волинської області від 12.12.2019 в частині задоволених позовних вимог про визнання недійсними електронних торгів з реалізації 100 % статутного капіталу Малого підприємства "Стерн", оформлені протоколом проведення електронних торгів № 218894 від 12.12.2016, та про визнання недійсним акта про проведені електронні торги від 07.02.2017, складеного головним державним виконавцем Другого відділу ДВС міста Луцьк ГТУЮ у Волинській області Денисюк В. С. у зведеному виконавчому провадженні № 48846483. Прийняв нове рішення, яким відмовив у задоволенні позову в цій частині. У решті рішення місцевого господарського суду суд апеляційної інстанції залишив без змін. Стягнув з ОСОБА_1 на користь ПП ВФ "КМЗ" 5 763 грн судового збору за подання апеляційної скарги.

ОЦІНКА СУДУ

Ціна товару (предмета договору) – це грошова сума, яка підлягає сплаті покупцем за одержану від продавця річ. За загальним правилом ціна в договорі встановлюється за домовленістю сторін. Водночас у договорі купівлі-продажу, який укладається за результатами реалізації майна боржника на електронних торгах, ціна майна (предмета договору) визначається у порядку, встановленому Законом України "Про виконавче провадження" та Порядком реалізації арештованого майна, затвердженого наказом Міністерства юстиції України від 29.09.2016 № 2831/5.

Реалізація на електронних торгах майна боржника за ціною, яка не є ціною такого майна (предмета договору) та визначалася для майна, що не є майном боржника, а є власністю іншої особи, свідчить про суперечність такої істотної умови договору як ціна вимогам чинного законодавства, зокрема статтям 632, 691 ЦК України та статті 57 Закону України "Про виконавче провадження".

Суди попередніх інстанцій не дослідили та не надали належної правової оцінки такій істотній умові спірного договору як ціна договору, враховуючи те, що позивачка заперечує її розмір. Зокрема, суди не з'ясували, чи відповідала ціна, за якою майно боржника було реалізоване на торгах, ціні (вартості) такого майна, тобто чи була це ціна частки засновника (боржника) в статутному капіталі Малого підприємства "Стерн", чи це була ціна (вартість) самого статутного капіталу Малого підприємства "Стерн", яке не є майном боржника.

За наявності спору між учасником підприємства та юридичною особою щодо визначення вартості її майна, сторони можуть доводити дійсну вартість майна будь-якими належними доказами (стаття 76 ГПК України). До таких доказів належать, зокрема, висновки експертів. Однак суди попередніх інстанцій не врахували наведеного та не з'ясували, чи була ціна майна боржника (частки у статутному капіталі Малого підприємства "Стерн"), зазначена у спірному договорі, визначена відповідно до цих вимог, не дослідили надані позивачем до матеріалів справи докази на підтвердження дійсної вартості її частки в статутному капіталі Малого підприємства "Стерн", визначеної відповідно до цих вимог.

При цьому місцевий господарський суд, встановивши, що на спірних торгах був реалізований статутний капітал Малого підприємства "Стерн", який не належав боржнику, взагалі не дослідив обставин ціни, за якою майно було реалізоване за спірним правочином. Крім того, суди попередніх інстанцій не застосували положення

розділу IX Правил реалізації арештованого майна, затверджених наказом Міністерства юстиції України від 29.09.2016 № 2831/5, які визначають правила проведення повторних торгів, залишили поза увагою встановлений у цьому розділі порядок визначення ціни майна боржника при проведенні повторних електронних торгів та не з'ясували, чи правильно визначалася (зменшувалася) ціна нереалізованого двічі поспіль на торгах майна боржника при виставленні його на повторні торги, зокрема на спірні торги. Верховний Суд погодився з доводами скаржника про те, що місцевий господарський суд помилково відмовив у задоволенні позову в частині вимог про скасування реєстраційних записів з тих підстав, що позивачка у позовній заяві не визначила відповідачів за цими вимогами.

Верховний Суд частково задовольнив касаційну скаргу, рішення судів попередніх інстанцій скасував, справу № 903/744/19 передав на новий розгляд до Господарського суду Волинської області.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 23.07.2020 у справі № 903/744/19 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/90565988>.

Грошове зобов'язання зі сплати основної винагороди приватному виконавцю виникає з моменту винесення постанови про відкриття виконавчого провадження та визначення розміру основної винагороди у такому виконавчому провадженні відповідно до законів України "Про виконавче провадження" і "Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів", якщо постанова про визначення розміру основної винагороди не скасована в судовому порядку

Верховний Суд розглянув касаційну скаргу приватного виконавця виконавчого округу Дніпропетровської області Шевцова І. В. на постанову Північного апеляційного господарського суду від 20.05.2020 та ухвалу Господарського суду міста Києва в частині закриття провадження за вимогами приватного виконавця виконавчого округу Дніпропетровської області Шевцова І. В. у розмірі 59 585, 41 грн.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Приватний виконавець виконавчого округу Дніпропетровської області Шевцов І. В. та Кам'янська міська рада Дніпропетровської області звернулися до місцевого господарського суду із спільною заявою про відкриття провадження у справі про банкрутство ТОВ "Київ Інвест Девелопмент Груп" у зв'язку з наявною непогашеною заборгованістю на суму понад 4 млн грн та неможливістю задоволення цих вимог за наслідком проведених виконавчих дій з виконання судових рішень.

Ухвалою Господарського суду міста Києва від 17.02.2020, залишеною постановою Північного апеляційного господарського суду від 20.05.2020 в частині закриття провадження у справі без змін, відкрито провадження у справі про банкрутство ТОВ "Київ Інвест Девелопмент Груп", визнано грошові вимоги Кам'янської міської ради Дніпропетровської області до боржника на суму 4 059 490,84 грн; введено мораторій на задоволення вимог кредиторів; введено процедуру розпорядження майном боржника; закрито провадження у справі в частині вимог приватного виконавця виконавчого округу Дніпропетровської області Шевцова І. В. на суму 59 585,41 грн; вирішено інші процесуальні питання.

ОЦІНКА СУДУ

Законодавцем не обмежено переліку підстав, з яких виникають грошові зобов'язання боржника перед кредиторами. Такими підставами можуть бути укладені боржником договори (правочини), грошові зобов'язання зі сплати податків та зборів (обов'язкових платежів), страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне та інше соціальне страхування; зобов'язання, які виникають внаслідок неможливості виконання зобов'язань за договорами зберігання, підряду, найму (оренди), ренти тощо та які мають бути виражені у грошових одиницях. До грошових зобов'язань боржника законодавець також відносить будь-які виражені у грошовій формі зобов'язання, які виникають з інших підстав, передбачених законодавством, за винятком неустойки (штрафу, пені) та інших фінансових санкцій, визначених на дату подання заяви до господарського суду, а також зобов'язання, що виникли внаслідок заподіяння шкоди життю і здоров'ю громадян, зобов'язання з виплати авторської винагороди, зобов'язання перед засновниками (учасниками) боржника – юридичної особи, що виникли з такої участі (абзац п'ятий частини першої статті 1 КУзПБ).

Згідно зі статтями 1, 31 Закону України "Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів" законодавцем наділено приватних виконавців компетенцією з виконання судових рішень, визначено основну винагороду приватного виконавця як таку, що визначається у вигляді відсотка від суми, яка підлягає стягненню за виконавчим документом (крім виконавчих документів про стягнення аліментів), у разі виконання рішення майнового характеру, та передбачено, що розмір основної винагороди приватного виконавця визначається Кабінетом Міністрів України. Постановою Кабінету Міністрів України від 08.09.2016 № 643 затверджено Порядок виплати винагород державним виконавцям та їх розміри і розмір основної винагороди приватного виконавця. Пунктом 19 цього Порядку визначено право приватного виконавця, який забезпечив повне або часткове виконання виконавчого документа майнового характеру, в порядку, встановленому Законом України "Про виконавче провадження", одержати основну винагороду в розмірі 10 відсотків стягнутої ним суми або вартості майна, що підлягає передачі за виконавчим документом.

Отже, відповідно до зазначених положень законодавства у боржника виникають перед приватним виконавцем грошові зобов'язання сплатити йому суму основної винагороди, виключення яких не передбачено абзацом п'ятим частини першої статті 1 КУзПБ.

Колегія суддів касаційного суду зазначила про покладення на приватного виконавця функцій державного органу з виконання судових рішень від імені держави. Грошові вимоги такого кредитора до боржника щодо його грошових зобов'язань перед приватним виконавцем охоплюються поняттям кредиторських вимог поряд з вимогами інших державних органів грошового характеру.

З огляду на такий юридичний аналіз, колегія суддів КГС ВС не погодилася з висновками судів першої та апеляційної інстанцій про те, що грошове зобов'язання боржника зі сплати основної винагороди приватному виконавцю не підпадає під ознаки грошових зобов'язань, визначених згідно з абзацом п'ятим частини першої статті 1 КУзПБ, і вказала на неправильне застосування судами положень статті 1 КУзПБ як таких, що не включають до загального поняття "грошових зобов'язань" грошові

зобов'язання боржника перед приватним виконавцем зі сплати основної винагороди, визначених постановою приватного виконавця при порушенні виконавчого провадження.

КУзПБ вже не можна вважати продовженням процедури виконавчого провадження судового рішення. За своєю суттю виконавче провадження та процедури банкрутства є різними процедурами, які прямо не пов'язані між собою, мають різні способи та процедури регулювання, а також різний кінцевий результат (наслідки). Не кожне виконавче провадження має наслідком порушення провадження у справі про банкрутство, не кожне провадження у справі про банкрутство відкривається на підставі неможливості виконати рішення суду чи рішення інших органів (посадових осіб).

За приписами частин першої, шостої статті 39 КУзПБ, перевірка обґрунтованості вимог заявника, а також з'ясування наявності підстав для відкриття провадження у справі про банкрутство здійснюються господарським судом у підготовчому засіданні, яке проводиться в порядку, передбаченому цим Кодексом. Господарський суд відмовляє у відкритті провадження у справі, якщо: вимоги кредитора свідчать про наявність спору про право, який підлягає вирішенню у порядку позовного провадження; вимоги кредитора (кредиторів) задоволені боржником у повному обсязі до підготовчого засідання суду.

Отже, завданням першого судового засідання у розгляді заяви про відкриття провадження у справі про банкрутство (підготовчого засідання) є перевірка обґрунтованості вимог заявника (заявників) на предмет відповідності таких вимог поняттю "грошове зобов'язання" боржника перед ініціюючим кредитором; встановлення наявності спору про право; встановлення обставин задоволення таких вимог до проведення підготовчого засідання у справі. Наявність таких обставин є підставою відмови у визнанні таких вимог та відкритті провадження у справі про банкрутство.

Місцевим судом встановлено, що вимоги ініціюючого кредитора Кам'янської міської ради Дніпропетровської області обґрунтовуються наявністю загальної заборгованості на суму 4 059 490,84 грн за рішеннями Господарського суду Дніпропетровської області від 06.08.2019 у справі № 904/1877/19 та від 20.08.2019 у справі № 904/1879/19. Ініціюючим кредитором – приватним виконавцем Шевцовим І. В. було заявлено грошові вимоги на суму 59 585,41 грн, які виникли на підставі постанови приватного виконавця від 02.09.2019 про стягнення 307 814,12 грн основної винагороди у зв'язку з частковим виконанням під час виконавчого провадження рішення суду від 06.08.2019 у справі № 904/1877/19 про стягнення з боржника на користь Кам'янської міської ради Дніпропетровської області 2 482 287,10 грн та пропорційним задоволенням у цьому випадку вимог приватного виконавця про перерахування основної грошової винагороди.

Як вбачається з матеріалів справи, боржник не надав суду відзив на заяву про відкриття провадження у справі про банкрутство, представники боржника не з'явилися у підготовчому судовому засіданні, а ухвала суду 28.01.2020 про прийняття заяви про відкриття справи про банкрутство з призначенням судового розгляду на 17.02.2020 повернулася до місцевого суду з відміткою "за закінченням терміну зберігання".

Отже, судами першої та апеляційної інстанцій не було досліджено обставин наявності спору про право щодо вимог ініціюючого кредитора – приватного виконавця

Шевцова І. В., які б могли бути підставою для відмови у відкритті провадження у справі про банкрутство згідно із частиною шостою статті 39 КУзПБ.

За таких обставин Верховний Суд частково задовольнив касаційну скаргу приватного виконавця, рішення судів попередніх інстанцій в частині закриття провадження за вимогами приватного виконавця скасував, у зазначеній частині справу передав для розгляду в іншому складі суду до Господарського суду міста Києва.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 06.08.2020 у справі № 910/126/20 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/90882124>.

Невиконання рішення суду в межах процедури, визначеної Законом України "Про виконавче провадження", зумовлює його виконання за рахунок коштів, передбачених відповідною бюджетною програмою, в разі встановлення державним виконавцем підстав для повернення виконавчого документа стягувачу згідно з пунктами 2-4, 9 частини першої статті 37 зазначеного Закону

Верховний Суд розглянув у порядку письмового провадження касаційну скаргу відділу примусового виконання рішень Управління забезпечення примусового виконання рішень у Житомирській області Центрально-західного міжрегіонального управління Міністерства юстиції України на ухвалу Господарського суду Житомирської області від 03.12.2019 та постанову Північно-західного апеляційного господарського суду від 17.02.2020 за скаргою ТОВ "Технополіс" на бездіяльність відділу ДВС у справі № 906/465/17 за позовом ТОВ "Технополіс" до ДП "Житомирторф" про стягнення 130 983, 50 грн.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

15.11.2019 на адресу Господарського суду Житомирської області надійшла скарга ТОВ "Технополіс" на неправомірну бездіяльність старшого державного виконавця.

Ухвалою Господарського суду Житомирської області від 03.12.2019, залишеною без змін постановою Північно-західного апеляційного господарського суду від 17.02.2020, скаргу ТОВ "Технополіс" на неправомірну бездіяльність відділу примусового виконання рішень УДВС ГТУЮ у Житомирській області у справі № 906/465/17 задоволено частково. Визнано неправомірною бездіяльність старшого державного виконавця, яка полягає у неподанні до центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів, документів та відомостей, необхідних для перерахування ТОВ "Технополіс" коштів, стягнутих рішенням Господарського суду Житомирської області від 25.07.2017 у справі № 906/465/17.

Закрито провадження у скарзі ТОВ "Технополіс" на неправомірну бездіяльність відділу примусового виконання рішень УДВС ГТУЮ у Житомирській області у справі № 906/465/17 в частині вимог щодо визнання протиправною та скасування постанови старшого державного виконавця відділу примусового виконання рішень УДВС ГТУЮ у Житомирській області Дідківського А. С. від 23.10.2019 ВП № 54562074 про повернення виконавчого документа стягувачу; зобов'язано начальника відділу примусового виконання рішень УДВС ГТУЮ у Житомирській області Невмержицького О. О. усунути порушення (поновити порушене право заявника).

ОЦІНКА СУДУ

Залишаючи касаційну скаргу без задоволення та рішення судів попередніх інстанцій без змін, Верховний Суд зазначив таке.

Особливості виконання рішень суду про стягнення коштів з державного підприємства або юридичної особи встановлені статтею 4 Закону України "Про гарантії держави щодо виконання судових рішень", частиною першою якої передбачено, що виконання рішень суду про стягнення коштів з державного підприємства або юридичної особи здійснюється в порядку, визначеному Законом України "Про виконавче провадження", з урахуванням особливостей, встановлених цим Законом.

Аналіз частин другої та третьої статті 4 Закону України "Про гарантії держави щодо виконання судових рішень" дає підстави для висновку про те, що невиконання рішення суду в межах процедури, визначеної Законом України "Про виконавче провадження", зумовлює його виконання за рахунок коштів, передбачених відповідною бюджетною програмою, в разі встановлення державним виконавцем підстав для повернення виконавчого документа стягувачу згідно з пунктами 2–4, 9 частини першої статті 37 зазначеного Закону. У випадках, названих у пунктах 2–4 частини першої згаданої статті, згідно із частиною другою статті 37 цього Закону повинен бути складений відповідний акт протягом десяти днів з моменту встановлення таких підстав, але не пізніше шести місяців з моменту відкриття виконавчого провадження. Незалежно від наявності/відсутності підстав для повернення виконавчого документа процедура повинна бути ініційована державним виконавцем не пізніше шести місяців з моменту відкриття виконавчого провадження.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 07.08.2020 у справі № 906/465/17 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/90827113>.

У разі ухилення боржника від виконання зобов'язань, покладених на нього судовим рішенням, виконавець під час здійснення виконавчого провадження має право звертатися до суду за встановленням тимчасового обмеження у праві виїзду боржника – фізичної особи чи керівника боржника – юридичної особи за межі України

Верховний Суд розглянув у порядку письмового провадження без повідомлення учасників справи касаційну скаргу приватного виконавця на постанову Північного апеляційного господарського суду від 11.02.2020, прийняту за наслідками перегляду ухвали Господарського суду міста Києва від 04.09.2019 та постанови Північного апеляційного господарського суду від 27.11.2019, за поданням приватного виконавця про тимчасове обмеження у праві виїзду за межі України керівника боржника – юридичної особи у виконавчому провадженні № 57126263 у справі № 910/8130/17 за позовом ПАТ "ПроКредит Банк" до ТОВ "Світ Трейд Комплект" про стягнення заборгованості на суму 1 886 549,77 грн.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Рішенням Господарського суду міста Києва від 19.07.2017 позов задоволено частково. Стягнуто з товариства на користь банку заборгованість за основним боргом на суму 1 274 980,05 грн, заборгованість за нарахованими процентами на суму 6 943,17

грн, заборгованість щодо процентів за неправомірне користування кредитом на суму 31 614,43 грн, пеню на суму 132 157,21 грн. У решті частині позову відмовлено.

24.10.2017 на виконання зазначеного рішення видано відповідний наказ.

02.09.2019 приватний виконавець звернувся до Господарського суду міста Києва з поданням про тимчасове обмеження у праві виїзду за межі України керівника боржника – юридичної особи за виконавчим провадженням № 57126263 з примусового виконання наказу Господарського суду міста Києва від 24.10.2017 у справі № 910/8130/17. Подання мотивоване тим, що наявні як фактичні, так і правові підстави для тимчасового обмеження у праві виїзду за межі України керівника боржника (товариства) – ОСОБА_1.

Ухвалою Господарського суду міста Києва від 04.09.2019, залишеною без змін постановою Північного апеляційного господарського суду від 27.11.2019, зазначене подання приватного виконавця про тимчасове обмеження у праві виїзду за межі України задоволено, тимчасово обмежено у праві виїзду за кордон без вилучення паспорта громадянина України для виїзду за кордон керівника товариства – ОСОБА_1 до виконання зобов'язань, покладених на боржника наказом № 910/8130/17, виданим 24.10.2017 Господарським судом міста Києва.

ОСОБА_1 подав апеляційну скаргу, в якій, посилаючись на порушення судами норм матеріального та процесуального права, просив: поновити пропущений строк на апеляційне оскарження ухвали Господарського суду міста Києва від 04.09.2019; відкрити апеляційне провадження та призначити справу до розгляду; зупинити дію ухвали Господарського суду міста Києва від 04.09.2019 та постанови Північного апеляційного господарського суду від 27.11.2019; скасувати ухвалу Господарського суду міста Києва від 04.09.2019 та постанову Північного апеляційного господарського суду від 27.11.2019.

Постановою Північного апеляційного господарського суду від 11.02.2020 апеляційну скаргу ОСОБА_1 задоволено, ухвалу Господарського суду міста Києва від 04.09.2019 та постанову Північного апеляційного господарського суду від 27.11.2019 скасовано, подання приватного виконавця залишено без задоволення.

ОЦІНКА СУДУ

Залишаючи касаційну скаргу без задоволення та рішення судів попередніх інстанцій без змін, Верховний Суд зазначив таке.

Законом України "Про виконавче провадження" закріплено право державного виконавця у разі ухилення боржника від виконання зобов'язань, покладених на нього рішенням, звертатися до суду за встановленням тимчасового обмеження у праві виїзду боржника за межі України. Поряд з цим згідно з правилами статті 337 ГПК України тимчасове обмеження у праві виїзду за межі України фізичної особи може застосовуватися виключно у таких випадках: особа є боржником; невиконання судового рішення (на строк до повного виконання такого судового рішення). Такий захід забезпечення виконання судового рішення є виключним. Наявність в особи невиконаних зобов'язань, покладених на неї, є підставою для обмеження її у праві виїзду за межі України.

Аналіз наведеного дає підстави для висновку про те, що законом передбачено юридичні санкції у вигляді тимчасового обмеження у праві виїзду не за наявності факту невиконання зобов'язань, а за ухилення від їх виконання. У зв'язку з цим з метою

всебічного і повного з'ясування усіх обставин справи, встановлення дійсних прав та обов'язків учасників спірних правовідносин заявник повинен надати достатньо підтверджені відомості про те, чи дійсно особа свідомо не виконувала належні до виконання зобов'язання в повному обсязі або частково. Ухилення від виконання зобов'язань, покладених на боржника судовим рішенням, може полягати як в активних діях (нез'явлення на виклики державного виконавця, приховування майна, доходів тощо), так і в пасивних діях (невжиття будь-яких заходів для виконання обов'язку сплатити кошти).

Якщо спеціальною нормою права (пунктом 19 частини третьої статті 18 Закону України "Про виконавче провадження") передбачено, що в разі ухилення боржника від виконання зобов'язань, покладених на нього рішенням, виконавець під час здійснення виконавчого провадження має право звертатися до суду за встановленням тимчасового обмеження у праві виїзду боржника – фізичної особи чи керівника боржника – юридичної особи за межі України до виконання зобов'язань за рішенням або погашення заборгованості за рішеннями про стягнення періодичних платежів, то обмеження виконавця у такому праві означатиме порушення прав виконавця, які визначені спеціальною нормою права, а саме Законом України "Про виконавче провадження".

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 19.08.2020 у справі № 910/8130/17 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/91067786>.

Строк пред'явлення виконавчого документа до виконання переривається пред'явленням його до виконання. Після переривання зазначеного строку його перебіг поновлюється, а повернення стягувачу виконавчого документа не позбавляє його права повторно пред'явити виконавчий документ до виконання

Верховний Суд розглянув у порядку письмового провадження касаційну скаргу ТОВ "Фінансова компанія "Форінт" на постанову Центрального апеляційного господарського суду від 13.02.2020 та ухвалу Господарського суду Запорізької області від 23.10.2019 у справі № 905/2084/14-908/4066/14 за заявою ТОВ "Фінансова компанія "Форінт" про залучення до справи і здійснення процесуального правонаступництва щодо позивача та стягувача у цій справі за позовом ПАТ "Райффайзен Банк Аваль" до ТОВ "Афіна" про звернення стягнення на предмет іпотеки.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Рішенням Господарського суду Запорізької області від 05.01.2015 у справі № 905/2084/14-908/4066/14 в рахунок часткового задоволення позовних вимог ПАТ "Райффайзен Банк Аваль" до Концерну "Група компаній "Капітель" за кредитним договором № 012/05/00224 "Корпоративний інвестиційний кредит Невідновлювальна Кредитна лінія" від 05.05.2008 на загальну суму 13 724 728,47 грн, визначену станом на 30.04.2014, звернуто стягнення на іпотечне майно, яке належить на праві власності ТОВ "Афіна" та є предметом іпотеки за договором іпотеки № 12/06/00358, посвідченим 01.10.2009 приватним нотаріусом Донецького міського нотаріального округу Соболевою В. Л. за реєстровим № 1099, шляхом проведення прилюдних торгів з реалізації предмета іпотеки в процедурі виконавчого провадження, передбаченої Законом України "Про виконавче провадження", за початковою вартістю 5 024 003 грн. Зазначеним рішенням з

ТОВ "Афіна" на користь ПАТ "Райффайзен Банк Аваль" стягнуто 73 080 грн судового збору.

03.02.2015 на виконання прийнятого рішення господарським судом видано відповідні накази зі строком пред'явлення до виконання до 03.02.2016.

У жовтні 2019 року ТОВ "Фінансова компанія "Форінт" звернулося до Господарського суду Запорізької області із заявою в порядку, передбаченому статтями 52, 334 ГПК України.

Ухвалою Господарського суду Запорізької області від 23.10.2019, залишеною без змін постановою Центрального апеляційного господарського суду від 13.02.2020, у задоволенні заяви ТОВ "Фінансова компанія "Форінт" від 01.10.2019 № 2/2019/10/929 про заміну стягувача з ПАТ "Райффайзен Банк Аваль" на його правонаступника – ТОВ "Фінансова компанія "Форінт" за наказом Господарського суду Запорізької області про примусове стягнення від 03.02.2015 у справі № 905/2084/14-908/4066/14 щодо виконання рішення Господарського суду Запорізької області від 05.01.2015 – відмовлено.

ОЦІНКА СУДУ

Суди попередніх інстанцій не надали належної правової оцінки доводам заявника щодо перебігу строку пред'явлення наказу до виконання з урахуванням переривання строку давності пред'явлення виконавчого документа до виконання.

Також суди попередніх інстанцій не дослідили зібрані у справі докази, а саме: 1) наказ Господарського суду Запорізької області від 03.02.2015 у цій справі з відміткою державного виконавця на звороті наказу про підставу його повернення (не надали правової оцінки зазначеній на його звороті підставі з погляду переривання строку давності пред'явлення виконавчого документа до виконання); 2) повідомлення про повернення виконавчого документа стягувачу без прийняття до виконання від 21.10.2016 №550/6 з погляду, чи є таке повідомлення "поверненням виконавчого документа стягувачу", у зв'язку з яким переривається строк давності пред'явлення наказу до виконання (стаття 23 Закону України "Про виконавче провадження"), з огляду на зазначену в повідомленні правову підставу для повернення наказу та неприйняття його до виконання.

Ураховуючи викладене, судами попередніх інстанцій не досліджено зібрані у справі докази, що мають значення для правильного вирішення спору, не надано належної правової оцінки доводам заявника щодо переривання строку пред'явлення виконавчого документа до виконання та обставинам, які стали підставою для повернення наказу, тому висновки судів щодо пропуску строку пред'явлення наказу до виконання і, як наслідок, відмови у задоволенні заяви про зміну стягувача у виконавчому провадженні за наказом Господарського суду Запорізької області від 03.02.2015 у справі № 905/2084/14-908/4066/14 є передчасними.

З огляду на зазначене Верховний Суд касаційну скаргу задовольнив частково, рішення судів попередніх інстанцій скасував, справу № 905/2084/14-908/4066/14 направив на новий розгляд до суду першої інстанції.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 21.08.2020 у справі № 905/2084/14-908/4066/14 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/91192693>.

Передача виконавцем стягувачу цінних паперів боржника здійснюється шляхом винесення виконавцем постанови про переказ цінних паперів з рахунку боржника на рахунок стягувача

ВП ВС розглянула у відкритому судовому засіданні справу № 910/3009/18 за позовом ПАТ "Всеукраїнський акціонерний банк" в особі уповноваженої особи Фонду гарантування вкладів фізичних осіб на ліквідацію ПАТ "ВіЕйБі Банк" Славкіної М. А. до Національного банку України про визнання дій протиправними, скасування постанови та зобов'язання вчинити дії за касаційною скаргою ПАТ "ВіЕйБі Банк" в особі уповноваженої особи Фонду гарантування вкладів фізичних осіб на ліквідацію ПАТ "ВіЕйБі Банк" Матвійчука О. Ю. на постанову Північного апеляційного господарського суду від 22.05.2019 та рішення Господарського суду міста Києва від 30.01.2019.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

У березні 2018 року ПАТ "ВіЕйБі Банк" в особі уповноваженої особи Фонду гарантування вкладів фізичних осіб на ліквідацію ПАТ "ВіЕйБі Банк" Славкіної М. А. звернулося до Господарського суду міста Києва з позовом до Національного банку України.

Рішенням Господарського суду міста Києва від 30.01.2019, залишеним без змін постановою Північного апеляційного господарського суду від 22.05.2019, у задоволенні позову відмовлено.

ОЦІНКА СУДУ

Частково задовольняючи касаційну скаргу та змінюючи мотивувальні частини рішень судів попередніх інстанцій, Верховний Суд зазначив таке.

Виконавчий документ, виданий на виконання судового рішення про стягнення з відповідача (боржника) на користь позивача (стягувача) цінних паперів, є підставою для відкриття виконавчого провадження (частина перша статті 26 Закону України "Про виконавче провадження»), у межах якого виконавець накладає арешт на цінні папери (частина сьома статті 26, частини перша, четверта, п'ята статті 56 зазначеного Закону).

Якщо боржник не передав стягувачу цінні папери відповідно до частини восьмої статті 26 Закону України "Про виконавче провадження", виконавець передає їх стягувачу (частина перша статті 60 цього Закону) без згоди боржника. Відповідно до частини першої статті 13 названого Закону під час здійснення виконавчого провадження виконавець вчиняє виконавчі дії та приймає рішення, зокрема, шляхом винесення постанов.

Оскільки бездокументарним цінним папером є обліковий запис на рахунку в цінних паперах у системі депозитарного обліку цінних паперів (абзац другий частини третьої статті 3 Закону України "Про цінні папери та фондовий ринок»), а набуття та припинення прав на цінні папери і прав за цінними паперами здійснюються шляхом фіксації відповідного факту в системі депозитарного обліку цінних паперів (абзац перший частини другої статті 4 Закону України "Про депозитарну систему України»), то передача виконавцем стягувачу цінних паперів боржника здійснюється шляхом винесення виконавцем постанови про переказ цінних паперів з рахунку боржника на рахунок стягувача. Така постанова відповідно до пункту 7 глави 2 розділу V Положення про провадження депозитарної діяльності (у редакції, чинній на час розгляду справи ВП

ВС) є підставою для здійснення безумовної операції щодо цінних паперів/прав на цінні папери, тобто щодо списання цінних паперів з рахунку боржника та їх зарахування на рахунок у цінних паперах стягувача.

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 22.09.2020 у справі № 910/3009/18 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/91901363>.

Особа, яка має заборгованість перед боржником, що не оспорується нею або підтверджена судовим рішенням, яке набрало законної сили, набуває статусу боржника саме у виконавчому провадженні, розпочатому виконавцем на виконання судового рішення, за ухвалою суду про задоволення заяви стягувача, а не в межах окремих майнових відносин між стягувачем та такою особою

Верховний Суд розглянув у письмовому провадженні касаційну скаргу ТОВ "Імпел Гріффін Груп" на ухвалу Господарського суду Луганської області від 18.10.2019 та постанову Східного апеляційного господарського суду від 23.06.2020 у справі за позовом ТОВ "Імпел Гріффін Груп" до ПАТ "Алчевський коксохімічний завод" про стягнення 276 379,12 грн.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

У жовтні 2019 року товариство звернулося до місцевого господарського суду із заявою, в якій просило звернути стягнення на кошти ПАТ "Запорізький металургійний комбінат "Запоріжсталь", яке має заборгованість перед Відповідачем, в розмірі суми основного боргу 7 536 463 грн, 6 702 318,03 грн – сума, на яку збільшився борг внаслідок інфляційних процесів, 642 450, 25 грн – 3 % річних та 206 700 грн – судовий збір згідно з наказом № 908/1858/16, на користь позивача в сумі 269 242,42 грн.

18.10.2019 Господарський суд Луганської області ухвалою, залишеною без змін постановою Східного апеляційного господарського суду від 23.06.2020, у задоволенні заяви позивача відмовив.

ОЦІНКА СУДУ

Частково задовольнивши касаційну скаргу, скасувавши рішення судів попередніх інстанцій та передавши справу на новий розгляд до місцевого суду, Верховний Суд зазначив таке.

Суд вважає помилковим покладення судами на стягувача тягаря доведення стану виконання (часткового виконання) рішення суду у цій справі. Як встановили суди, позивач подав до суду доказ відкриття виконавчого провадження з примусового виконання рішення суду. Доказів закінчення виконавчого провадження або повернення виконавчого документа стягувачу судам надано не було.

У виконавчому провадженні особа, яка має заборгованість перед боржником і в разі задоволення заяви стягувача набуває статусу боржника, має права та обов'язки боржника, визначені Законом України "Про виконавче провадження", зокрема має право ознайомлюватися з матеріалами виконавчого провадження, робити з них виписки, знімати копії, заявляти відводи у випадках, передбачених цим Законом, право доступу до автоматизованої системи виконавчого провадження, право оскаржувати рішення, дії або бездіяльність виконавця у порядку, встановленому цим Законом, надавати додаткові матеріали, заявляти клопотання, брати участь у вчиненні виконавчих дій,

надавати усні та письмові пояснення, заперечувати проти клопотань інших учасників виконавчого провадження. Реалізуючи ці права у виконавчому провадженні, особа, яка має заборгованість перед боржником, вже як боржник може заперечувати проти стягнення з неї коштів, зокрема якщо рішення вже виконано.

Натомість під час розгляду заяви про звернення стягнення на кошти, що належать іншим особам, відповідно до статті 336 ГПК України предметом дослідження суду є наявність заборгованості, що підтверджується належними доказами, зокрема це може бути відповідне рішення суду, та беззаперечність заборгованості особи, якій належать кошти, на які стягувач просить звернути стягнення (див. *mutatis mutandis* висновки постанови об'єднаної палати КГС ВС від 17.04.2020 у справі № 910/5300/17, постановою ВС від 23.07.2018 у справі № 925/1048/17, від 11.09.2019 у справі № 902/1260/15, від 01.08.2019 у справі № 927/313/18, від 06.02.2020 у справі № 913/381/18).

З цих же мотивів ВС вважає помилковим зазначення судами як додаткових мотивів для відмови у задоволенні заяви з посиланням на положення частин восьмої, дев'ятої статті 336 ГПК України те, що судам не було надано документів про фактичні дані та стан виконання (часткового виконання) або невиконання комбінатом рішення Господарського суду Запорізької області від 28.09.2016 у справі № 908/1858/16. Норма частини дев'ятої статті 336 ГПК України спрямована на захист особи, яка має заборгованість перед боржником, від повторного стягнення з неї цієї заборгованості таким боржником як стягувачем і реалізується у відповідному виконавчому провадженні. Однак вона не встановлює додаткових умов для задоволення заяви стягувача про звернення стягнення на кошти, що належать особі, яка має заборгованість перед боржником.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 25.09.2020 у справі № 913/558/17 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/91786516>.

Аналогічна правова позиція викладена у постанові КГС ВС від 13.10.2020 у справі № 913/526/17.

[Відсутність у постанові про закінчення виконавчого провадження відомостей про повернення авансового внеску стягувачеві не може слугувати підставою для визнання такої постанови незаконною та скасування її](#)

Верховний Суд розглянув у письмовому провадженні касаційну скаргу Южненської міської ради Одеської області на постанову Південно-західного апеляційного господарського суду від 30.07.2020 та ухвалу Господарського суду Одеської області від 27.04.2020 за скаргою Южненської міської ради Одеської області на незаконні дії та бездіяльність старшого державного виконавця Южненського міського відділу державної виконавчої служби ГТУЮ в Одеської області Яківчук Г. О., у справі за позовом Южненської міської ради Одеської області до фізичної особи – підприємця ОСОБА_2 (правонаступник – ОСОБА_1) про стягнення 376 556,08 грн.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Рішенням Господарського суду Одеської області від 10.03.2015 у справі № 916/5148/14 позов задоволено частково: стягнуто з ФОП ОСОБА_2 на користь Южненської міської ради Одеської області збитки на суму 315 939,73 грн та на користь

Державного бюджету України – судові витрати в розмірі 6 318,80 грн; у решті вимог відмовлено.

Постановою Одеського апеляційного господарського суду від 17.11.2015 рішення Господарського суду Одеської області від 10.03.2015 у справі № 916/5148/14 змінено, викладено його резолютивну частину в іншій редакції, якою передбачено: позов прокурора м. Южного Одеської області задовольнити частково; стягнути з ФОП ОСОБА_2 на користь Южненської міської ради Одеської області збитки за період з 12.04.2012 по 31.08.2014 в розмірі 355 162,24 грн; стягнути з фізичної особи – підприємця ОСОБА_2 на користь Державного бюджету України судові витрати в розмірі 7103,24 грн; у решті позовних вимог (стягненні 21 393,84 грн) відмовити.

У лютому 2020 року Южненська міська рада Одеської області звернулася до Господарського суду Одеської області зі скаргою на незаконні дії та бездіяльність старшого державного виконавця Южненського міського відділу ДВС ГТУЮ в Одеській області, в якій просила: поновити строк для звернення зі скаргою; витребувати від Южненського міського відділу ДВС ГТУЮ в Одеській області матеріали виконавчого провадження № 49678906; визнати незаконною та скасувати постанову старшого державного виконавця про закінчення виконавчого провадження № 49678906 від 19.11.2019 щодо примусового виконання наказу від 27.11.2015 № 916/5148/14, виданого Господарським судом Одеської області.

Ухвалою Господарського суду Одеської області від 27.04.2020, залишеною без змін постановою Південно-західного апеляційного господарського суду від 30.07.2020, в задоволенні скарги Южненської міської ради відмовлено.

ОЦІНКА СУДУ

Відповідно до пункту 3 частини першої статті 39 Закону України "Про виконавче провадження" виконавче провадження підлягає закінченню в разі припинення юридичної особи – сторони виконавчого провадження, якщо виконання її обов'язків чи вимог у виконавчому провадженні не допускає правонаступництва, смерті, оголошення померлим або визнання безвісно відсутнім стягувача чи боржника.

Згідно із частинами другою, третьою статті 39 зазначеного Закону, постанова про закінчення виконавчого провадження з підстав, визначених частиною першою цієї статті, виноситься в день настання відповідних обставин або в день, коли виконавцю стало відомо про такі обставини. У випадках, передбачених пунктами 1–3, 5–7, 9–12, 14, 15 частини першої цієї статті, виконавчий документ надсилається разом із постановою про закінчення виконавчого провадження до суду або іншого органу (посадовій особі), який його видав.

Верховний Суд погоджується із твердженням скаржника про те, що в постанові про закінчення виконавчого провадження, відповідно до пункту 22 Інструкції з організації примусового виконання рішень, затвердженої наказом Міністерства юстиції України від 02.04.2012 № 512/5 (у редакції, що діяла станом на 19.11.2019), повинен зазначатися розмір авансового внеску, який підлягає поверненню стягувачу.

Водночас відсутність у постанові про закінчення виконавчого провадження відомостей про повернення авансового внеску стягувачеві не може слугувати підставою для визнання такої постанови незаконною та її скасування. Колегія суддів КГС ВС також зазначила, що аргументи скаржника щодо неотримання ним постанови про закінчення

виконавчого провадження та неповернення виконавчого документа до Господарського суду Одеської області не можуть бути взяті до уваги, оскільки не є підставою для визнання незаконною та скасування постанови про закінчення виконавчого провадження.

З огляду на зазначене Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, постанову апеляційного суду та ухвалу місцевого суду – без змін.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 09.10.2020 у справі № 916/5148/14 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/92252551>.

Відсутність вмотивованої постанови про відвід суб'єкта оціночної діяльності позбавила боржника права на її оскарження, що, в свою чергу, не дало змоги учасникам виконавчого провадження відновити їхні порушені інтереси у разі встановлення безпідставності відводу

Верховний Суд у письмовому провадженні розглянув касаційну скаргу Міністерства юстиції України на постанову Північно-західного апеляційного господарського суду від 15.06.2020 та ухвалу Господарського суду Вінницької області від 17.03.2020 за скаргою ТОВ "Кристал" на неправомірні дії державного виконавця при виконанні рішення суду у справі за позовом Національного банку України до ТОВ "Кристал" про звернення стягнення на предмет іпотеки за початковою вартістю 33 194 100 грн у рахунок погашення заборгованості в розмірі 2 135 893 013, 70 грн за кредитним договором.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

27.12.2019 ТОВ "Кристал" подало до Господарського суду Вінницької області скаргу, в якій просило суд визнати незаконними дії головного державного виконавця Відділу примусового виконання рішень Департаменту ДВС Міністерства юстиції України щодо винесення постанови про призначення суб'єкта оціночної діяльності – суб'єкта господарювання для участі у виконавчому провадженні ВП від 22.11.2019 № 60377332, а також визнати зазначену постанову незаконною та скасувати її. Обґрунтовуючи свої вимоги, ТОВ "Кристал" зазначило, що відповідно до даних, які містяться в Автоматизованій системі виконавчих проваджень, державним виконавцем винесено дві постанови про призначення суб'єкта оціночної діяльності – суб'єкта господарювання для участі у виконавчому провадженні, а саме від 31.10.2019 та від 28.11.2019. Жодну із зазначених постанов станом на дату подання скарги не скасовано державним виконавцем. На думку ТОВ "Кристал", факт наявності нескасованої постанови про призначення суб'єкта господарювання для участі у виконавчому провадженні від 31.10.2019 свідчить про відсутність повноважень на винесення ще однієї аналогічної постанови державним виконавцем, а отже, незаконність постанови від 28.11.2019.

Ухвалою Господарського суду Вінницької області від 17.03.2020, залишеною без змін постановою Північно-західного апеляційного господарського суду від 15.06.2020, задоволено скаргу ТОВ "Кристал" на неправомірні дії державного виконавця; визнано неправомірними дії головного державного виконавця Відділу примусового виконання рішень Департаменту ДВС Міністерства юстиції України Нідченка Д. Є. щодо винесення постанови про призначення суб'єкта оціночної діяльності – суб'єкта господарювання

для участі у виконавчому провадженні ВП № 60377332 від 28.11.2019 та скасовано зазначену постанову.

ОЦІНКА СУДУ

Здійснення виконавчих дій у межах відповідного виконавчого провадження як завершальної стадії судового розгляду справи полягає у реалізації судових рішень на підставі, в межах та у спосіб, що передбачені чинним законодавством.

Державний виконавець за результатами послідовного застосування норм Закону України "Про виконавче провадження" повинен забезпечити прийняття правомірних і неупереджених рішень, оформлених належним чином, а інші учасники виконавчого провадження зобов'язані не перешкоджати вчиненню виконавчих дій та не зловживати наданими їм правами. При цьому чинним законодавством гарантована можливість оскарження дій чи бездіяльності державних виконавців як один із механізмів контролю за належним виконанням судових рішень. Державний виконавець, залучаючи постановою від 28.11.2019 нового суб'єкта оціночної діяльності, не вирішив питання про наявність чи відсутність підстав для усунення раніше призначеного суб'єкта оціночної діяльності.

Отже, державним виконавцем не було надано оцінки обґрунтованості доводів заявленого Національним банком України відводу суб'єкту оціночної діяльності та не винесено вмотивованої постанови виконавця, як це передбачено зазначеними положеннями чинного законодавства. При цьому колегія суддів КГС ВС погодилася з висновками судів попередніх інстанцій про те, що відсутність вмотивованої постанови про відвід суб'єкта оціночної діяльності позбавила боржника права на її оскарження, що, в свою чергу, не дало змоги учасникам виконавчого провадження відновити їхні порушені інтереси у разі встановлення безпідставності відводу.

За таких обставин Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, рішення судів попередніх інстанцій – без змін.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 12.10.2020 у справі № 902/731/17 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/92256439>.

Право теплопостачального (теплогенеруючого) підприємства, включено до відповідного публічного реєстру, на укладення в судовому чи несудовому порядку угоди про реструктуризацію боргу, який існував станом на 01.07.2016 та не погашений на 30.11.2016, відповідно до порядку та умов, визначених Законом України "Про заходи, спрямовані на врегулювання заборгованості теплопостачальних та теплогенеруючих організацій та підприємств централізованого водопостачання і водовідведення за складиті енергоносії", є матеріальним правом такої особи, яке не може обмежуватися іншими процесуальними рішеннями, прийнятими судом згідно зі статтею 331 ГПК України

Верховний Суд розглянув у порядку письмового провадження касаційну скаргу Міністерства юстиції України на постанову Східного апеляційного господарського суду від 26.05.2020 за скаргою Обласного КП "Донецьктеплокомуненерго" на бездіяльність державного виконавця відділу примусового виконання рішень Департаменту ДВС Міністерства юстиції України Яковенка В. А. у справі № 905/2912/15 за позовом АТ "НАК

"Нафтогаз України" до Обласного КП "Донецьктеплокомуненерго" про стягнення 63 319 627,51 грн.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Рішенням Господарського суду Донецької області від 09.12.2015 у справі № 905/2912/15 частково задоволено позов АТ "НАК "Нафтогаз України", стягнуто з Обласного КП "Донецьктеплокомуненерго" на користь АТ "НАК "Нафтогаз України" 2 765 307,89 грн – 3% річних, 54 602 753, 14 грн – інфляційних втрат, 165 527, 58 грн – судового збору, в задоволенні решти позовних вимог відмовлено. На виконання зазначеного рішення суду 11.01.2016 місцевим судом видано наказ.

Ухвалою місцевого суду від 28.01.2016 частково задоволено заяву відповідача, виконання рішення Господарського суду Донецької області від 09.12.2015 у справі № 905/2912/15 відстрочено на 12 місяців – до 28.01.2017.

27.02.2020 ОКП "Донецьктеплокомуненерго" звернулося до місцевого суду із скаргою на бездіяльність державного виконавця від 25.02.2020 № 588/26, в якій просило місцевий суд визнати неправомірною бездіяльність державного виконавця відділу примусового виконання рішень Департаменту ДВС Міністерства юстиції України Яковенка В. А. щодо незупинення вчинення виконавчих дій за виконавчим провадженням № 55664885; зобов'язати державного виконавця відділу примусового виконання рішень Департаменту ДВС Міністерства юстиції України Яковенка В. А. усунути порушення (поновити порушене право боржника) – винести постанову про зупинення вчинення виконавчих дій за виконавчим провадженням № 55664885. Обґрунтовуючи свої вимоги відповідач (скаржник) посилався на порушення державним виконавцем положень пункту 10 частини першої та частини другої статті 34 Закону України "Про виконавче провадження". Скаржник зазначив, що 21.02.2020 державному виконавцю стало відомо про включення боржника до Реєстру теплопостачальних та теплогенеруючих організацій, підприємств централізованого водопостачання та водовідведення, що беруть участь у процедурі врегулювання заборгованості за спожиті енергоносії. Водночас державний виконавець, порушивши зазначених положення Закону України "Про виконавче провадження", не зупинив виконавче провадження та не виніс постанову про зупинення вчинення виконавчих дій у виконавчому провадженні № 55664885.

18.03.2020 ухвалою Господарського суду Донецької області відмовлено ОКП "Донецьктеплокомуненерго" у задоволенні скарги на бездіяльність державного виконавця №588/26 від 25.02.2020 (вх. №4346/20 від 27.02.2020).

Постановою 26.05.2020 Східний апеляційний господарський суд апеляційну скаргу Обласного комунального підприємства "Донецьктеплокомуненерго" задовольнив частково; ухвалу Господарського суду Донецької області від 18.03.2020 скасував; ухвалив нове рішення, яким скаргу ОКП "Донецьктеплокомуненерго" на бездіяльність державного виконавця Відділу примусового виконання рішень Департаменту ДВС Міністерства юстиції України Яковенка В.А. задовольнив частково; визнав неправомірною бездіяльність державного виконавця Відділу примусового виконання рішень Департаменту ДВС Міністерства юстиції України Яковенка В.А. щодо незупинення вчинення виконавчих дій за виконавчим провадженням №55664885 в частині стягнення 2 765 307, 89 грн. - 3% річних, 54 602 753, 14 грн. - інфляційних втрат та зобов'язав

державного виконавця Відділу примусового виконання рішень Департаменту ДВС Міністерства юстиції України Яковенка В.А. зупинити вчинення виконавчих дій за виконавчим провадженням №55664885 в частині стягнення зазначених сум 3% річних та інфляційних втрат. У частині зупинення вчинення виконавчих дій за виконавчим провадженням №55664885 щодо стягнення 165 527, 58 грн. судового збору апеляційний суд у задоволенні скарги відмовив; стягнув з Відділу примусового виконання рішень Департаменту ДВС Міністерства юстиції України (код ЄДРПОУ 00015622) на користь ОКП "Донецьктеплокомуненерго" (код ЄДРПОУ 03337119) судові витрати зі сплати судового збору за подання апеляційної скарги на суму 2 102 грн.; доручив Господарському суду Донецької області видати відповідний наказ.

ОЦІНКА СУДУ

Доповнення Закону України "Про виконавче провадження" частиною четвертою статті 34 щодо винятків у зупиненні виконавчого провадження зі стягнення реструктуризованої за судовим рішенням заборгованості може стосуватися тільки реструктуризації, затвердженої ухвалою суду та проведеної в порядку, визначеному Законом України від 03.11.2016 № 1730-VIII "Про заходи, спрямовані на врегулювання заборгованості тепlopостачальних та теплогенеруючих організацій та підприємств централізованого водopостачання і водовідведення за спожиті енергоносії" (далі – Закон № 1730-VIII), оскільки ця норма створена законодавцем як частина розділу II "Прикінцеві та перехідні положення" Закону № 1730-VIII і повинна забезпечити імплементацію саме цього Закону. Внесення змін до Закону України "Про виконавче провадження" мало на меті забезпечити належне виконання приписів Закону № 1730-VIII та не може тлумачитися поза предметом регулювання заходів з врегулювання заборгованості, передбачених статтями 4–7 Закону № 1730-VIII.

Тож укладення договору про реструктуризацію заборгованості на виконання приписів частин першої–третьої статті 5 Закону № 1730-VIII у позасудовому порядку чи із затвердженням його ухвалою суду як мирової угоди сторін у справі може бути підставою для застосування винятку щодо зупинення виконавчого провадження згідно з пунктом 10 частини першої статті 34 Закону України "Про виконавче провадження". Така мирова угода, затверджена судом, відповідно до статті 5 Закону № 1730-VIII повинна містити умови про розстрочення сплати основного боргу строком на 60 місяців та про те, що в разі її невиконання заборгованість зі сплати інфляційних втрат і відсотків річних не може бути списана.

Інші судові ухвали, прийняті поза межами процедури реструктуризації заборгованості тепlopостачальних та теплогенеруючих організацій, визначеної Законом № 1730-VIII, не належать до винятків, установлених частиною четвертою статті 34 Закону України "Про виконавче провадження", оскільки вони виходять за межі врегулювання заборгованості, передбачені Законом № 1730-VIII, та не можуть охоплюватися розділом II "Прикінцеві та перехідні положення" цього Закону. Наявність інших судових рішень (ухвал про відстрочення/розстрочення сплати інфляційних втрат та 3 % річних, прийнятих судом у порядку статті 331 ГПК України (статті 121 ГПК України, чинного до 15.12.2017)) не може бути підставою для винятку за частиною четвертою статті 34 Закону України "Про виконавче провадження", оскільки такі ухвали є

самостійною підставою для можливого зупинення виконання рішення суду відповідно до пункту 6 частини першої статті 34 цього Закону.

Верховний Суд у складі різних колегій суддів неодноразово звертав увагу на те, що включення боржника до Реєстру теплопостачальних та теплогенеруючих організацій, підприємств централізованого водопостачання та водовідведення, що беруть участь у процедурі врегулювання заборгованості за спожиті енергоносії, є прямою підставою для застосування положень пункту 10 частини першої статті 34 Закону України "Про виконавче провадження" та зупинення вчинення виконавчих дій (у постановях Верховного Суду від 19.11.2019 у справі № 914/1518/18, від 30.06.2020 у справі № 917/2053/17, від 11.05.2018 у справі № 922/3777/13, від 26.06.2018 у справі № 904/2776/13, від 02.05.2018 у справі № 917/1353/16, від 11.04.2018 у справі № 922/823/14 та від 10.04.2018 у справі № 922/1556/14). Об'єднана палата КГС ВС, з урахуванням суб'єктного складу сторін та встановлених апеляційним судом обставин, не вбачає підстав для відступу від зазначеного висновку у цій справі.

Об'єднана палата КГС ВС не погоджується з аргументами колегії суддів касаційного суду, якою справа передана на розгляд об'єднаної палати, про необхідність розширеного тлумачення частини четвертої статті 34 Закону України "Про виконавче провадження" як такої, що віднесла до винятків щодо можливості зупинення виконавчого провадження будь-яких попередніх судових рішень про реструктуризацію (розстрочення та/або відстрочення) заборгованості особи, яка є суб'єктом регулювання за Законом № 1730-VIII з огляду на те, що первісно зазначена норма права набрала чинності у складі розділу II "Прикінцеві та перехідні положення" Закону № 1730-VIII і нерозривно пов'язана зі створенням правового механізму у виконавчому провадженні з виконання судових рішень на забезпечення укладення та виконання угод про реструктуризацію, списання боргу, передбаченого цим Законом. Протилежне застосування частини четвертої статті 34 Закону України "Про виконавче провадження" матиме наслідком створення перешкод в укладенні угод про реструктуризацію із частковим або повним списанням заборгованості зі сплати річних, інфляційних збитків, неустойки на стадії виконання попередньо прийнятих судами рішень та пряме порушення Закону № 1730-VIII щодо стягнення у виконавчому провадженні заборгованості, яка підлягала списанню (припиненню) за цим Законом. Касаційний суд зазначає, що право теплопостачального (теплогенеруючого) підприємства, включеного до відповідного публічного реєстру, на укладення в судовому чи несудовому порядку угоди про реструктуризацію боргу, який існував станом на 01.07.2016 та не погашений на 30.11.2016, відповідно до порядку та умов, визначених Законом № 1730-VIII, є матеріальним правом такої особи, яке не може обмежуватися іншими процесуальними рішеннями, прийнятими судом згідно зі статтею 331 ГПК України.

З огляду на зазначене, Верховний Суд залишив без задоволення касаційну скаргу, а постанову апеляційного суду без змін.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 16.10.2020 у справі № 905/2912/15 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/92705214>.

Аналогічна правова позиція викладена у постановях КГС ВС від 12.11.2020 у справі №905/6165/13, від 26.11.2020 у справі №905/161/15, від 30.11.2020 у справі №905/164/15, від 04.12.2020 у справі №908/534/15-г.

Стаття 336 ГПК України не містить такої обов'язкової умови для звернення стягнення на грошові кошти, що належать особі, яка має заборгованість перед боржником, як наявність відкритого виконавчого провадження. Основною умовою такого стягнення є те, що така заборгованість існує і не оспорується зазначеною особою або підтверджена судовим рішенням, яке набрало законної сили

Верховний Суд розглянув у відкритому судовому засіданні касаційну скаргу ПАТ "Промінвестбанк" на постанову Східного апеляційного господарського суду від 19.05.2020 за заявою ПАТ "Промінвестбанк" про звернення стягнення на кошти особи, яка має заборгованість перед боржником, підтверджену рішенням суду.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Публічне акціонерне товариство "Промінвестбанк" звернулося до господарського суду із заявою про звернення стягнення на кошти у сумі 24 461 844,28 грн, що належать ДП "Держвуглепостач" в межах його заборгованості останнього перед ДП "Шахтоуправління "Південнодонбаське № 1" відповідно до рішення Господарського суду міста Києва від 10.10.2019 у справі № 910/8777/19, яке набрало законної сили 03.12.2019. Заявником зазначено, що рішення суду у справі № 1/242 ДП "Шахтоуправління "Південнодонбаське № 1" не виконане, а факт наявності заборгованості ДП "Держвуглепостач" перед ДП "Шахтоуправління "Південнодонбаське № 1" на суму 181 793 452,85 грн підтверджується рішенням Господарського суду міста Києва від 10.10.2019 у справі № 910/8777/19, на виконання якого видано відповідний наказ. При цьому факт беззаперечності заборгованості ДП "Держвуглепостач" заявник (стягувач) підтверджує відкритим виконавчим провадженням № 61093011, що перебуває на виконанні у відділі примусового виконання рішень Департаменту ДВС Міністерства юстиції України.

Ухвалою Господарського суду Донецької області від 31.03.2020 заяву про звернення стягнення на кошти, що належать особі, яка має заборгованість перед боржником у справі № 1/242, задоволено як обґрунтовану, звернуто стягнення на кошти в загальній сумі 24 461 844,28 грн, що належать ДП "Держвуглепостач" в межах його заборгованості перед ДП "Шахтоуправління "Південнодонбаське № 1" відповідно до рішення господарського суду міста Києва від 10.10.2019 у справі № 910/8777/19, що набрало законної сили 03.12.2019, на користь ПАТ "Промінвестбанк" в рахунок задоволення вимог ПАТ "Промінвестбанк" до ДП "Шахтоуправління "Південнодонбаське № 1", а саме: заборгованості за кредитом у сумі 18 260 615,78 грн, за відсотками – 6 175 492,50 грн, судових витрат зі сплати державного мита – 25 500 грн, витрат на інформаційно-технічне забезпечення судового процесу – 236 грн за наказом Господарського суду Донецької області від 14.02.2011 у справі № 1/242.

Постановою Східного апеляційного господарського суду від 19.05.2020 у справі № 1/242 ухвалу місцевого господарського суду скасовано та ухвалено нове рішення. У задоволенні заяви ПАТ "Промінвестбанк" про звернення стягнення на кошти, що належать особі, яка має заборгованість перед боржником у справі № 1/242, відмовлено.

ОЦІНКА СУДУ

Відповідно до статті 193 ГПК України виконання мирової угоди здійснюється особами, які її уклали, в порядку і строки, передбачені цією угодою. Ухвала про затвердження мирової угоди є виконавчим документом та має відповідати вимогам щодо виконавчого документа, встановленим Законом України "Про виконавче провадження". У разі невиконання затвердженої судом мирової угоди ухвала суду про затвердження мирової угоди може бути подана для її примусового виконання в порядку, визначеному законодавством для виконання судових рішень.

Із встановлених судами обставин вбачається, що ні ДП "Держвуглепостач", ні ДП "Шахтоуправління "Південнодонбаське № 1", ні органи примусового виконання рішень на вимогу місцевого господарського суду не надали документального підтвердження відсутності боргу, стягнутого з ДП "Держвуглепостач" на користь ДП "Шахтоуправління "Південнодонбаське № 1" відповідно до рішення Господарського суду міста Києва від 10.10.2019 у справі № 910/8777/19, виконання якого врегульовано сторонами в мировій угоді від 03.03.2020. Судами також не встановлено обставин, які б свідчили про виконання мирової угоди від 03.03.2020. При цьому саме по собі затвердження мирової угоди на стадії виконання судового рішення у цьому випадку не свідчить про відсутність у ДП "Держвуглепостач" заборгованості перед ДП "Шахтоуправління "Південнодонбаське № 1" та не впливає на можливість суду застосувати статтю 336 ГПК України.

Стаття 336 ГПК України не містить такої обов'язкової умови для звернення стягнення на кошти, що належать особі, яка має заборгованість перед боржником, як наявність відкритого виконавчого провадження. Основною умовою такого стягнення є те, що така заборгованість існує і не оспорується зазначеною особою або підтверджена судовим рішенням, яке набрало законної сили. У цьому випадку заборгованість підтверджена рішенням господарського суду міста Києва від 10.10.2019 та ухвалою зазначеного суду від 18.03.2020 про затвердження мирової угоди у справі № 910/8777/19.

Крім того, Верховний Суд звертає увагу на частину дев'яту статті 336 ГПК України, за якою звернення стягнення на кошти, що належать особі, яка має заборгованість перед боржником, є підставою для визнання виконавчого документа, за яким боржник виступає стягувачем, таким, що не підлягає виконанню в розмірі стягнутої суми. Тобто зазначена норма спрямована на захист особи, яка має заборгованість перед боржником, від повторного стягнення з неї заборгованості таким боржником як стягувачем і реалізується у відповідному виконавчому провадженні.

Тому висновки апеляційного господарського суду про порушення ухвалою господарського суду першої інстанції законних прав та інтересів ДП "Держвуглепостач", яке є боржником у справі № 910/8777/19, є безпідставними.

З огляду на зазначене Верховний Суд касаційну скаргу задовольнив, постанову Східного апеляційного господарського суду від 19.05.2020 у справі № 1/242 скасував, ухвалу Господарського суду Донецької області від 31.03.2020 у справі № 1/242 залишив у силі.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 29.10.2020 у справі № 1/242 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/92705219>.

Початок відліку строку пред'явлення виконавчого документа до виконання у разі закінчення виконавчого провадження у зв'язку з визнанням боржника банкрутом та подальшим припиненням (закриттям) провадження у справі про банкрутство цього боржника пов'язаний з юридичним фактом – датою закриття (припинення) провадження у справі про банкрутство.

У разі закриття провадження у справі про банкрутство боржника за відсутності факту задоволення вимог стягувача та їх погашення (списання, прощення) відповідно до Закону про банкрутство (в редакції від 19.01.2013) виконавче провадження, яке було закінчено у зв'язку з визнанням боржника банкрутом та відкриттям ліквідаційної процедури, може бути розпочате знову

Верховний Суд розглянув у порядку письмового провадження касаційну скаргу АТ "Одеська ТЕЦ" на постанову Південно-західного апеляційного господарського суду від 23.01.2020 та ухвалу Господарського суду Одеської області від 04.12.2019 у справі за позовом АТ "НАК "Нафтогаз України" до АТ "Одеська ТЕЦ" про стягнення 193 151,29 грн.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

У листопаді 2019 року АТ "НАК "Нафтогаз України" звернулося до Господарського суду Одеської області із заявою від 23.11.2019 № 1415-1023-19, в якій просило суд видати дублікат наказу Господарського суду Одеської області від 13.07.2016 у справі № 916/922/16 про стягнення з АТ "Одеська ТЕЦ" на користь АТ "НАК "Нафтогаз України" 129 675,15 грн основної заборгованості, 4 195,32 грн – 3 % річних, 57 785,27 грн інфляційних втрат та 2 875,40 грн витрат зі сплати судового збору. Заява АТ "НАК "Нафтогаз України" мотивована втратою наказу Господарського суду Одеської області від 13.01.2016 під час виконання рішення суду від 29.06.2016 у цій справі, відсутністю впливу строку пред'явлення наказу до виконання та непогашенням АТ "Одеська ТЕЦ" заборгованості за цим наказом суду. Правовою підставою для видачі дубліката наказу в цій справі заявник зазначає норми статей 326, 327, 329, підпункту 19.4 пункту 19 розділу XI "Перехідні положення" ГПК України, статті 12 Закону України "Про виконавче провадження".

29.06.2016 Господарським судом Одеської області прийнято рішення у справі № 916/922/16 про стягнення заборгованості за договором купівлі-продажу природного газу, яким позов АТ "НАК "Нафтогаз України" задоволено частково. Стягнуто з АТ "Одеська ТЕЦ" на користь АТ "НАК "Нафтогаз України" 129 675,15 грн основної заборгованості, 4 195,32 грн – 3 % річних, 57 785,27 грн – інфляційних втрат, 2 875,40 грн – витрат зі сплати судового збору.

13.07.2016 на виконання цього рішення Господарським судом Одеської області видано відповідний наказ.

29.05.2019 стягувач звернувся до Господарського суду Одеської області із заявою про направлення наказів про стягнення коштів з АТ "Одеська ТЕЦ" на користь АТ "НАК "Нафтогаз України", зокрема у справі № 916/922/16.

Господарський суд Одеської області листом від 24.07.2019 повідомив стягувача, що у матеріалах справи № 17-2-1-7-5-6-5-21-2-32-39-18/01-5010 відсутні чотири накази, у тому числі наказ від 13.07.2016 у справі № 916/922/16.

Ухвалою Господарського суду Одеської області від 04.12.2019, залишеною без змін постановою апеляційного суду від 23.01.2020, задоволено заяву АТ "НАК "Нафтогаз

України" про видачу дубліката виконавчого документа в порядку підпункту 19.4 пункту 19 розділу XI "Перехідні положення" ГПК України та видано дублікат наказу Господарського суду Одеської області від 13.07.2016 у справі № 916/922/16.

ОЦІНКА СУДУ

Залишаючи касаційну скаргу без задоволення та рішення судва попередніх інстанцій без змін, Верховний Суд зазначив таке.

Умовою для видачі дубліката наказу суду є подання відповідної заяви до суду згідно з підпунктом 19.4 пункту 19 розділу XI "Перехідні положення" ГПК України протягом строку, встановленого для пред'явлення виконавчого документа до виконання, який повинен обчислюватися з урахуванням переривання цього строку та/або його зупинення. Ураховуючи викладене, під час вирішення питання про можливість видачі судом дубліката виконавчого документа на підставі звернення особи до суду з відповідною заявою обов'язковому з'ясуванню підлягають обставини дотримання заявником строку, встановленого для пред'явлення виконавчого документа до виконання. Якщо строк для пред'явлення виконавчого документа до виконання не сплив або суд його поновив, то заява про видачу дубліката втраченого документа вважається поданою у межах встановленого для пред'явлення його до виконання строку. Натомість, коли строк для пред'явлення виконавчого документа до виконання сплив і суд його не поновив, то за результатами розгляду заяви про видачу дубліката втраченого виконавчого документа суд відмовляє у задоволенні цієї заяви (висновок щодо застосування норм права викладено в постанові ВП ВС від 21.08.2019 у справі № 2-836/11 (провадження № 14-308цс19)).

Законодавець збільшив до трьох років після набрання рішенням законної сили строк пред'явлення до виконання як наказів суду, виданих після набрання чинності 05.10.2016 Законом України "Про виконавче провадження", так і наказів суду, які були видані на виконання судових рішень до 05.10.2016 та строк пред'явлення яких до виконання не сплинув станом на 05.10.2016 (аналогічний висновок викладено в постановках КГС ВС від 28.12.2018 у справі № 910/11424/15, від 20.05.2019 у справі № 904/10285/15, від 30.07.2019 у справі № 922/3137/15, від 26.12.2019 у справі № 10/339/10).

Оскільки у цій справі на момент набрання чинності Законом України "Про виконавче провадження" строк пред'явлення наказу Господарського суду Одеської області від 13.07.2016 не сплинув та був встановлений до 28.09.2017 (з огляду на переривання строку у зв'язку з пред'явленням наказу до виконання 28.09.2016), з урахуванням положень пункту 5 розділу XIII "Прикінцеві та перехідні положення" та частини першої статті 12 цього Закону на цей наказ поширюється вимога про збільшення строку для його пред'явлення до виконання до трьох років.

Помилка органу ДВС у цьому разі полягає у тому, що ним не враховано відповідних змін у законодавстві, згідно з якими після набрання чинності Закону України "Про виконавче провадження" виконавчі дії мали вчинятися у порядку, передбаченому цим Законом. Утім, така помилка за своїм наслідком жодним чином не вплинула на права учасників виконавчого провадження, зважаючи на тотожне правове регулювання щодо закінчення виконавчого провадження у разі визнання боржника банкрутом у пункті 8 частини першої статті 39 Закону України "Про виконавче провадження" (в

редакції станом на 27.12.2016 – час винесення постанови відділу ДВС) та пункті 7 частини першої статті 49 цього Закону (в редакції Закону № 606-XIV), якою вмотивовано постанову ДВС від 27.12.2016.

Норми щодо переривання строку пред'явлення виконавчого документа до виконання перебувають у системному зв'язку із застосуванням норм, що регулюють завершення виконавчого провадження шляхом повернення виконавчого документа стягувачу.

На відміну від підстав закінчення виконання, підстави повернення виконавчого документа не мають остаточного і незворотного характеру, у зв'язку з чим закон допускає повторне пред'явлення виконавчого документа до виконання, як це передбачено частиною п'ятою статті 37 Закону України "Про виконавче провадження". До того ж у наведеній нормі міститься посилання на статтю 12 зазначеного Закону, і це визначає системний зв'язок зі строками пред'явлення виконавчих документів до виконання, включаючи і правило щодо переривання строків.

Чинна редакція Закону України "Про виконавче провадження" жодним чином не пов'язує повернення виконавчого документа стягувачу та закінчення виконавчого провадження з процедурами банкрутства боржника.

Можливість застосування частини п'ятої статті 12 Закону України "Про виконавче провадження" пов'язується із постановою про повернення виконавчого документа на підставі частини першої статті 37 цього Закону і не пов'язується із встановленням заборони на проведення виконавчих дій у справі про банкрутство у зв'язку з визнанням боржника банкрутом та відкриттям ліквідаційної процедури (стаття 38 Закону про банкрутство в редакції Закону № 2343-XII). Проте до введення в дію Кодексу України з процедур банкрутства (21.10.2019) визнання боржника банкрутом було підставою для закінчення виконавчого провадження (пункт 8 частини першої статті 39 Закону України "Про виконавче провадження", який виключено на підставі КУзПБ).

З метою застосування частини четвертої статті 50 Закону України "Про виконавче провадження" (в редакції Закону № 606-XIV) слід виходити із смислового тлумачення механізму повторного пред'явлення виконавчого документа після закінчення виконавчого провадження. Для реалізації права стягувача на повторне пред'явлення виконавчого документа у правовідносинах, що регулюються частиною четвертою статті 50 Закону України "Про виконавче провадження" (в редакції Закону № 606-XIV), необхідним є існування таких процесуальних рішень (юридичних фактів): а) закінчення виконавчого провадження у зв'язку з визнанням боржника банкрутом; б) повернення до суду виконавчого документа у зв'язку із закінченням виконавчого провадження; б) закриття (припинення) провадження у справі про банкрутство.

Отже, саме внаслідок закриття (припинення) провадження у справі про банкрутство виявляється умова реалізації права стягувача на повторне пред'явлення, а саме: вимоги, підтверджені такими документами, не були задоволені повністю або частково та не вважаються погашеними (списаними, прощеними) відповідно до Закону про банкрутство.

Верховний Суд з метою єдності та гармонізації судової практики щодо застосування норм частини третьої статті 23 Закону України "Про виконавче провадження" (в редакції Закону № 606-XIV) та частини п'ятої статті 12 Закону України

"Про виконавче провадження" (в редакції Закону № 1404-VIII), які регулюють порядок пред'явлення виконавчого документа до виконання, дійшов висновку, що початок відліку строку пред'явлення виконавчого документа до виконання у разі закінчення виконавчого провадження у зв'язку з визнанням боржника банкрутом та подальшим припиненням (закриттям) провадження у справі про банкрутство цього боржника пов'язаний з юридичним фактом – датою закриття (припинення) провадження у справі про банкрутство.

На відміну від чинної редакції Закону України "Про виконавче провадження" VIII, попередня редакція цього Закону містила норми щодо закінчення виконавчого провадження, які пов'язували виконавче провадження з перебігом процедури банкрутства боржника. Зокрема, згідно з пунктом 7 частини першої статті 49 Закону № 606-XIV виконавче провадження підлягало закінченню у разі визнання боржника банкрутом. У зв'язку з цією нормою діяла і могла бути застосована норма частини четвертої статті 50 Закону № 606-XIV, яка передбачала право повторного пред'явлення до виконання вимоги у разі закінчення виконавчого провадження внаслідок офіційного оприлюднення повідомлення про визнання боржника банкрутом і відкриття ліквідаційної процедури, якщо у зв'язку з припиненням провадження у справі про банкрутство вимоги, підтверджені такими документами, не були задоволені повністю або частково та не вважаються погашеними відповідно до Закону про банкрутство.

Виконавче провадження, яке було закінчено у зв'язку з визнанням боржника банкрутом, у разі закриття провадження у справі про банкрутство боржника за відсутності факту задоволення вимог стягувача та їх погашення (списання, прощення) відповідно до Закону про банкрутство могло бути розпочате знову, якщо провадження у справі про банкрутство закрито в період з 19.01.2013 до 05.10.2016.

Отже, у праві щодо врегулювання зазначених відносин після 05.10.2016 наявна прогалина, що зумовлює виникнення ситуації, за якої особа, на користь якої ухвалено рішення суду, не матиме фактичної можливості домогтися виконання судового рішення.

Ураховуючи викладене, Верховний Суд у складі судової палати для розгляду справ про банкрутство КГС дійшов висновку, що в разі закриття провадження у справі про банкрутство боржника за відсутності факту задоволення вимог стягувача та їх погашення (списання, прощення) відповідно до Закону про банкрутство (в редакції від 19.01.2013) виконавче провадження, яке було закінчено у зв'язку з визнанням боржника банкрутом та відкриттям ліквідаційної процедури, може бути розпочате знову.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 29.10.2020 у справі № 916/922/16 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/92527169>.

Аналогічна правова позиція викладена у постанові КГС ВС від 23.12.2020 у справі № 916/4520/14.

Одним із принципів здійснення виконавчого провадження визначено дотримання принципу розумності строків. Відсутність обґрунтованого висновку стосовно належного та повного вчинення державним виконавцем визначених законом дій щодо розшуку майна боржника дає підстави вважати передчасним висновок про відсутність такого майна у боржника. Чинне законодавство не передбачає можливості повторного відкриття приватним виконавцем виконавчого провадження та вчинення ним виконавчих дій за тими ж виконавчими документами, за якими державним виконавцем вже відкрито виконавче провадження, задля недопущення порушення прав боржника шляхом подвійного примусового виконання державним виконавцем і приватним виконавцем одного і того ж самого судового рішення.

Верховний Суд розглянув у письмовому провадженні касаційну скаргу ТОВ "Ніко-Тайс" на постанову Північного апеляційного господарського суду від 16.09.2020 у справі за скаргою ТОВ "Ніко-Тайс" на бездіяльність приватного виконавця виконавчого округу Дніпропетровської області Лисенка Ю. О. за позовом ТОВ "Ніко-Тайс" до ТОВ "ПК Трейдсервісгруп", ФОП Приймака О. А. про стягнення 35 293,99 грн.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

25.06.2020 до Господарського суду Київської області надійшла скарга ТОВ "Ніко-Тайс" на бездіяльність приватного виконавця виконавчого округу Дніпропетровської області Лисенка Ю. О., у виконавчих провадженнях № 59425728 та № 59425832 щодо примусового виконання наказів Господарського суду Київської області від 19.03.2014 у справі № 911/4670/13. Скарга обґрунтовується тим, що: 1) з моменту відкриття приватним виконавцем Лисенком Ю. О. виконавчих проваджень № 59425728 та № 59425832 щодо примусового виконання наказів Господарського суду Київської області від 19.03.2014 у справі № 911/4670/13 та винесення відповідної постанови, а саме з 01.07.2019 зазначені накази суду так і не виконані; 2) з відомостей Єдиного державного реєстру виконавчих проваджень, який створено і діє згідно зі статтею 8 Закону України "Про виконавче провадження" стягувачу стало відомо, що приватним виконавцем за період з 01.07.2019 по 24.06.2020 не вжито всіх необхідних і передбачених цим Законом заходів примусового виконання у виконавчих провадженнях № 59425728 та № 59425832 щодо примусового виконання наказів Господарського суду Київської області від 19.03.2014 у справі № 911/4670/13; 3) товариство зверталось до приватного виконавця Лисенка Ю. О. з клопотанням від 12.08.2019 № 12-1/08 про вчинення виконавчих дій у виконавчих провадженнях № 59425728 та № 59425832 щодо примусового виконання наказів Господарського суду Київської області від 19.03.2014 у справі № 911/4670/13, проте зазначене клопотання залишено без задоволення, а належні та допустимі виконавчі дії дотепер не вжито, а саме приватним виконавцем не виконано передбачені Законом України "Про виконавче провадження" вимоги щодо примусового виконання виконавчих документів у зазначеній справі.

Ухвалою Господарського суду Київської області від 15.07.2020 скаргу ТОВ "Ніко-Тайс" на бездіяльність приватного виконавця Лисенка Ю. О. задоволено.

Постановою Північного апеляційного господарського суду від 16.09.2020 апеляційну скаргу приватного виконавця Лисенка Ю. О. задоволено, ухвалу

Господарського суду Київської області від 15.07.2020 скасовано та ухвалено нове рішення про відмову в задоволенні скарги ТОВ "Ніко-Тайс".

ОЦІНКА СУДУ

На відміну від Закону України від 21.04.1999 № 606-XIV "Про виконавче провадження" (втратив чинність з 05.01.2017), Законом України від 02.06.2016 № 1404-VIII не передбачено конкретного строку здійснення виконавчого провадження, проте у статті 2 цього Закону одним із принципів здійснення виконавчого провадження визначено дотримання принципу розумності строків. Хоча визначення поняття "розумність строків" Закон № 1404-VIII не містить, проте зволікання у вчиненні виконавчих дій не свідчить про дотримання зазначеного принципу (схожий правовий висновок сформульовано в постановках Верховного Суду від 18.07.2018 у справі № 915/1294/13, від 19.08.2019 у справі № 913/438/16).

Застосування виконавцем наданого йому широкого кола повноважень та законодавчо визначених механізмів, спрямованих на виконання судових рішень, входить до його обов'язків, встановлених частинами першою, другою статті 18 Закону № 1404-VIII, щодо вжиття передбачених цим Законом заходів з неупередженого, ефективного, своєчасного і повного вчинення виконавчих дій (наведену правову позицію викладено в постанові Верховного Суду від 16.04.2018 у справі № 12/57).

Відсутність обґрунтованого висновку щодо належного та повного вчинення державним виконавцем визначених законом дій щодо розшуку майна боржника дає підстави вважати передчасним висновок про відсутність такого майна у боржника (схожий за змістом правовий висновок наведено в постановках Верховного Суду від 18.07.2018 у справі № 915/1294/13, від 23.08.2018 у справі № 911/167/17, від 19.08.2019 у справі № 913/438/16). Висновок щодо безрезультатності або неможливості розшуку боржника, майна боржника може бути обґрунтованим лише тоді, коли державний виконавець повністю реалізував надані йому права, застосував усі можливі (передбачені законом) заходи для досягнення необхідного позитивного результату (наведену правову позицію викладено в постанові Верховного Суду від 07.08.2018 у справі № 910/25970/14).

Усупереч нормам процесуального закону апеляційний суд залишив поза увагою те, що постановою від 27.08.2019 № 59425728 приватним виконавцем було оголошено у розшук та накладено арешт на майно боржника, тоді як з матеріалів зведеного виконавчого провадження № 59431975 вбачається, що запити до Міністерства внутрішніх справ України щодо зареєстрованих за Боржником транспортних засобів приватним виконавцем направлено 01.07.2019, 06.05.2020 і 07.07.2020, що не виключає недотримання 3-місячного строку проведення періодичної перевірки майнового стану боржника, передбаченого частиною восьмою статті 48 Закону України "Про виконавче провадження". Водночас зміст касаційної скарги свідчить про фактичне визнання стягувачем обставин вчинення приватним виконавцем Лисенком Ю. О. необхідних виконавчих дій у початковий період після відкриття виконавчих проваджень № 59425728 і № 59425832, а саме з липня по жовтень 2019 року, що не виключає помилкове задоволення судом першої інстанції скарги товариства у повному обсязі (за весь оскаржуваний період).

Чинне законодавство не передбачає можливості повторного відкриття приватним виконавцем виконавчого провадження та вчинення ним виконавчих дій за тими ж виконавчими документами, за якими державним виконавцем вже відкрито виконавче провадження, задля недопущення порушення прав боржника шляхом подвійного примусового виконання державним виконавцем і приватним виконавцем одного і того ж самого судового рішення.

Суд апеляційної інстанції дійшов передчасного висновку про відсутність підстав для задоволення скарги стягувача на бездіяльність приватного виконавця Лисенка Ю. О. з огляду на відсутність належного спростування доводів скаржника про невчинення приватним виконавцем упродовж тривалого часу (у період з 01.07.2019 по 24.06.2020) належних, повних і своєчасних виконавчих дій у виконавчих провадженнях № 59425728 і № 59425832 щодо примусового виконання наказів Господарського суду Київської області від 19.03.2014 у справі № 911/4670/13 про вчинення заходів з виявлення нерухомого майна та рухомого майна боржника і його майнових прав, отримання інформації про доходи боржника.

За таких обставин Верховний Суд вбачає підстави для часткового задоволення касаційної скарги шляхом скасування оскаржуваної постанови і направлення справи до Північного апеляційного господарського суду для нового розгляду скарги ТОВ "Ніко-Тайс" на бездіяльність приватного виконавця виконавчого округу Дніпропетровської області Лисенка Ю. О. у виконавчих провадженнях № 59425728 та № 59425832 щодо примусового виконання наказів Господарського суду Київської області від 19.03.2014 у цій справі.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 02.12.2020 у справі № 911/4670/13 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/93229396>.

Оскаржити оцінку майна можна в порядку оскарження рішень та дій виконавців

Верховний Суд розглянув у письмовому провадженні касаційну скаргу приватного виконавця виконавчого округу Житомирської області Ковальського М. Р. на ухвалу Господарського суду Житомирської області від 12.12.2019 та постанову Північно-західного апеляційного господарського суду від 19.02.2020 за позовом ТОВ "Бальзак Інвестиції" до фізичної особи – підприємця Парасюка С. О. про стягнення боргу.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

04.09.19 до Господарського суду Житомирської області надійшла скарга фізичної особи – підприємця Парасюка С. О. від 30.08.19 на дії приватного виконавця виконавчого округу Житомирської області Ковальського М. Р., у якій боржник просив суд визнати дії приватного виконавця щодо визначення вартості та оцінки рухомого майна неправомірними, визнати недійсним та скасувати звіт про оцінку майна № 4/5297.

Ухвалою Господарського суду Житомирської області від 12.12.2019 у справі №906/696/18, залишеною без змін постановою Північно-західного апеляційного господарського суду від 19.02.2020, визнано неправомірними дії приватного виконавця виконавчого округу Житомирської області Ковальського М. Р. у виконавчому провадженні з виконання наказу Господарського суду Житомирської області від 31.05.2019 № 906/696/18 щодо визначення вартості рухомого майна, здійсненого на

підставі звіту про оцінку майна, який складений суб'єктом оціночної діяльності – ТОВ "Перша земельна агенція" щодо рухомого майна боржника.

ОЦІНКА СУДУ

Зважаючи на встановлені судами попередніх інстанцій обставини, КГС ВС погодився з висновком апеляційного господарського суду про недотримання виконавцем вимог статті 57 Закону України "Про виконавче провадження" при передачі майна на реалізацію за ліквідаційною вартістю, зазначеною як початкова вартість.

Згідно з пунктом 2 розділу II Порядку заявка виконавця на реалізацію арештованого майна повинна, зокрема, містити дані щодо вартості майна, яке передається на реалізацію, визначеної рішенням суду або відповідно до статті 57 Закону України "Про виконавче провадження". Саме на підставі зазначеної вартості майна визначається початкова ціна його продажу (стартова ціна лота). Оскільки відповідно до приписів наведеної статті Закону визначення вартості майна боржника має бути здійснено виконавцем за ринковими цінами, що діють на день визначення вартості майна, КГС ВС вважає безпідставним визначення виконавцем при зверненні із заявкою на реалізацію майна його початкової вартості на суму ліквідаційної вартості, яка віднесена до неринкових видів вартості. При цьому він звертає увагу, що згідно з пунктом 28 Стандарту ліквідаційна вартість може бути застосована виключно у випадках, коли інше не передбачене законодавством. Більш того, з пунктів 11, 18 Стандарту вбачається, що вибір бази оцінки майна, що відповідає ринковій вартості або неринковим видам вартості, залежить від мети, з якою проводиться така оцінка, однак визначення ринкової вартості майна презюмується.

Суд касаційної інстанції вважає безпідставними аргументи скаржників про те, що Стандарт містить імперативні приписи щодо застосування знижувальних коефіцієнтів до передбаченої статтею 57 Закону України "Про виконавче провадження" ринкової вартості майна при визначенні вартості майна для його реалізації під час виконавчого провадження. Водночас він зауважує, що порядок зниження ціни на нерухоме майно, не реалізоване на електронних торгах, врегульований положеннями статті 61 Закону України "Про виконавче провадження".

Колегія суддів касаційного господарського суду не взяла до уваги посилання скаржника на рецензії на спірний звіт про оцінку майна від 05.03.2020 та від 06.03.2020, додані скаржником до касаційної скарги, оскільки відповідно до частини другої статті 300 ГПК України суд касаційної інстанції не має права збирати чи приймати до розгляду нові докази або додатково перевіряти докази. Фактично рецензування звіту здійснено після розгляду скарги судами першої та апеляційної інстанцій і ухвалення відповідних судових рішень, тобто такі докази не існували і, відповідно, не могли бути оцінені місцевим та апеляційним судами.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 24.07.2020 у справі № 906/696/18 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/90594574>.

Огляд практики застосування Верховним Судом Закону України "Про виконавче провадження" у господарських справах. Рішення, внесені до ЄДРСР за червень – грудень 2020 року / упоряд. управління забезпечення роботи судової палати для розгляду справ про банкрутство спільно з правовим управлінням (II). Київ, 2021. 98 с.

Застереження: видання містить короткий огляд деяких судових рішень. У кожному з них викладено лише основний висновок щодо правового питання, яке виникло у справі. Для правильного розуміння висловленої в судовому рішенні правової позиції необхідно ознайомитися з його повним текстом, розміщеним у Єдиному державному реєстрі судових рішень.

Стежте за нами онлайн

 fb.com/supremecourt.ua

 t.me/supremecourtua

 @supremecourt_ua